ORTAOKUL TÜRKÇE DERS KİTAPLARININ
YAŞAM BECERİLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Kübra TEKİN

Yüksek Lisans Tezi

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı

2024

(Her hakkı saklıdır.)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

ORTAOKUL TÜRKÇE DERS KİTAPLARININ YAŞAM BECERİLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

(Examination of Secondary School Turkish Textbooks in Terms of Life Skills)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kübra TEKİN

Danışman: Prof. Dr. Oğuzhan SEVİM

Erzurum

Haziran, 2024

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Kübra TEKİN tarafından hazırlanan "Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarının Yaşam Becerileri Açısından İncelenmesi" başlıklı çalışması .. / .. /2024 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türkçe ve Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı, Türkçe Eğitimi Bilim Dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı:	Unvan Ad SOYAD	
	Üniversite Adı	Aslı ıslak imzalıdır
Danışman:	Prof. Dr. Oğuzhan SEVİM	
	Atatürk Üniversitesi	Aslı ıslak imzalıdır
Jüri Üyesi:	Unvan Ad SOYAD	
	Üniversite Adı	Aslı ıslak imzalıdır

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

…. / …. / 2024

Aslı ıslak imzalıdır

Prof. Dr. Adnan KÜÇÜKOĞLU

Enstitü Müdürü

ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum "Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarının Yaşam Becerileri Açısından İncelenmesi" başlıklı çalışmanın tarafımdan bilimsel etik ilkelere uyularak yazıldığını ve yararlandığım eserleri kaynakçada gösterdiğimi beyan ederim.

… / … / 2024

Aslı ıslak imzalıdır

Kübra TEKİN

☐ Tezle ilgili patent başvurusu yapılması / patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun …./…/…. tarih ve ……. sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.

☐Enstitü Yönetim Kurulunun …./…/…. tarih ve ……. sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.

TEŞEKKÜR

Lisansüstü eğitim sürecim boyunca sürdürdüğüm çalışmalarda, tez konusunun belirlenmesi, planlanması ve yürütülmesinde özveri ile beni destekleyen, birlikte çalışmaktan gurur duyduğum tez danışmanım ve değerli hocam Prof. Dr. Oğuzhan SEVİM'e şükranlarımı sunuyorum.

Bu uzun ve meşakkatli yolda her daim desteğini esirgemeyen, beni motive eden teyzem Şeyma KARABACAK'a; tezi bitirme noktasında bana güvenip cesaretlendiren, desteklerini esirgemeyip sabır ve hoşgörüleriyle bugünlere gelmem için emek harcayan annem Kadriye TEKİN ile babam Metin TEKİN'e ve onların bir üyesi olduğum için her zaman gurur duyacağım TEKİN ailesine sonsuz teşekkür ederim.

Kübra TEKİN

ÖZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ORTAOKUL TÜRKÇE DERS KİTAPLARININ YAŞAM BECERİLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Kübra TEKİN

Haziran 2024, 118 Sayfa

Amaç: Bu çalışmanın amacı, 2023-2024 eğitim öğretim yılında kullanılan ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metin temelli etkinliklerin yaşam becerilerini kazandırma düzeyini belirlemektir.

Yöntem: Araştırma nitel araştırma yaklaşımı kullanılarak yürütülmüştür. Araştırma verileri doküman analizi ile toplanmıştır. Çalışmanın veri kaynağını ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe ders kitapları oluşturmaktadır. Kitaplarda bulunan metin temelli etkinliklerin, yaşam becerilerine yer verme düzeyini belirlemek amacıyla alan yazınından yararlanılarak Yaşam Becerileri-Etkinlik Değerlendirme Formu (Ek) oluşturulmuştur. Araştırmadan elde edilen veriler betimsel analiz tekniği ile çözümlenmiştir.

Bulgular: Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metin temelli etkinlikler, sınıf düzeylerine göre incelendiğinde yaşam becerilerine en fazla yer veren kitabın 5. sınıf Türkçe ders kitabı (Koza Yayınları) olduğu, en az yer veren kitabın ise 7. sınıf Türkçe ders kitabı (Dörtel Yayıncılık) olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metin temelli etkinliklerin sınıf düzeylerine göre belirli bir ölçüt temel alınarak tasarlanmadığı söylenebilir. Yaşam becerilerinin temel bileşenleri kıyaslandığında ise etkinliklerde en fazla düşünme becerilerine, daha sonra sosyal becerilere yer verildiği, en az yer verilen yaşam becerisinin ise duygu yönetimi becerileri olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuçlar: Araştırmanın sonunda 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan metin temelli etkinliklerde düşünme becerilerine daha fazla, sosyal becerilere daha az, duygu yönetimi becerilerine ise çok az yer verildiği saptanmıştır. Bu sonuçtan hareketle etkinliklerin yeterli ve dengeli dağılmadığı, duygu yönetimi becerileri ile ilgili etkinliklere büyük ölçüde yer verilmediği söylenebilir. Ayrıca programda geniş ölçüde yer alan bazı yaşam becerilerinin -problem çözme, karar verme, tartışma, empati kurabilme- etkinliklerde yeterince yer almadığı anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: yaşam becerileri, Türkçe ders kitapları, metin temelli etkinlikler

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

EXAMINATION OF SECONDARY SCHOOL TURKISH TEXTBOOKS IN TERMS OF LIFE SKILLS

Kübra TEKİN

June 2024, 118 Page

Purpose: The aim of this study is to determine the level at which text-based activities in middle school Turkish textbooks used in the 2023-2024 academic year impart life skills.

Method: The research was conducted using a qualitative research approach. Research data were collected through document analysis. The data sources for the study were Turkish textbooks used in middle schools and imam hatip middle schools. To determine the extent to which text-based activities in these books incorporate life skills, a Life Skills-Activity Evaluation Form was created based on the literature. The data obtained from the research was analyzed using descriptive analysis technique.

Findings: When the text-based activities in middle school Turkish textbooks were examined according to grade levels, it was found that the 5th-grade Turkish textbook (published by Koza Yayınları) included the most life skills, while the 7th-grade Turkish textbook (published by Dörtel Yayıncılık) included the least. In this context, it can be said that text-based activities in middle school Turkish textbooks are not designed according to a specific criterion based on grade levels. Comparing the fundamental components of life skills, it was found that thinking skills were the most frequently included in the activities, followed by social skills, and that emotion management skills were the least frequently included.

Conclusions: The study found that text-based activities in the 5th, 6th, 7th, and 8th grade Turkish textbooks place more emphasis on thinking skills, less on social skills, and very little on emotion management skills. From this result, it can be inferred that the activities are not sufficiently and evenly distributed, with a significant lack of activities related to emotion management skills. Additionally, it was observed that some life skills, which are widely included in the curriculum -such as problem-solving, decision-making, discussion, and empathy- are not adequately represented in the activities.

Keywords: life skills, Turkish textbooks, text-based activities

.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI i
ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI ii
TEŞEKKÜR iii
ÖZ iv
ABSTRACT v
İÇİNDEKİLER vi
TABLOLAR DİZİNİ viii
ŞEKİLLER DİZİNİ ix
GRAFİKLER DİZİNİ xi
KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ xii
BİRİNCİ BÖLÜM 1
Giriş 1
Araştırmanın Amacı 4
Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi 5
Araştırmanın Sınırları 6
Tanımlar 6
İKİNCİ BÖLÜM 7
Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar 7
Yaşam Becerileri 8
Sosyal Beceriler 10
Düşünme Becerileri 11
Duygu Yönetimi Becerileri 13
Yaşam Becerileri Eğitiminin Önemi 14
Türkçe Öğretim Programlarında Yaşam Becerileri 16
Türkçe Ders Kitaplarında Yaşam Becerileri Eğitimi 17
İlgili Araştırmalar 18
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 26
Yöntem 26
Araştırma Yöntemi 26
Veri Kaynakları 26
Veri Toplama Aracı 27

Veri Toplama Süreci 28
Verilerin Analizi 28
Araştırmanın Tutarlılığına, Teyit Edilebilirliğine, İnandırıcılığına ve Aktarılabilirliğine İlişkin Bilgiler 29
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM 31
Bulgular 31
Birinci Alt Problem Olan 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerin Yaşam Becerilerini Kazandırma Düzeyine İlişkin Bulgular: 31
İkinci Alt Problem Olan 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerin Yaşam Becerilerini Kazandırma Düzeyine İlişkin Bulgular: 43
Üçüncü Alt Problem Olan 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerin Yaşam Becerilerini Kazandırma Düzeyine İlişkin Bulgular: 53
Dördüncü Alt Problem Olan 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerin Yaşam Becerilerini Kazandırma Düzeyine İlişkin Bulgular: 61
BEŞİNCİ BÖLÜM 76
Tartışma, Sonuç ve Öneriler 76
Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma 76
İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma 79
Üçüncü Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma 81
Dördüncü Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma 84
Öneriler 87
KAYNAKÇA 88
EK 100
ÖZ GEÇMİŞ 103

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. *Yaşam Becerilerinin Bileşenleri* 2
Tablo 2. *Değerlendirilen Kitapların İsimleri, Yazarları, Basım Yılları ve Yayınevleri* 27
Tablo 3. *Ders Kitaplarında Bulunan Etkinlik Sayıları* 28
Tablo 4. *5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerin Sosyal Becerileri Kazandırma Düzeyine İlişkin Frekans Değerleri* 31
Tablo 5. *5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerin Düşünme Becerilerini Kazandırma Düzeyine İlişkin Frekans Değerleri* 36
Tablo 6. *5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerin Duygu Yönetimi Becerilerini Kazandırma Düzeyine İlişkin Frekans Değerleri* 40
Tablo 7. *6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerin Sosyal Becerileri Kazandırma Düzeyine İlişkin Frekans Değerleri* 43
Tablo 8. *6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerin Düşünme Becerilerini Kazandırma Düzeyine İlişkin Frekans Değerleri* 46
Tablo 9. *6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerin Duygu Yönetimi Becerilerini Kazandırma Düzeyine İlişkin Frekans Değerleri* 51
Tablo 10. *7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerin Sosyal Becerileri Kazandırma Düzeyine İlişkin Frekans Değerleri* 54
Tablo 11. *7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerin Düşünme Becerilerini Kazandırma Düzeyine İlişkin Frekans Değerleri* 57
Tablo 12. *7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerin Duygu Yönetimi Becerilerini Kazandırma Düzeyine İlişkin Frekans Değerleri* 59
Tablo 13. *8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerin Sosyal Becerileri Kazandırma Düzeyine İlişkin Frekans Değerleri* 62
Tablo 14. *8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerin Düşünme Becerilerini Kazandırma Düzeyine İlişkin Frekans Değerleri* 65
Tablo 15. *8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerin Duygu Yönetimi Becerilerini Kazandırma Düzeyine İlişkin Frekans Değerleri* 68
Tablo 16. *8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerin Sosyal Becerileri Kazandırma Düzeyine İlişkin Frekans Değerleri* 72
Tablo 17. *8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerin Düşünme Becerilerini Kazandırma Düzeyine İlişkin Frekans Değerleri* 72
Tablo 18. *8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerin Duygu Yönetimi Becerilerini Kazandırma Düzeyine İlişkin Frekans Değerleri* 73

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. *Dünya Sağlık Örgütü Yaşam Becerileri Bileşenleri(WHO, 1997)* 2
Şekil 2. *Ders Kitabı, Öğretim Programı, Öğretmen ve Öğrenci Arasındaki İlişki (Keleş, 2008)* 3
Şekil 3. *Dil Becerileri* 7
Şekil 4. *Yaşam Şeması (Defitrika ve Mahmudah, 2021)* 15
Şekil 5. *5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.141* 32
Şekil 6. *5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.35* 33
Şekil 7. *5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.240* 34
Şekil 8. *5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.83* 35
Şekil 9. *5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.53* 35
Şekil 10. *5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.152* 36
Şekil 11. *5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.60* 37
Şekil 12. *5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.62* 38
Şekil 13. *5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.152* 39
Şekil 14. *5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.16* 39
Şekil 15. *5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.64* 40
Şekil 16. *5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.44* 41
Şekil 17. *5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.227* 42
Şekil 18. *6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.116* 44
Şekil 19. *6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.53* 44
Şekil 20. *6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.108* 45
Şekil 21. *6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.73* 45
Şekil 22. *6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.58* 46
Şekil 23. *6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.118* 47
Şekil 24. *6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.13* 48
Şekil 25. *6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.236* 48
Şekil 26. *6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.17* 49
Şekil 27. *6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.234* 50
Şekil 28. *6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.131* 51
Şekil 29. *6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.221* 52
Şekil 30. *7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.208* 55
Şekil 31. *7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.160* 55
Şekil 32. *7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.128* 56
Şekil 33. *7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.136* 56
Şekil 34. *7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.200* 57
Şekil 35. *7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.174* 58
Şekil 36. *7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.16* 58
Şekil 37. *7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.116* 60
Şekil 38. *7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.48* 60
Şekil 39. *8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.273* 62
Şekil 40. *8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.174* 63
Şekil 41. *8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.29* 64
Şekil 42. *8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.183* 64

Şekil 43. *8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.185* 65
Şekil 44. *8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.76* 66
Şekil 45. *8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.238* 66
Şekil 46. *8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.287* 67
Şekil 47. *8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.71* 67
Şekil 48. *8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.102* 69
Şekil 49. *8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.254* 70
Şekil 50. *8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.288* 70

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 1. *5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerin Yaşam Becerilerine Göre Dağılımı*..... 42
Grafik 2. *6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerin Yaşam Becerilerine Göre Dağılımı*..... 53
Grafik 3. *7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerin Yaşam Becerilerine Göre Dağılımı*..... 61
Grafik 4. *8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerin Yaşam Becerilerine Göre Dağılımı*..... 71
Grafik 5. *8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerin Yaşam Becerilerine Göre Dağılımı*..... 73
Grafik 6. *Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metin Temelli Etkinliklerin Yaşam Becerilerine Göre Dağılımı*..... 75

KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

AYÇ : Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi

MEB : Millî Eğitim Bakanlığı

EBA : Eğitim Bilişim Ağı

TDK : Türk Dil Kurumu

TYÇ : Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi

TÜBİTAK : Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu

UNICEF : United Nations International Children's Emergency Fund (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu

UNESCO : United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu)

WHO : World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)

OECD : Organisation for Economic Co-Operation and Development (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)

OED : Oxford İngilizce Sözlüğü

CASEL : Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning (Akademik, Sosyal ve Duygusal Öğrenme için İş Birliği)

STEM : Science, Technology, Engineering, Mathematics (Fen, Teknoloji, Mühendislik ve Matematik)

vb. : ve benzeri

vd. : ve diğerleri

akt. : aktaran

s. : sayfa

f : frekans

% : yüzde

BİRİNCİ BÖLÜM

Giriş

TDK (2012) yaşam kavramını "Doğumla ölüm arasında yaşanan süre; dirim, ömür, hayat." olarak tanımlamaktadır. Tarih öncesi çağlardan beri insanlar yaşamlarını sürdürebilmek için çeşitli becerilere sahip olmak zorunda kalmışlardır. Beceri; insanın bir işi başarması, bir işlemi gerektiği gibi sonlandırmasıdır (TDK, 2012). İçinde bulunduğumuz dönemde bilim ve teknolojinin ilerlemesiyle teknolojiye uyum sağlayan, gelişime ve değişime açık, sosyal ve dil becerileri gelişmiş, kendini farkında olan insanların yetişmesi zorunlu hâle gelmiştir. İşte bu beklentiler ile pek çok çalışma yapılmış ve bildiriler yayımlanmıştır. Yapılan bilimsel çalışmalar neticesinde "yaşam becerileri" kavramı ortaya çıkmıştır.

Yaşam becerileri, Dünya Sağlık Örgütü (1993, 1997, 1999) tarafından insanların günlük hayatta karşılaştıkları problemler ve negatif durumlar karşısında uyum sağlamalarına ve pozitif davranış sergilemelerine olanak tanıyan beceriler olarak tanımlanmaktadır. Yaşam becerilerine sahip bireyler eleştirel ve yaratıcı düşünebilir, çözülmesi zor sorunların üstesinden gelebilir ve doğru kararlar verebilirler. Ayrıca bu bireyler sosyal hayatta yeni insanlarla iletişime geçerek ilişki kurmada ve duygularını kontrol etmede güçlük yaşamazlar. Bahsedilen özelliklere sahip bireylerin yetiştirilmesinde Türkçe eğitimi ve öğretiminin önemi büyüktür, zira Türkçe eğitimi öğrencilerin dil ve zihinsel becerileri kazanmalarını, kendilerini bireysel ve sosyal yönden geliştirmelerini, etkili iletişim kurmalarını amaçlayan bir süreçtir (Gültekin, 2019).

> "Öğrencilerin belirli bir akış içerisinde dil gelişimleri sağlanırken kavramsal becerilerinin, sosyal-duygusal öğrenme becerilerinin ve okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesine; sahip oldukları eğilim ve değerlerin olgunlaştırılmasına öncelik verilmiştir. Yetişmekte olan nesillerin karakter ve kimlik kazanmalarının yanı sıra değişen dünya koşullarına ayak uydurup söz sahibi olabilmelerini sağlayabilmek için değerlendirme, sorgulama, yorumlama, eleştirel düşünme ve araştırma becerilerini geliştirmek üzere gereken adımlar atılmıştır. Bütün dil becerilerinde temel düzeyde donanıma sahip olarak ortaokula geleceği varsayılan öğrencilerin bu sürecin sonunda eleştirel bir anlama sürecini veya eleştirel bir üretimi gerçekleştirmesine imkân sağlayacak bir yapı oluşturulmuştur " (MEB, 2024, s. 5).

Yaşam becerileri bireylerin günlük hayatta karşılarına çıkan zorluklarla başa çıkabilmelerini ve onların topluma aktif bir biçimde katılmalarını sağlayan davranışsal, bilişsel, duyuşsal ve psikososyal becerilerin tümüdür (Desai, 2010). Alan yazını incelendiğinde bu becerilerin bileşenlerine dair farklı sınıflandırmalar yapıldığı görülmektedir (İyi, 2024). Söz konusu becerilerin bileşenleri birçok kaynakta farklılık gösterse de DSÖ'ye göre Şekil 1'de yer alan beceriler yaşam becerilerini oluşturmaktadır (WHO, 1997). Belirlenen 10 beceri Şekil 1'de verilmiştir:

Şekil 1. *Dünya Sağlık Örgütü Yaşam Becerileri Bileşenleri(WHO, 1997)*

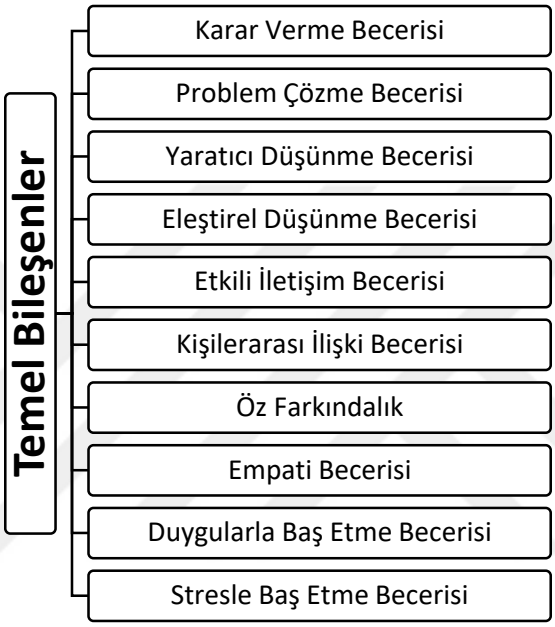

Literatür incelendiğinde söz konusu becerilerin farklı alanlara ayrılarak açıklandığı görülmektedir. Araştırmacı tarafından sınıflandırmalar değerlendirilerek en kapsamlı "yaşam becerileri bileşenleri" oluşturulmuştur. Bu alt bileşenler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. *Yaşam Becerilerinin Bileşenleri*

Sosyal Beceriler	Düşünme Becerileri	Duygu Yönetimi Becerileri
Girişimcilik	Eleştirel Düşünme	Öz Farkındalık
Dijital Yaşam	Yaratıcı Düşünme	Duygularla Başa Çıkma
Empati Kurabilme	Problem Çözme	Stres Yönetimi
İletişim	Karar Verme	Zaman Yönetimi
Tartışma	Analitik Düşünme	Öfke Yönetimi
İş Birlikli Çalışma		

Sözü edilen beceriler, çocuklar ve ergen bireyler için oluşturulmuş etkili bir programdır. Bu program ile çocuk ve ergen bireyler kendilerini gerçekleştirebilir, olumsuz durumlara karşı kendilerini koruyabilir, doğru kararlar verebilir ve etkili ilişkiler kurabilir (Bailey, 2014; Lauereta, 2018; UNESCO, 2004). Bu beceriler yalnızca bireyleri değil, toplumları da geliştirebilecek yetkinliktedir. Yaşam becerilerinin geliştiği ülkelerde yaşam kalitesi artar, demokrasi ve hukuk gibi olgular gelişme gösterir, değişen dünyaya uyum sağlanır.

Söz konusu becerilerin faydaları göz önünde bulundurulduğunda günümüz eğitiminde gerekli bir unsur olduğu ortaya çıkmaktadır. Nitekim Amerika Birleşik Devletleri, Birleşik Krallık, Almanya, Meksika, Yunanistan gibi birçok ülkede yaşam becerileri programları kullanılmaktadır. Yaşam becerileri eğitiminin okul müfredatına entegre edilmesi ve etkinlikler yardımıyla sınıflarda uygulanması becerileri geliştirmek için elzemdir (Prajapati vd., 2016).

Ülkemizdeki eğitim programları incelendiğinde 2018 yılında yapılan önemli değişiklikler ile yaşam becerilerine bir başlık altında yer verilse de bu becerilerin tam anlamıyla kazanılması için müfredat etkinliklerinin daha kapsamlı belirlenmesi gerekmektedir. Yaşam becerilerine dayalı bir eğitim için ülkenin ihtiyaçları temel alınarak farklı sınıf düzeylerinde uygulanabilir bir eğitim programı tasarlanmalıdır.

Türkçe dersi öğretim programı kapsamında olan beceri ve kazanımlar eğitim sürecinde etkinlikler aracılığıyla kazandırılmaya çalışılmaktadır. Dil eğitiminde etkinlikler öğrencilerin yaparak yaşayarak aktif bir şekilde öğrenmeleri ve öğrendikleri bilgileri pekiştirmeleri üzere tasarlanmıştır. Bu etkinlikler tasarlanırken içerik, kazanım, öğrenme stratejileri, öğretim yöntem ve teknikleri, öğrencilerin hazırbulunuşluğu ve ölçme değerlendirmenin nasıl yapılacağı önemsenmelidir (Sürbahanlı, 2018). Türkçe ders kitapları içerisinde bulunan metin temelli etkinlikler de bu planlamaya uygun olarak hazırlanmalıdır.

Bilim ve teknolojinin gelişmesiyle çeşitlenen birçok öğretim materyaline rağmen ders kitapları hâlâ önemini korumaktadır. Bu kitaplar öğrencilere konularla alakalı bilgi veren, öğrencileri araştırma yapmaya yönlendiren ve öğrencilere kılavuzluk eden temel araçlardır (Kahveci, 2020). Ders kitabı, öğretim programı, öğretmen ve öğrenci arasında yakın bir ilişki vardır. Bu ilişki Şekil 2'de açıklanmaktadır.

Şekil 2. *Ders Kitabı, Öğretim Programı, Öğretmen ve Öğrenci Arasındaki İlişki (Keleş, 2008)*

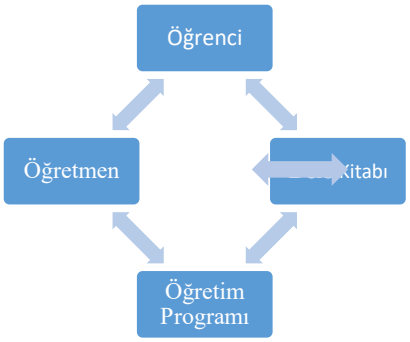

Birçok ülkede yapılan araştırmalardan hareketle ders kitaplarının, eğitimin hedefleri doğrultusunda öğrencilerin öğrenme yaşantılarına yön veren ve en çok kullanılan öğretim materyali olduğu söylenebilir (Revşen, 2022). Belirli kazanımlar doğrultusunda hazırlanan metin temelli etkinlikler Türkçe ders kitaplarını beceri gelişimini sağlayan kaynak konumuna geçirmiştir. İşte bu nedenle Türkçe ders kitapları, yaşam becerilerinin öğrencilere kazandırılması amacıyla kullanılabilecek en etkili öğretim materyalidir.

Yaşam becerileri öğrencilere etkinlikler aracılığıyla kazandırılırsa öğrenmeler daha kalıcı hâle gelecektir. Bu nedenle sınıf ortamında gerçekleştirilen etkinliklerin yaşam becerileri temel alınarak oluşturulması gerekmektedir. Bu noktada ders kitaplarında bulunan etkinlikler incelenmeli ve yaşam becerilerini kazandırma hedefiyle yeniden oluşturulmalıdır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada, 2023-2024 eğitim öğretim yılında kullanılan ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metin temelli etkinliklerin yaşam becerilerine göre incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Beşinci sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metin temelli etkinliklerin yaşam becerilerini kazandırma düzeyi nasıldır?
- Altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metin temelli etkinliklerin yaşam becerilerini kazandırma düzeyi nasıldır?
- Yedinci sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metin temelli etkinliklerin yaşam becerilerini kazandırma düzeyi nasıldır?
- Sekizinci sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metin temelli etkinliklerin yaşam becerilerini kazandırma düzeyi nasıldır?

Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi

Bilim ve teknolojinin ilerlemesiyle insanlardan farklı becerilere sahip olmaları beklenmektedir. Çağın ihtiyaçlarını karşılayabilmek, mevcut döneme uyum sağlayabilmek için yaşam becerilerine sahip olmak gerekir. Söz konusu beceriler ailede, toplumda ve eğitim kurumlarında kazandırılabilir. Eğitim kurumlarında gerçekleştirilen etkinliklerin niteliği bu noktada önem arz etmektedir. Türkçe derslerinde kullanılan ders kitaplarındaki metin temelli etkinliklerin yaşam becerilerini kazandırma düzeyinin belirlenmesi araştırmanın temel gerekçesidir. Etkinliklerin hangi becerileri kapsadığının çözümlenmesi çalışmanın gerekçelerindendir.

Pek çok kurum ve kuruluş yeni dönem öğrencilerinde bulunması gereken beceriler üzerine araştırmalar yapmaktadır. Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD), Dünya Sağlık Örgütü (WHO), Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) ve Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu'nun (UNICEF) eğitim amaçlı projeleri bunlardan birkaçıdır. Çalışmalar hayat şartlarına ve günümüz koşullarına göre sürekli geliştirilmiş ve söz konusu beceriler için farklı adlandırmalar yapılmıştır. Bu konuda yapılan araştırmalar dünya kamuoyunun dikkatini çekmektedir. Bu çalışma da yaşam becerilerini incelediği için güncel bir çalışma olmaktadır.

Türkçe derslerinde, ders kitabındaki metin ile alakalı dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerilerini geliştirmek için oluşturulmuş etkinlikler yapılmaktadır. Bu beceriler ile yaşam becerileri doğrudan ilişkilidir. Çünkü bireylerin yaşamı algılayabilmeleri, dil-düşünce ilişkisini iyi kurabilmelerine bağlıdır. Ana dili yani Türkçeyi iyi bilen bir öğrenci kendi duygularını, düşüncelerini iyi tanır ve bunları etkili bir şekilde ifade eder, sosyal ortamlara kolaylıkla uyum sağlar. Nitelikli ana dili eğitimi almış bireyler, bilgi ve beceri kazanmada daha şanslı olmaktadırlar (Gültekin, 2019). Bu bakımdan Türkçe derslerinde yaşam becerilerine yer vermek, bu becerileri kazandırmayı sağlamak oldukça önemlidir. İşte bu çalışma, derslerde yapılan etkinliklerin öğrencilere yaşam becerilerini kazandırma düzeyini ortaya koyacaktır. Buna bağlı olarak çalışma, ders kitaplarının incelenmesi ve geliştirilmesine yönelik Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kuruluna kaynaklık teşkil edebilir. Bu sayede ders kitapları etkinlikleri geliştirilebilir ve öğrencilerin yaşam becerilerini aktif olarak kullanabilmelerine yardımcı olunabilir.

Yaşam becerileri üzerine ülkemizde yapılmış araştırmalar genellikle spor ve sayısal alanlarındadır. Spor alanında yapılan çalışmalarda (Sarı, 2021; Türk, 2015; Taşçı, 2020;

Uzundağ, 2022) yaşam becerileri çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Sayısal alanda yapılan araştırmalarda ise (Abaoğlu, 2018; Ayber, 2022; Demirel, 2021; Kılıç, 2022) bireylerde yaşam becerileri eğitiminin etkileri değerlendirilmiştir. Sosyal bilimler alanında yapılan araştırmaların sınırlı olması bakımından çalışmanın alan yazınına önemli katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Özellikle Türkçe eğitimi alanında yaşam becerilerine dair herhangi bir çalışmaya rastlanmamaktadır. Bu bakımdan çalışma, alan yazınındaki bu ihtiyacı karşılayacak ve Türkçe eğitimi araştırmacılarına kılavuzluk edecektir.

Türkçe eğitiminde yaşam becerilerinin etkinliklerle kazandırılması ise kavramsal olarak oldukça yenidir. Araştırmacı tarafından oluşturulan Yaşam Becerileri-Etkinlik Değerlendirme Formu'nda, yaşam becerilerinin alt bileşenleri kazanımlar hâlinde incelenmiştir. Bu bakımından araştırma diğer çalışmalardan oldukça farklıdır.

Araştırmanın Sınırları

- Araştırma, EBA (Eğitim Bilişim Ağı) tarafından paylaşıma sunulan 2023-2024 eğitim öğretim yılı ortaokul Türkçe ders kitapları ile sınırlı tutulmuştur.
- Bu araştırma 5, 6, 7 ve 8. sınıf ortaokul Türkçe ders kitapları içerisinde bulunan metin temelli etkinlikler ile sınırlıdır.

Tanımlar

Beceri; TDK' ye (2012) göre bir işi veya işlemi amaca uygun olarak sonuçlandırma yeteneği, maharet olarak tanımlanmaktadır. Oxford İngilizce Sözlüğü (OED)'ye göre ise "bir şeyi iyi yapabilme yeteneği" anlamına gelir.

Yaşam becerileri; bireylerin günlük hayatta karşılarına çıkan problemler veya negatif durumlar karşısında uyum sağlamalarına ve pozitif davranışlar sergilemelerine olanak tanıyan temel yeterliliklerdir.

İKİNCİ BÖLÜM

Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar

Eğitim insanların sosyal düzende yerlerini alabilmeleri için ihtiyaç duydukları bilgi ve becerileri kazanmalarına yardım eden planlı etkiler dizgesidir. Bu sistem öncelikle kişinin içinde doğup büyüdüğü ailede veya toplumda başlar. Ana dili eğitiminin de başlangıç noktası ailedir. İnsanların sağlıklı bir şekilde iletişim kurabilmeleri ana dili eğitimine bağlıdır.

Ana dili eğitimi olarak Türkçe eğitimi bir bilgi dersi değil, beceri dersidir. Türkçe dersi dört temel dil becerisi üzerine kurulmuştur. Bu derste temel amaç bireylerin anlama ve anlatma becerilerini geliştirmektir.

Dil becerileri; dinleme, konuşma, okuma, yazma etkinliğine dayanır. Bu beceriler birbirini tamamlayan ilişkiler içinde kazanılır. Becerilerin dengeli bir şekilde geliştirilmesi kişinin ana dilindeki yetkinliğini gösteren çok önemli bir kriterdir (Sever, 2011). Dil becerileri iki grup hâlinde incelenmektedir:

Şekil 3. *Dil Becerileri*

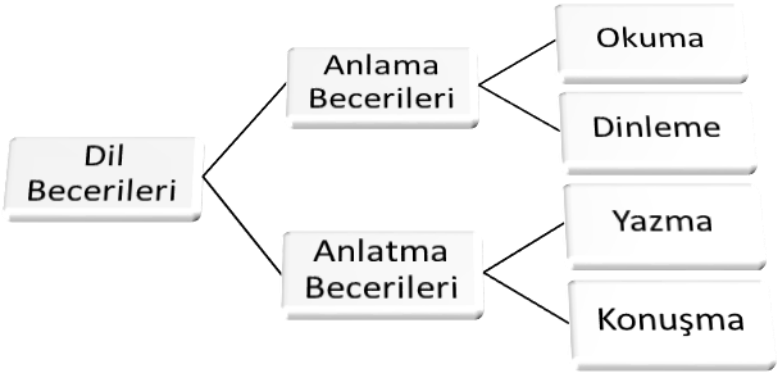

Türkçe Dersi Öğretim Programı, öğrencilerin ömürleri boyunca kullanabilecekleri dört temel dil becerisini bir bütünlük içinde edinmelerini sağlayacak şekilde yapılandırılmıştır (Akçay & Kardaş, 2019).

Türkçe Dersi Öğretim Programı esas alınarak düzenlenen ve eğitim-öğretim dönemlerinde faydalanılan ana materyal Türkçe ders kitaplarıdır. Kitaplar belirli kazanımlar doğrultusunda metinlere ve metin temelli etkinliklere yer verir. Bu yönüyle ders kitapları bir bilgi kaynağı olmaktan çıkarak beceri gelişimini sağlayan kaynak konumuna geçmiştir. Kitaplardaki etkinlikler grup ile veya bireysel olarak yapılabilir. Etkinliklerde öğrenci kendi öğrenmelerinden sorumlu olduğu için kalıcı öğrenmeler gerçekleşir. 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programı ile etkinlik yaklaşımı esas alınmıştır. Bu yaklaşımla öğrencilerin dil, duygusal, zihinsel ve sosyal becerilerini geliştirmek için Türkçe öğretiminin etkinliklerle yürütülmesi öngörülmüştür (Güneş, 2017). Program, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından güncel gelişimler dikkate alınarak birçok kez değişikliğe uğramıştır.

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (MEB, 2019) TYÇ'de (Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi) ifade edilen yetkinliklere yer verilmiştir. Bu yetkinlikler; insanların zihinsel, duyuşsal ve toplumsal alanlarda geliştirilmesini sağlayacak türdendir. Söz konusu yetkinlikler: anadilde ve yabancı dillerde iletişim, matematiksel yetkinlik ile bilim/teknolojide temel yetkinlikler, öğrenmeyi öğrenme, dijital yetkinlik, sosyal ve vatandaşlık ile ilgili yetkinlikler, inisiyatif alma ve girişimcilik, kültürel farkındalık ve ifade (TYÇ, 2016). Belirtilen beceriler büyük oranda yaşam becerileri ile uyuşmakla birlikte yaşam becerilerinin daha kapsamlı olduğu söylenebilir.

Yaşam Becerileri

21. yüzyıl dünyasının hızla değişen sosyal yapısında bireyler küreselleşme, işsizlik, nüfus patlaması, alkolizm, madde kullanımı, teknoloji bağımlılığı, şiddet ve zorbalık gibi birçok sorunla karşılaşmıştır. Bu sorunlarla başa çıkabilmek, değişen koşullara uyum sağlayabilmek ve toplumun taleplerini karşılayabilmek için güncel becerilere ihtiyaç duyulmuştur. İşte bu ihtiyaçlara yanıt verebilmek adına çeşitli bilimsel çalışmalar yapılmış ve bu çalışmalarda "yaşam becerileri" kavramı kullanılmıştır. Söz konusu beceriler için farklı kaynaklarda birçok tanım yapılmıştır. Bu tanımlar kısaca şöyle özetlenebilir:

WHO (2004) yaşam becerilerini, bireylerin günlük yaşamda karşılaştıkları zorluklar karşısında uyum sağlamalarına ve pozitif davranış göstermelerine olanak tanıyan beceriler olarak adlandırmaktadır.

UNICEF (2020) yaşam becerilerini, bireylerin sağlıklı ve üretken bir hayat yaşayabilmeleri için sahip oldukları psikososyal ve kişiler arası ilişkilerdeki beceriler olarak ifade etmektedir.

Yetişkin Eğitimi İçin Avrupa Derneği (2018) yaşam becerilerini; sosyal, kültürel ve çevresel bağlamda yaşama ve çalışma için gerekli olan yetenekler olarak tanımlamaktadır.

Danish vd. (2004) yaşam becerilerini, bireyi çeşitli ortamlarda (çevre, okul, ev vb.) başarıya ulaştıran beceriler olarak ifade etmektedir.

Hendricks (1996) yaşam becerilerini, bireylerin yaşamlarında başarılı, üretken ve tatminkâr olmalarına yardım eden beceriler olarak adlandırmaktadır.

Yapılan tanımlar değerlendirildiğinde, yaşam becerileri; günlük hayatın talepleri ve zorluklarıyla başa çıkabilmek, değişen koşullara uyum sağlayabilmek ve hayatı daha anlamlı kılabilmek için gerekli olan temel yeterlilikler olarak ifade edilebilir.

Söz konusu beceriler erken yaşlardan başlayarak bireylerin gelişimlerine katkıda bulunur, onları gerçek hayata hazırlar. Bu beceriler bireyin günlük hayatta karşılaşacağı sorunlara etkin çözümler üretmesine; değişen hayat koşullarına rağmen fiziksel ve psikolojik sağlığını korumasına; aile, okul ve iş ortamlarında uyumlu davranışlar göstermesine yardımcı olur.

Yaşam becerileri; yaratıcı ve eleştirel düşünme, doğru karar verme, problem çözme, etkili iletişim kurma, duygularla ve stresle baş etme, kendini farkında olma ve sosyal ilişkiler kurma gibi davranışları kapsar (Kırkkılıç vd., 2022). Bu davranışlar bilişsel, duyuşsal ve sosyal alanlara ayrılarak incelenebilir.

Yaşam becerileri, başta Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ve Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) olmak üzere çok sayıda kaynakta alt bileşenlere ayrılmıştır. Bu sınıflandırmalardan biri Pan Amerikan Sağlık Organizasyonuna aittir. Bileşenler değerlendirildiğinde bu tabloda yer verilen yaşam becerileri ile Dünya Sağlık Örgütü (1999) tarafından oluşturulan yaşam becerilerinin büyük oranda benzer becerileri kapsadığı sonucuna varılmaktadır.

Genel olarak bakıldığında yaşam becerileri üç kategoride sınıflandırılır:

1. Sosyal Beceriler: Girişimcilik, dijital yaşam, empati kurabilme, iletişim, tartışma ve iş birlikli çalışma becerilerinden oluşmaktadır.
2. Düşünme Becerileri: Eleştirel, yaratıcı ve analitik düşünme, karar verme, problem çözme gibi zihnin mantıksal yeteneğini geliştiren becerilerdir.
3. Duygu Yönetimi Becerileri: Öz farkındalık, duygularla başa çıkma, stres yönetimi, zaman yönetimi, öfke yönetimi becerilerinden oluşmaktadır.

Sosyal Beceriler

Girişimcilik, dijital yaşam, empati kurabilme, iletişim, tartışma ve iş birlikli çalışma becerilerinden oluşmaktadır.

Girişimcilik: Morris'e (1998) göre fırsatları görmek, bunlar için yeni fikirler oluşturmak; Bozkurt'a (2000) göre çevredeki fırsatları fark ederek bunlara yönelik plan-proje yapmak ve bu tasarıları günlük hayata taşıyarak yaşamı daha anlamlı kılmak; Titiz'e (1994) göre ise başkalarının göremediği fırsatları görerek bunları işe dönüştürmek ve risk alabilmektir. En genel anlamda girişimcilik fırsatları değerlendirerek yenilikçi fikirler sunmak ve bu fikirleri üretime geçirmektir. Bu beceriyi kazanmış bireyler risk alabilir, fırsatları değerlendirebilir, yenilikçi fikirler sunabilir ve bu fikirleri üretebilirler. Bireyler eğitim aracılığıyla girişimci olarak yetiştirilebilir ve sosyal ilişkilerinde, kariyer hayatlarında başarılı bir şekilde yer alabilirler (Kurudayıoğlu & Çetin, 2015).

Dijital yaşam: Literatürde bu beceriler için "dijital beceriler" veya "bilgi teknolojileri becerileri" kavramları da kullanılmaktadır. Balaman'a (2021) göre söz konusu beceriler, bireylerin günlük yaşamlarında dijital ortamlarda karşılaştıkları sorunlarla başa çıkabilmek için gerekli olan becerilerdir. Dijital yaşam becerileri teknolojiyi amacına uygun olarak kullanmayı, dijital araçlar vasıtasıyla fikir paylaşmayı, dijital ortamlarda sunulan verileri korumayı ve dijital hayatın bir üyesi olmayı sağlar. Bu becerilere sahip bireyler dijital bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgulayabilir, siber saldırılara karşı önlem alabilir, dijital platformlarda verilerini koruyabilirler.

Empati kurabilme: Bireyin kendisini karşısındakinin yerine koyarak onun duygu ve düşüncelerini anlayabilmesidir (Dökmen, 2004). Empati, bireylerin etkili iletişim kurmalarında, sosyal ilişkilerde başarı sağlamalarında ve iş birliği yapmalarında önemli bir yere sahiptir. Empati kurabilen bireyler sağlıklı ilişkiler geliştirebilir ve çevrelerindeki insanlarla güçlü bağlar kurabilir. Empati kültürüne sahip toplumlarda ise hoşgörü ve anlayış geliştiğinden daha saygılı bir ortam kurulabilir.

İletişim: Uşaklı'ya (2014) göre iki insan arasında anlam alışverişi; Hwang vd.ne (2015) göre başkalarıyla görüş alışverişinde bulunma ve buna göre yansımalar yapma yeterliliği; Sabuncuoğlu ve Gümüş'e (2016) göre ise duygu ve düşüncelerin farklı yollarla aktarıldığı, alındığı ve yorumlandığı, bireylerin hayatlarını sürdürme ve herhangi bir konu hakkında kendi görüşlerini savunmaya ikna etmek için söz ya da sembollerle yapılan alışveriş işlemidir. En genel anlamda iletişim, bireyin kendini çeşitli yollarla içinde bulunduğu duruma uygun olarak ifade etmesidir. İnsanların özel, sosyal ve akademik yaşamları sahip oldukları iletişim

becerilerine göre şekillenir (Kurudayıoğlu & Çetin, 2015). Bu nedenle iletişim becerilerinin kazanılması için erken yaşlardan itibaren desteğe ihtiyaç vardır (Kaya, 2012; Yüksel, 2011).

Tartışma: Aldağ'a (2005) göre birbirine benzer veya farklı bakış açılarına sahip bireylerin, bir fenomeni anlamak ya da bir konuda karar vermek için alternatif bakış açılarını değerlendirmeye aldığı süreç ve bu değerlendirme sonucu ortaya çıkan ürünler; Toulmin'e (1958) göre ise bir fikrin savunulduğu, sorgulandığı etkileşimsel bir eylem ve süreçtir. Genel anlamda tartışma herhangi bir konu üzerinde karşılıklı bir şekilde fikirleri öne sürme ve savunma işlemidir. Bu beceriye sahip bireyler duygu ve düşüncelerini doğru aktarabilir, farklı görüşlere saygı duyabilir ve kendi haklarını savunabilirler. Tartışma, kişilerin öğrenme yeteneklerini geliştirdiği için erken yaşlarda kazanılması gereken bir beceridir.

İş birlikli çalışma: Bireylerin belirli bir amaç için toplanarak yaptıkları çalışmaları ve bu yönde yapılan iş birliklerini kapsayan bir süreçtir (Revşen, 2022). Kanyılmaz'a (2018) göre takım çalışmasına dayalı öğrenmelerde, proje tabanlı öğretimde ve daha birçok öğrenme stratejisinde etkili biçimde kullanım için ihtiyaç duyulan bir beceridir. Bu nedenle söz konusu becerilerin gelişimi ile bireyler öğrenme sorumluluğu alır ve kendi öğrendiklerini başkalarıyla paylaşır. Bunların yanı sıra iş birlikli çalışma becerilerine sahip bireyler farklılıklara hoşgörü gösterebilir ve sosyal ilişkilerde daha uyumlu olabilir.

Düşünme Becerileri

Eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, problem çözme, karar verme ve analitik düşünme becerilerinden oluşmaktadır.

Eleştirel düşünme: Kaya'ya (1997) göre bir şeyin iyi ya da kötü yönlerini dikkate alarak değerlendirme süreci; Halpern'e (1996) göre belli bir amaca yönelik beceri ve strateji terkiplerinden oluşan düşünme şekli; Grant'e (1998) göre ise ileri düzeyde muhakeme etmedir. En genel anlamda eleştirel düşünme herhangi bir şeyi tarafsız bir şekilde analiz etme ve farklı bakış açılarını yorumlamadır. Facione (1990) eleştirel düşünme becerisinin bileşenlerini altı boyutta ele almıştır; yorumlama, analiz etme, değerlendirme, çıkarımda bulunma, tanımlama ve kendini düzenleme. Bu becerilere sahip bireyler farklı bakış açıları geliştirebilir ve kendi hayatlarıyla ilgili en doğru kararı alabilirler (Ennis, 2011; Fisher, 2001). Eleştirel düşünme becerileri öğrenilebilir ve öğretilebilir becerilerdir. Bu nedenle söz konusu becerilerin geliştirilmesinde bireyin öğretim sürecine aktif katılması ve uygulama merkezli bir eğitim sürecinin düzenlenmesi gereklidir.

Yaratıcı düşünme: Temizkan'a (2010) göre yaratıcılık, her bireyde olan ve hayatın her aşamasında bulunabilen bir yeti, günlük hayattan bilimsel araştırmalara uzanan, geniş bir alanı

içine alan süreçler bütünü, bir tutum ve davranış biçimidir. Yaratıcı düşünme ise yaratıcılığın zihinsel boyutunu kapsamaktadır (Sevim vd., 2011). Yaratıcı düşünme; yeni bir ürün oluşturarak tasarım yapabilme, hayal etme ve buluş yapma, tahmin yürütme ve sentez yapabilme becerilerini kapsar (Kanyılmaz, 2018). Yaratıcı düşünebilen bireyler hayal güçlerini etkin kullanarak yeni ürünler oluşturabilir ve var olan sorunlara özgün çözümler üretebilirler. Bu nedenle yaratıcı düşünme becerisi sürekli yenilenen günümüz dünyası için sahip olunması gereken önemli bir beceridir (Karal, 2019).

Problem çözme: Türnüklü ve Yeşildere'ye (2005) göre problem, zihni karıştırdığı için karşılaşan birey tarafından çözme isteği uyandıran ve ilk kez karşılaşıldığından standart bir çözüm yolu bulunmayan, yalnızca çözmeye çalışan kişinin bilgi birikiminin doğru bir biçimde kullanılması sonucu çözülmesi mümkün olan sorundur. Problem çözme ise bu sorunun bireyin bir dizi zihinsel aktiviteleri kullanarak istediği sonuca varabilmesidir (Hesse vd., 2015; Snyder & Snyder, 2008). Bireyler hayat boyu sayısız problemle karşılaşırlar bu nedenle söz konusu becerilerin küçük yaşlardan başlayarak kazanılması ve geliştirilmesi gereklidir. Bu beceriye sahip bireyler sosyal ilişkilerinde daha başarılı olur ve stresli hayat olayları karşısında üstünlük sağlar (Goodman vd., 1995).

Karar verme: Güçray'a (2003) göre belirlenen hedef doğrultusunda ihtiyaç duyulan bilginin toplanıp incelenerek alternatiflerin oluşturulması ve hedefe uygun olan alternatifin seçilmesidir. Tanımdan da anlaşılacağı üzere karar verme, bir seçme işlemidir. Bireyler yaşamları boyunca seçim yapmaları gereken sayısız durumla karşılaşır. Bu nedenle bireylerin erken yaşlarda karar verme becerilerinin gelişmiş olması gelecek yaşantılarında daha kararlı kişiler olması için önemlidir (Revşen, 2022). Söz konusu beceriye sahip bireyler karar verme sorumluluğunun kendilerinde olduğunu kavradıkları için dışa bağımlı olmazlar (Kurudayıoğlu ve Çetin, 2015). Bunun yanında karar verme sürecini sağlıklı yürüten insanlar daha hızlı ve etkili kararlar verebilir.

Analitik düşünme: Ruskin'e (2011) göre durumların, problemlerin, görüşlerin ve argümanların bileşenlere ayrılarak değerlendirilmesi; Facione'ye (2011) göre bilgilerin yorumlanması, bilgilerdeki benzer ve farklı yönlerin saptanması ve ilişkilerin tanımlanması durumu; Anderson vd. ne (2010) göre ise bir oluşumun parçalara ayrılması, parçaların birbiriyle ve bütünüyle olan ilişkisinin belirlenme sürecidir. En genel anlamda analitik düşünme, bir yapının parçalara bölünmesi ve bölünen parçalar arasında mantıklı çıkarımlar yapılarak bütünün ifade edilme sürecidir. Bu beceriye sahip bireyler zihinlerini aktif bir biçimde kullandıkları için sorunlara pratik çözümler üretebilir. Aynı zamanda analitik düşünebilen bireylerin akademik başarıları bu durumdan olumlu yönde etkilenebilir (Karenina vd., 2020).

Duygu Yönetimi Becerileri

Öz farkındalık, duygularla başa çıkma, stres yönetimi, zaman yönetimi, öfke yönetimi becerilerinden oluşmaktadır.

Öz farkındalık: Lykins-Emily ve Baer-Ruth'a (2009) göre öz farkındalık, bireyin kendisi ile alakalı her şeyi bilmesidir. Bu kavram genel bir değerlendirme doğrultusunda bireyin kendi kimliğine ilişkin farkındalığa sahip olması, zayıf ve güçlü yönlerini bilerek kendi ile alakalı objektif bir değerlendirme yapabilmesi olarak ifade edilebilir. Bu beceriler sayesinde bireyler kendilerini, yaşamlarını yönetebilir ve kendilerine bir değer biçebilirler (Veenman vd., 2006). Duygu ve düşüncelerinin farkına varmış bireylerin yaşam kalitesi olumlu gelişim gösterir ve sağlıklı ilişkiler kurma olasılıkları artar (Okpara, 2015; Silvia & O'Brien, 2004).

Duygularla başa çıkma: Herhangi bir nesne, olay ya da bireylerin insanın iç dünyasında uyandırdığı izlenim duygu olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2012). Alan yazınında bu beceriler için "duygularla baş etme" veya "duyguları yönetme" kavramları da kullanılmaktadır. Töremen ve Çankaya'ya (2008) göre duygularla başa çıkma; duyguları tanıma, onların farkında olma, onlara uyum sağlayabilme ve işlevsel bir şekilde kullanabilme süreci içerisinde bireyin duygusal olgunluğudur. Söz konusu beceriler bireylerin duygusal farkındalığını geliştirir ve sosyal ilişkilerini sağlıklı yürütmelerini sağlar. Duygularla başa çıkma bilhassa eğitim öğretim ortamlarında dikkate alınması gereken bir beceridir zira öğrencilerin okul başarıları üzerinde duygu durumlarının büyük tesiri vardır (Kırkkılıç vd., 2022).

Stres yönetimi: Eroğlu'na (2006) göre stres, günlük yaşamda istenmeyen bir durum veya duygu ile ilgili çağrışımlardır. Stres yönetimi ise stres altındaki bireyin bu olumsuz durumla baş edebilmesi, bu durumu iyileştirebilmesi veya bu durumdan kaçınabilmesidir (Karakaya ve Gürel, 2015). Modern çağın hastalıklarından biri olarak görülen stres, hayatın her anında karşılaşılabilecek bir durumdur. Bu nedenle erken yaşlarda stres yönetimini öğrenmek gereklidir. Stres yönetimindeki amaç, bireyin beden ve ruh sağlığını koruyarak kaliteli bir hayat sürmesini sağlamaktır. Stresi yönetebilen bireyler sosyal ilişkilerinde ve akademik hayatlarında daha başarılı olurlar.

Zaman yönetimi: Bir işin ya da oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu süre zaman olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2012). Zaman oldukça kıymetli bir kaynaktır. Onu yavaşlatmak, durdurmak ya da değiştirmek mümkün değildir bu nedenle en iyi şekilde değerlendirilmelidir (Scoot, 1997). Zamanı iyi değerlendirebilmek noktasında

karşımıza “zaman yönetimi” kavramı çıkmaktadır. Zamanı etkili kullanabilme anlamına gelen bu kavram, yaşamımızın tüm alanlarındaki etkinliklerin uyumlu bir şekilde yürütülebilmesi için zamanın planlanmasını sağlar (Özgen, 2020). Zaman yönetimine sahip bireyler zamanı planlarken önceliklerini belirler, zaman tuzaklarından kaçınır, mevcut işlerini dilimlere ayırarak zaman çizelgesi oluşturur ve zamanı etkili kullanır. Zaman yönetimi becerileri hayatın her alanında kolaylıklar sağlasa da özellikle okul ve meslek yaşamında kullanılması gereken bir beceridir.

Öfke yönetimi: Spielberger (1988) öfkeyi, düşük düzeyde bir rahatsızlıktan şiddetli bir kızgınlık veya hiddete kadar değişen bir duygu olarak tanımlamaktadır. Bu duygunun kontrolü oldukça önemlidir zira öfke kontrol edilmediği takdirde sosyal, fiziksel ve cezai yaptırımları olabilir. Öfkenin denetlenerek kontrol altına alınması anlamına gelen öfke yönetiminin amacı, öfkenin neden olduğu davranışsal ve duygusal hareketlenmeyi en düşük seviyeye getirmektir (Çağlar, 2019). Soykan (2003) öfke yönetiminde kullanılması gereken becerileri öfkenin farkına erkenden varma, ara verme, derin nefes alma, egzersiz, öfkeyi ifade etme, sonuçları düşünme ve hayal etme şeklinde sıralamıştır. Bu becerilere sahip bireyler öfkelerini kontrol altına alabildikleri için okul, iş ve sosyal çevrelerinde daha rahat ilişkiler kurabilirler.

Yaşam Becerileri Eğitiminin Önemi

Yaşam becerileri erken çocukluk yıllarından başlayarak bireylerin sosyal, bilişsel ve duyuşsal gelişimlerine katkıda bulunmaktadır. Bu becerilerin kazanılmasının temelinde bireyin kendini hayatın zorluklarına karşı güçlendirmesi ve söz konusu becerilerin öğrenilebilir olduğu düşüncesi yer almaktadır. Bu düşünce beraberinde “yaşam becerileri eğitimi” ni getirmiştir.

Yaşam becerileri eğitimi son zamanlarda eğitim uzmanları ve araştırmacıları tarafından talep gören bir konu olmuştur. Hatta pek çok yabancı yayın bu alanla yakından ilgilenmiş ve bu alanla ilgili duyurular yayımlamıştır: UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü) , UNICEF (Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu) ve CASEL (Akademik, Sosyal ve Duygusal Öğrenme için İş Birliği) bunlardan birkaçıdır. Yaşam becerileri eğitimi, çocukların ve gençlerin gereksinimleri doğrultusunda düzenlenen ve onların yaşam becerilerini geliştirmeleri amacıyla hazırlanmış bir eğitim müdahalesidir (WHO, 2001). Defitrika ve Mahmudah (2021), yaşam becerileri eğitiminin genel ve özel yaşamı kapsadığını ve bu eğitimin karakter oluşumunda önemli olduğunu ifade etmiştir. Sözü edilen kavramlar arasındaki ilişki Şekil 4’te açıklanmaktadır.

Şekil 4. *Yaşam Şeması (Defitrika & Mahmudah, 2021)*

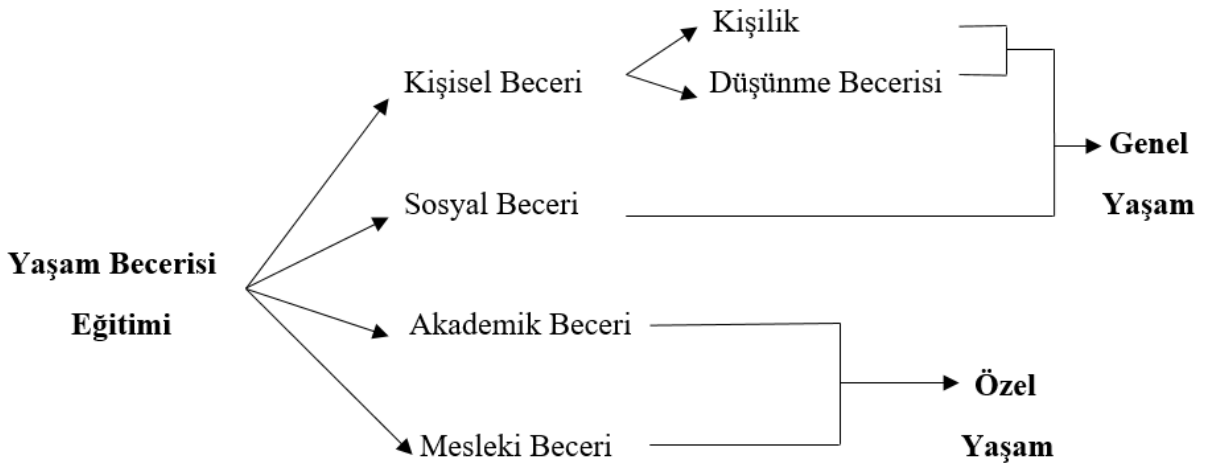

Yaşam becerileri eğitimi; bireylerin gereksinimleri doğrultusunda hazırlanan, belirli bir plan dâhilinde yapılandırılmış, aktif katılıma olanak tanıyan, sonuç odaklı bir eğitim programıdır. Bu programlar çocuk ve gençlerin olumlu davranış geliştirmelerini ve onların hayatlarındaki risk faktörlerini en düşük seviyeye indirirken koruyucu faktörleri en yüksek seviyeye çıkarmalarını hedeflemektedir (UNICEF, 2003).

Yaşam becerileri eğitim programlarının planlı bir biçimde uygulanması durumunda bireyde karar verme, problem çözme, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim, kişisel ve kişilerarası, öz farkındalık, empati, stres ve duygularla başa çıkma becerileri anlamlı bir şekilde gelişir. Bu eğitimi alan bireylerin duyuşsal ve sosyal becerilerinin geliştiği, düşünsel ve davranışsal problemlerinin azalarak akademik düzeylerinin yükseldiği gözlemlenmiştir (Monyangi, 2010). Programın bireysel faydalarının yanı sıra demokrasi, hukuk, eğitim, insan hakları, vatandaşlık gibi olguları geliştirmesiyle toplumsal faydaları da bulunmaktadır. Bu nedenle kendi sosyokültürel yapılarına bağlı olarak ülkeler, öğretim programları ve müfredatlarına yaşam becerileri eğitim programlarını uyarlamaktadır. Arjantin, Meksika, Amerika Birleşik Devletleri, Birleşik Krallık ve Almanya bu ülkelerden bazılarıdır.

Yapılan bazı boylamsal çalışmalar erken yaşlarda kazanılan yaşam becerilerinin, bireylerin ilerleyen yaşlardaki hayatları üzerinde fiziksel ve zihinsel açıdan sağlıklı olma gibi pozitif etkilerinin olduğunu göstermiştir (Goodman vd., 2015; Gutman & Schoon, 2013; Moffitt vd., 2011). Bu nedenle yaşam becerileri eğitim programlarına okul öncesi düzeyden başlayarak ilkokul, ortaokul ve lise eğitimlerinde yer verilmelidir. Becerileri planlı ve metodik bir şekilde vermesi açısından yaşam becerileri eğitim programlarının okul gibi örgün eğitim kurumlarında yürütülmesi daha başarılı sonuçlar doğuracaktır. Prajapati vd. ne (2016) göre

yaşam becerileri eğitim programlarının okul müfredatlarına entegre edilmesi ve sınıf içi etkinlikler aracılığıyla uygulanması söz konusu becerileri geliştirmek için gereklidir.

Yaşam becerileri eğitim programları; öğretmen eğitimleri, öğretim kılavuzu, eğitim için hazırlanmış araçlar ve eğitimlerin devamlılığı ile verimli bir şekilde uygulanma fırsatı bulur (Kırkkılıç vd., 2022). Bu gerçeklerden hareketle öğretim programları ve öğretim ortamlarının yenilenmesi gerekmektedir.

Yaşam becerilerinin kazandırılmasında Türkçe eğitimi oldukça önemlidir. Çünkü kaliteli ana dili eğitimi almış bireyler bilgi ve beceri kazanımında daha ayrıcalıklı olmaktadırlar (Gültekin, 2019).

Türkçe Öğretim Programlarında Yaşam Becerileri

Bilim ve teknolojideki ilerlemeler, bireyin ve toplumun dönemsel ihtiyaçları, kişilerin yeni dönem becerilerine sahip olmalarını gerektirdiğinden eğitim programları birçok kez değişikliğe uğramıştır (Kayhan vd., 2019). Bununla beraber okullarda öğrenim ortamları ve öğretim araçları yeniden tasarlanmıştır (Geçgel vd., 2020). İlk olarak 1924 yılında hazırlanarak uygulanmaya başlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı, 2005 yılında köklü bir değişikliğe uğramış ve yapılandırmacı yaklaşım ile programlar tasarlanmaya başlamıştır (Bulut, 2019). Bu kırılma noktasından sonra 2006, 2015, 2019 ve son olarak 2024 Türkçe dersi öğretim programları tasarlanmış ve uygulanmaya başlamıştır. 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı ile eğitim felsefesinde değişikliğe gidilmiş ve söz konusu program öğrenci merkezli bilişsel öğrenme kuramlarına göre hazırlanmıştır (Dilekçi & Karatay, 2021). Bu program ile temel beceriler kavramı altında bilginin yanı sıra becerilerin de öğretilmesi gerektiği belirtilmiştir. 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda öğrencilerde geliştirilmesi amaçlanan temel beceriler şunlardır (MEB, 2006) :

- Girişimcilik,
- Bilgi teknolojilerini kullanma,
- Eleştirel düşünme,
- Yaratıcı düşünme,
- Karar verme,
- Problem çözme,
- İletişim kurma,
- Araştırma,
- Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma.

Bu programda adı geçen beceriler kısmen farklılıklar gösterse de genel itibarıyla yaşam becerilerinden oluşmaktadır. 2015 ve 2019 Türkçe dersi öğretim programları da 2006'daki felsefe üzerine oluşturulmuş, genel yaklaşımda dijital yetkinliklere ve becerilere yer verilmiştir.

Bireylerin gelişen teknolojiye uyum sağlamaları ve üst düzey düşünme becerilerini kullanma gerekliliği yeni programların hazırlanmasını zorunlu hâle getirmiş ve bu zorunluluk ile öğretim programlarında yaşam becerileri doğrultusunda hazırlanan Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi'ne (TYÇ) yer verilmiştir. Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi; tüm okul seviyelerinde kullanılan genel ve mesleki öğretim programları ile okul dışındaki öğrenme ortamlarında kazanılan yeterlilik esaslarını tanımlayan, Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi'ne (AYÇ) uygun olacak biçimde hazırlanan ulusal yeterlilik çerçevesidir (MYK, 2018). Bu doğrultuda öğretim programları, TYÇ'deki anahtar yetkinliklere yer vermeye başlamıştır. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan anahtar yetkinlikler şunlardır (MEB, 2019) :

1. Ana dilde iletişim
2. Yabancı dillerde iletişim
3. Matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler
4. Dijital yetkinlik
5. Öğrenmeyi öğrenme
6. Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler
7. İnisiyatif alma ve girişimcilik
8. Kültürel farkındalık ve ifade

Belirtilen bu yetkinliklerin yaşam becerileri alt bileşenleri ile benzerlik gösterdiği görülmektedir. Programda yer alan bu sekiz anahtar yetkinlik ile öğrenciler hem ulusal hem de uluslararası düzeyde başarı gösterebilir ve sosyal, kişisel, akademik hayatlarını sağlıklı bir şekilde sürdürebilirler.

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB, 2024), yayımladığı son Türkçe dersi öğretim programında üretim atölyesi uygulamalarına yer vermiştir. Bu uygulamalar ile öğrencilerin edindikleri bilgilerin beceriye dönüştürülmesi ve bunun sonucunda yeni ürünler oluşturmaları amaçlanmıştır. Söz konusu atölyeler, yaşam becerilerinin eğitiminde kullanılabilir.

Türkçe Ders Kitaplarında Yaşam Becerileri Eğitimi

Ders kitapları, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda yer alan Türk millî eğitimi genel amaçlarının ve derslerin kendine özgü olan özel amaçlarının öğrencilere kazandırılmasında önemli bir materyaldir (Demirel, 1998; Oğuzkan, 1993). Ülkemizde görev yapan öğretmenlerin büyük çoğunluğunun ders kitaplarına bağlı kalarak eğitim ve öğretimi

sürdürdüğü dikkate alınırsa söz konusu kitapların önemi daha iyi anlaşılacaktır (Sever, 2006). 2005 yılındaki öğretim programı değişikliği ile beraber ders kitapları yenilenmiş ve etkinlik odaklı ders kitapları kullanılmaya başlanmıştır. Bununla birlikte ders kitapları bir bilgi kaynağı olmaktan çıkarak beceri gelişimini sağlayan kaynak konumuna geçmiştir.

Türkçe ders kitapları, Türkçe öğretim programı esas alınarak hazırlanan ve öğretim sürecinde aktif bir şekilde kullanılan araçlardır. Söz konusu kitapların hazırlanmasında programda belirtilen amaç ve kazanımlar temel alınarak içeriğinde bulunan metin ve etkinlikler bu doğrultuda hazırlanmaktadır. Öğretim sürecine büyük katkısı olan ancak doğru tasarlanmamışsa süreci olumsuz etkileyen ders kitaplarının hazırlanmasında belli ölçütler dikkate alınmalıdır (Sürbahanlı, 2018). Türkçe ders kitapları ilgi çekici, güncel olmalı ve kitaplar için seçilen metinler öğrenci seviyesine uygun olmalıdır. Bunların yanında metin temelli etkinliklerin öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve sosyal becerilerini geliştirmesi gerekmektedir. Bu bilgiler ışığında birçok önemli hususun ders kitaplarının hazırlanmasında etkili olduğunu söylemek mümkündür.

Genel itibarıyla yaşam becerileri ile uyumlu birçok noktanın bulunduğu Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi (TYÇ) kitap hazırlama sürecine önemli ölçüde etki etmektedir. Sözü edilen çerçevedeki sekiz anahtar yetkinliğin, ders kitabı hazırlama sürecinde kitap inceleme komisyonlarına ve konu ile ilgili yayınevlerine kaynaklık ettiği; yetkinliklerin talimatlar ve resmi belgelerde yer aldığı gözlenmektedir (Gültekin, 2019).

Türkçe ders kitaplarının programdaki kazanımlar temel alınarak hazırlanması ve bu doğrultuda etkinliklere yer vermesi, onları beceri kazandırmak için en uygun kaynak konumuna geçirmiştir. Bu nedenle yaşam becerilerine, metin temelli etkinliklerde yer verilebilir ve etkinlikler aracılığıyla öğrenmeler daha kalıcı hâle getirilebilir.

İlgili Araştırmalar

Doktora Çalışmaları

Yaşam becerileri konusu ile ilgili adli tıp, psikoloji, hemşirelik, bilgisayar mühendisliği, spor ve eğitim alanlarında doktora tezleri mevcuttur. Eğitim alanında yapılan doktora tezlerine bakıldığında, bazı çalışmalarda yaşam becerileri programlarının çocuk ve gençler üzerindeki etkileri incelenirken bazı çalışmalarda ise yaşam becerileri çeşitli öğretim yöntemleri ya da eğitim yaklaşımları bakımından ele alınmıştır.

Yaşam becerilerine ilişkin bazı doktora tezlerinde, uygulanan yaşam becerileri programlarının çocuk ya da gençlerin; problem çözme davranışları, yaşam becerileri, sosyal veya duygusal uyum düzeyleri, benlik algıları gibi çeşitli değişkenler üzerindeki etkilerinin değerlendirildiği görülmektedir. Kaya (2016), Yıldırım (2017), Kutsal (2018), Topçu Bilir (2019) ve İyi (2024) deneysel çalışmalarını bu bağlamda yürütmüşlerdir.

Bu çalışmalardan Kaya'nın (2016) "Yaşam Becerileri Programının (YBP) 4 yaş Çocukların Problem Davranışlarına ve Sosyal Becerilerine Etkisi"ni incelediği doktora tezinde, sözü edilen programın dört yaş çocukların problem davranışlarını azaltmasında ve sosyal becerilerini geliştirmesinde tesir ettiği ortaya konulmuştur. Araştırma kapsamında dört yaş grubundaki 62 öğrenci ile çalışma yapılmıştır. İyi'nin (2024) söz konusu programın beş yaş grubu çocukların sosyal problem çözme davranışlarına etkisini incelediği çalışmada değişkenler arasında olumlu anlamda bir etkinin olduğu gözlemlenmiştir. Benzer şekilde Topçu Bilir'in (2019) "Yaşam Becerileri Programının Beş Yaş Çocuklarının Yaşam Becerileri, Benlik Algıları ve Sosyal Duygusal Uyum Düzeylerine Etkisi"ni incelediği doktora tezinde, uygulanan programın deney grubundaki çocukların benlik algılarını, sosyal duygusal uyum ve yaşam becerileri seviyelerini desteklediği tespit edilmiştir. Yıldırım da (2017) anasınıfına devam eden çocuklara yaşam becerisi eğitim programını uygulamış ve program ile çocukların sosyal uyum düzeyleri arasında olumlu anlamda bir etkinin olduğu sonucuna varmıştır. Çalışmada "Sosyal Uyum Beceri Ölçeği" kullanılmıştır.

Yaşam becerileri programının gençlerin üzerindeki etkisini araştıran bir çalışma olarak Kutsal'ın (2018) "Yaşam Becerileri Psikoeğitim Programının Kız Meslek Lisesi Öğrencilerinin Yaşam Becerilerine ve Problem Davranışlara Etkisi" adlı doktora tezi incelenebilir. Araştırma sonucunda sözü edilen programın öğrencilerin yaşam becerilerinin gelişmesinde ve problem davranışların azalmasında etkisi olduğu ortaya konmuştur.

Yayla Eskici (2017), Taştan Akdağ (2017), Özbay (2018) ve Tutar (2023) doktora tezlerinde yaşam becerilerini, çeşitli öğretim yöntemleri ya da eğitim yaklaşımları bakımından ele almışlardır.

Bu çalışmalardan Taştan Akdağ'ın (2017) "STEM Uygulamalarının Öğrencilerin Akademik Başarı, Bilimsel Süreç ve Yaşam Becerileri Üzerine Etkisi"ni incelediği doktora tezinde STEM (Fen, Teknoloji, Mühendislik ve Matematik) uygulamalarının 7. sınıf ortaokul öğrencilerinin bilimsel süreç becerilerini geliştirdiği, mühendislik bilgi düzeylerini ve akademik başarılarını arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma kapsamında uygulamalar sekiz haftalık süreçte gerçekleştirilmiştir. Yayla Eskici'nin (2017) birleştirme II tekniği kullanılarak hazırlanan öğretim aracının ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin akademik başarılarına ve yaşam

becerilerine etkilerini incelediği çalışmada değişkenler arasında olumlu anlamda bir etkinin olduğu gözlemlenmiştir. Çalışmada araştırmacı tarafından geliştirilen "Yaşam Becerileri Ölçeği" kullanılmıştır. Benzer şekilde Özbay'ın (2018) "Pozitif Genç Gelişimi Temelli Sınıf Rehberliği Programının İlkokul Öğrencilerinin Yaşam Becerilerine Etkisi"ni incelediği doktora tezinde, uygulanan programın deney grubundaki öğrencilerin ilişki, sosyal ilgi boyutlarına ait yaşam becerilerinde gelişme sağladığı tespit edilmiştir. Tutar (2023) 6. sınıf öğrencilerine "REACT Stratejisi"ne uygun olarak geliştirilen öğretim etkinliklerini uygulamış ve önceki çalışmalardan farklı olarak etkinlikler, öğrencilerin yaşam becerileri düzeylerine anlamlı olarak etki etmemiştir.

Kılıç'ın (2015) "Hayat Bilgisi Dersinde Öğrencilerin Yaşam Becerilerinin Geliştirilmesinde Etkin Öğrenme Uygulamaları" adlı çalışmasında hayat bilgisi dersine katılan öğrencilerin öz yönetim becerilerinin geliştirilmesinde sözü edilen öğrenme uygulamalarının etkisini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında ilkokul 3. sınıfta öğrenim gören 501 öğrenci ile çalışma yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda etkin öğrenme yaklaşımı ile öz yönetim becerileri arasında olumlu anlamda bir etkinin olduğuna varılmıştır.

Görüldüğü üzere yaşam becerileri ile ilgili yapılan doktora tezleri daha çok yaşam becerileri programlarının çocuk ve gençler üzerindeki etkilerini incelemiş ve tezlerle benzer sonuçlar ortaya konmuştur.

Yüksek Lisans Çalışmaları

Alan yazını incelendiğinde; yaşam becerileriyle ilgili yüksek lisans tezlerinin fizyoterapi ve rehabilitasyon, spor, tıp, psikoloji, sosyal hizmetler ve eğitim alanlarında yapıldığı görülmektedir.

Eğitim alanında yapılan çalışmalar; yaşam becerileri programlarının etkileri, yaşam becerilerinin farklı değişkenlerle ilişkisi, bu becerilere dair öğrenci, öğretmen ve öğretim elemanlarının görüşleri, yaşam becerileri açısından incelenen program ve dokümanlar oluşturmaktadır.

Şentürk Aydın (2013), Göktürk İnce (2014), Gümüşoğlu (2019), Çankaya (2021), Altok (2022) ve İnan (2023) tezlerinde yaşam becerileri programlarının çocuklar üzerindeki etkilerini incelemişlerdir. Yaşam becerileri eğitim programlarının boşanmış aile çocuklarının uyum düzeylerine etkisini inceleyen Şentürk Aydın (2013), okul öncesi dönem çocuklarının sosyal uyum ve becerilerine etkisini inceleyen Göktürk İnce (2014), takım sargınlığına etkisini inceleyen Gümüşoğlu (2019), 5-6 yaş çocuklarının yaşam becerileri düzeylerine etkisini inceleyen Altok'un (2022) çalışmaları benzer sonuçlara ulaşmıştır. Çalışmaların tamamında

yaşam becerileri eğitim programlarının sözü edilen değişkenlere olumlu anlamda etkisi olduğu ortaya konulmuştur. "Montessori günlük yaşam becerileri çalışmalarının zihinsel yetersizliği olan çocukların öz bakım becerilerine etkisi"ni inceleyen Çankaya (2021) ve "Scamper Tekniği Temelli Yaşam Becerileri Eğitim Programı"nın 5 yaş grubu çocukların yaşam becerilerine ve davranışlarına etkisini inceleyen İnan (2023) da değişkenler arasında olumlu anlamda etki olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Akdenizli (2016), Çodur (2019), Güleç (2020), Tatlı (2020), Veli (2020), Ari (2021), Okur (2022), Kılıç (2022), Demir (2024) ve Boran (2024) tezlerinde yaşam becerilerinin öğretim yöntemleri, eğitim yaklaşımları ve öğrenme etkinlikleri gibi değişkenlerle ilişkisini incelemişlerdir. Ari'nin (2021), özel gereksinimi olan çocuğa sahip anne babaların sağlıklı yaşam becerileri ile ölüm kaygısı arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada değişkenler arasında anlamlı farklar bulunmuştur. İlişkisel tarama modelinin kullanıldığı çalışmada "Türkçe Ölüm Kaygı Ölçeği" ve "Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışları 2" ölçeği kullanılmıştır. Benzer bir çalışma olarak Güleç'in (2020) sınıf öğretmenlerinin eğitsel değerleri ile yaşam becerileri arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada, eğitsel değerlerin yaşam becerileri üzerinde istatistiksel olarak pozitif yönde etkisinin olduğu görülmektedir. Yine Çodur (2019) ve Akdenizli'nin (2016) çalışmalarında da yaşam becerilerinin farklı değişkenler üzerinde pozitif yönde etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Boran (2024) STEM etkinliklerinin 5. sınıf öğrencilerinin yaşam becerilerine etkisini değerlendirdiği araştırmasında önceki çalışmalardan farklı olarak değişkenler arasında bir ilişki olmadığını tespit etmiştir. Demir'in (2024) yaratıcı drama yönteminin 5. sınıf öğrencilerinin çevresel duyarlılıklarına ve yaşam becerilerine etkisini incelediği çalışmada, uygulanan "Çevresel Duyarlılık Ölçeği"nde anlamlı bir artış görüldüğü ve öğrencilerin yaşam becerilerinde anlamlı artış olduğu tespit edilmiştir. Kılıç'ın (2020) "Fen Eğitiminde Yaşam Becerileri ile Mühendislik ve Tasarım Becerilerine Dayalı Laboratuvar Yönteminin Akademik Başarıya Etkisi"ni incelediği çalışmada değişkenler arasında olumlu anlamda etki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yarı deneysel desenin kullanıldığı araştırmada 41 öğrenci ile çalışılmıştır. Yaşam becerilerinin "Bağlam Temelli Öğrenme Etkinlikleri" Okur (2022) ve "Montessori Eğitim Yöntemi" Veli (2020) ile ilişkisinin incelendiği çalışmalarda değişkenler arasında olumlu anlamda etkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tatlı'nın (2020) "REACT Stratejisinin Ortaokul Öğrencilerinin Kavramsal Anlama, Bilimsel Süreç ve Yaşam Becerileri Üzerine Etkisi"ni incelediği çalışmada ise önceki çalışmalardan farklı olarak yaşam becerileri ile "REACT Stratejisi" arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Emekli (2021), Alkan (2021), Bekar (2021), Özüm (2022), Değer (2022) ve Çolak (2022) deneysel deseni kullandıkları tezlerinde "Yaşam Becerileri Eğitim Kılavuzu"nun fen

bilgisi öğretmen adaylarına etkisini incelemişlerdir. Sözü edilen kılavuzun öğretmen adaylarının analitik düşünme Emekli (2021), yaratıcı düşünme Alkan (2021), takım çalışması Özüm (2022), girişimcilik Değer (2022) ve karar verme Çolak (2022) becerilerini geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmalardan farklı olarak Bekar (2021) araştırmasında "Yaşam Becerileri Eğitim Kılavuzu"nun fen bilgisi öğretmen adaylarının iletişim becerilerini geliştirmeye kısmen etki ettiği sonucuna ulaşmıştır.

Yaşam becerilerine dair öğretmen görüşlerinin alındığı araştırmalarda (Özdemir, 2015; Karal, 2019; Bastık, 2019; Kalyon Güntürk, 2022) öğretmenlerin bu becerilerin gerekli olduğuna, yaşam becerisi eğitimini önemli bulduklarına, becerilerin geliştirilmesi gerektiğine vurgu yaptıkları sonuçlarına ulaşılmıştır. Boysak (2020) ve Akgün (2022) sınıf öğretmenlerinin, Turgut (2019) ve Sevmez (2023) ise öğretmen adaylarının yaşam becerilerine dair görüşlerini çoklu değişkenler bakımından incelemiş ve görüşlerin değişkenlerden etkilendiği sonucuna varılmıştır. Sevmez, araştırma kapsamında 757 öğretmen adayı ile görüşmüştür. Aksu (2023) çalışmasında fen bilgisi öğretmen adaylarının yaşam beceri düzeylerini incelemiş ve adayların yaşam becerileri seviyelerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Selçuk'un (2019), öğretim elemanlarının yaşam becerileri hakkındaki görüşlerini incelediği çalışmada öğretim elemanlarının bu becerileri yaşantılarının pek çok alanında kullandıkları ve kendi çalışma alanlarıyla içselleştirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Yaşam becerilerinin öğrenciler tarafından incelendiği (Aksoy, 2021) çalışmada ise öğrencilerin yaşam becerileri eğitimlerinin yaygınlaştırılması gerektiğini ifade ettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Güney (2021), Tutar (2022) ve Uçkun (2023) tezlerinde çocukların yaşam becerilerini farklı değişkenler açısından incelemişlerdir. Güney (2021) ve Uçkun (2023) araştırmalarının sonucunda 48-72 aylık çocukların yaşam becerileri düzeylerinin ebeveynlerin eğitim düzeyi, okul öncesi eğitime devam etme süresi gibi değişkenlerden etkilendiğini tespit etmişlerdir. Tutar'ın (2022) "Waldorf, Montessori ve MEB Okul Öncesi Eğitim Programlarına Devam Eden 48-60 Aylık Çocukların Yaşam Becerilerinin İncelenmesi" çalışmasında ise karma desen kullanılmıştır. Çalışmanın nicel bulguları "Waldorf Eğitim Programı" ve "MEB Eğitim Programı"nın uygulandığı okullardaki çocukların yaşam becerileri ön-test ve son-test puanlarının "Montessori Eğitim Programı"na göre öğrenim gören çocukların puanlarından fazla olduğunu; nitel bulguları ise "Waldorf Eğitim Programı"nda yaratıcı düşünme becerisinin, "Montessori Eğitim Programı"nda problem çözme becerisinin ön planda olduğunu göstermiştir.

Revşen (2022) yapmış olduğu tez çalışması kapsamında ortaokul fen bilimleri ders kitaplarında bulunan etkinlikleri yaşam becerileri açısından incelemiş ve bahsi geçen kitaplar içerisinde yer alan 127 etkinliğin toplam %54 oranda yaşam becerilerini edindirmeye yönelik

olduğu sonucuna varılmıştır. Doküman incelemesinin kullanıldığı başka bir çalışma ise Özcan'ın (2020) "Bulmaca Kulesi" programını yaşam becerileri bakımından incelediği tez çalışmasıdır. Bu araştırmanın sonucunda Bulmaca Kulesi programında yaşam becerilerinin pek çoğuna rastlanmıştır. Edis'in (2022) çocuk kitaplarını yaşam becerileri açısından incelediği çalışmada, kitaplarda en çok "kişilerarası ilişkiler, iletişim, karar verme, problem çözme ve eleştirel düşünme" yaşam becerilerinin yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Mutlu (2024) hem mevcut öğretim programını hem de ders kitabını incelemiştir. Araştırma sonucunda "2018 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı" ile "2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı"nda 10 ortak temel yaşam becerisinin yer aldığı ve becerilere ilişkin ifadelerin kitap genelinde dengeli dağılmadığı tespit edilmiştir. Önceki çalışmalardan farklı olarak Kaan Yenihan (2023) bir çizgi filmi yaşam becerileri açısından incelemiş ve incelenen 17 yaşam becerisinin çizgi filmin bölümlerinde 316 kez yer aldığı tespit edilmiştir.

Uysal'ın (2024) "Fen Eğitiminde Yaşam Becerileri Üzerine Yapılan Çalışmaların Analizi" araştırmasında sistematik derleme metodolojisi kullanılmış, çalışmaya 2013-2021 tarihleri arasında yayımlanmış tüm makale ve tezler dâhil edilmiştir. Araştırma kapsamında 305 çalışmaya ulaşılmıştır. Benzer bir çalışma olarak Bekiroğlu'nun (2021) "Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Derslerinde Düşünme ve Yaşam Becerilerinin Eğilimleri"ni incelediği çalışmaya bakılabilir. Araştırma kapsamında 322 çalışmaya ulaşılmış ve bu çalışmaların meta sentezi yapılmıştır.

Hem doküman incelemesinin yapıldığı hem de görüşlere yer verildiği Topaloğlu'nun (2023) çalışmasında hayat bilgisi ders içerikleri temel yaşam becerileri açısından incelenmiş ve bu beceriler öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmiştir. Doküman incelemesinin yapıldığı ve gözlem formunun kullanıldığı bir çalışma ise Taşçı'ya (2021) aittir. Çalışmasında yaşam becerileri açısından fen bilgisi ders kitaplarını incelemiş ve fen bilgisi derslerini gözlemlemiştir. Araştırma sonucunda ders kitaplarının girişimcilik ve düşünme becerilerini geliştirdiğini ancak iletişim ve iş birliği becerilerini geliştirmediğini; öğretmenlerin derslerde en çok girişimcilik ve iş birliği, en az yaratıcılık becerilerini geliştirmeye yönelik etkinlikler uyguladığını tespit etmiştir.

Görüldüğü üzere Türkçe eğitimi alanında yaşam becerilerine dair herhangi bir tez çalışması bulunmamaktadır. Gültekin'in (2019) "Türkçe dersi öğrenci çalışma kitaplarının 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi" adlı çalışmada birkaç yaşam becerisine yer verilse de programlardaki tüm yaşam becerilerini inceleyen kapsamlı bir çalışmaya rastlanmamaktadır.

Makale, Bildiri, Kitap gibi Bazı Basılı Yayınlar

Deveci vd. (2018) hazırladıkları çalışmada 2018 yılı fen bilimleri dersi öğretim programı kazanımlarını yaşam becerileri yönünden incelemiştir. İncelemede hem sınıf düzeylerinde hem konu alanlarında en fazla iletişim ve analitik düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik kazanımlara yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Koç (2020), Karakuş (2021), Elgün ve Uysal (2022) ise çalışmalarında hayat bilgisi programını yaşam becerileri açısından incelemiş ve programda yaşam beceri alanlarında ünitelere göre dengeli bir dağılımın olmadığı sonucuna varmıştır.

Deveci ve Aydız (2021) "Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Öğretim Programında Yer Alan Yaşam Becerilerinin Kazandırılmasına İlişkin Görüşleri"ni inceledikleri çalışmada, öğretmenlerin öğretim programında yalnızca yaratıcı düşünme becerisini geliştirmeye yönelik uygulamaların olduğunu; analitik düşünme, karar verme, iletişim, girişimcilik ve takım çalışması becerilerini geliştirmeye ilişkin uygulamaların ise yeterli olmadığını belirttikleri tespit edilmiştir. Tümevarımcı içerik analizinin kullanıldığı araştırmada 10 fen bilimleri öğretmeni ile çalışılmıştır.

Edis ve Calp'ın (2023) "Çocuk Kitaplarındaki Yaşam Becerilerinin Karakterlerin Özellikleri ve İçerik Bağlamında İncelenmesi" çalışmasında TÜBİTAK tarafından yayımlanmış hikâye edici türde 100 kitap incelenmiştir. Çalışma sonucunda kitaplarda en çok "kişilerarası ilişkiler, iletişim, karar verme, problem çözme ve eleştirel düşünme" yaşam becerilerine yer verildiği görülmüştür.

"Öğretim Elemanları Penceresinden Yaşam Becerileri Eğitimi" ni inceleyen Erduran Avcı ve Selçuk (2021), çalışmalarında 28 öğretim elemanı ile görüşme yapmış, uzun dönemli yaşam becerileri eğitimlerinin sonuçları için daha çok araştırmaya gerek duyulduğu sonucuna ulaşmıştır. Ustabulut (2021) ise Türkçe öğretmeni adaylarının yaşam becerileri ile ilgili fikirlerini farklı değişkenler açısından incelemiştir. Çalışmanın örneklemini 216 Türkçe öğretmeni adayı oluşturmaktadır. Türkçe öğretmeni adaylarının yaşam becerileri ile ilgili görüşleriyle cinsiyet, not ortalaması, yaş, sınıf düzeyi arasında anlamlı bir ilişkinin olduğuna varılırken internette geçirilen süre arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Külekçi Akyavuz ve Karakaş (2020) öğretmen adaylarının yaşam becerilerine sahip olma düzeylerini inceledikleri araştırmada toplam 330 öğretmen adayı ile çalışmışlardır. Çalışmanın sonucunda öğretmen adaylarının yaşam becerilerine sahip olma düzeylerinin yüksek olduğuna ulaşılmıştır.

Kırkkılıç, Sevim ve Ulaş'ın (2022) "Etkinliklerle Yaşam Becerileri Eğitimi" adlı kitaplarında tüm eğitim-öğretim kademelerinde görev yapan öğretmenlere yaşam becerilerinin kazandırılması faaliyetlerinde model olabilecek etkinlikler sunulmuş ve bu konuda geliştirecekleri etkinlikler için fikir verilmiştir. Bolat'ın (2021) "Yaşam Becerileri Eğitimi" adlı kitabında ise söz konusu beceriler detaylı bir şekilde tanıtılmış ve bu becerilerin gelişmesi için çeşitli uygulama örnekleri sunulmuştur. Benzer şekilde Yavuz'un (2015) "Yaşam Becerileri Eğitimi" adlı kitabında yaşam becerilerine ilişkin ayrıntılı bilgiler sunulmuş, anne babalar ve öğretmenler için söz konusu becerilerin geliştirilmesine dair uygulamalara yer verilmiştir. Kirman Bilgin (2019) "Fen Bilimlerinde Yaşam Becerileri Eğitimi" adlı kitabıyla fen bilimleri öğretmenleri için mesleki bilgilerini geliştirecek gerekli bilgilere ve onlara yaşam becerileri hususunda rehberlik edecek uygulamalara yer vermiştir. Gülay Ogelman ve Saraç'ın (2022) "Yaşam Becerileri" kitaplarında ise sözü edilen becerilerin okul öncesi dönemde geliştirilebilmesi için gerekli bilgilere ve etkinlik örneklerine yer verilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yöntem

Araştırma Yöntemi

Bu çalışmanın amacı, 2023-2024 eğitim öğretim yılında kullanılan ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metin temelli etkinliklerin yaşam becerilerini kazandırma düzeyini belirlemektir. Belirtilen amaç çerçevesinde bu araştırma nitel araştırma yaklaşımı kullanılarak yürütülmüştür. Fraenkel ve Wallen (2006) nitel araştırma tanımına yönelik olarak bir materyalin incelendiği çalışmaları kapsadığını ifade etmiştir (Akt., Büyüköztürk vd., 2017). Nitel araştırma modeli; olay ve durumların bütüncül ve gerçekçi bir şekilde ortaya konmasına yönelik olarak görüşme, gözlem ve doküman incelemesi gibi tekniklerin kullanıldığı bir araştırma modelidir (Yıldırım & Şimşek, 2013). Nitel araştırmalarda toplanan bulgular ya da veriler gözlem gerçekleştirilerek, görüşme yapılarak ya da dokümanların incelenerek analizini kapsamaktadır (Özdemir, 2010). Nitel araştırmalar, konu alanıyla ilgili sınır çizilemeyip sahip olduğu özelliklerden ötürü, bir bütün olarak incelenmeyi gerektirmektedir (Yüce vd., 2014).

Araştırmanın verileri doküman incelemesi ile elde edilmiştir. Doküman analizi, araştırılması amaçlanan olgu ve olaylar ile ilgili bilgi içeren yazılı materyallerin değerlendirilmesidir (Yıldırım & Şimşek, 2011). Bu analizde esas; araştırmacı tarafından ortaya konan veya araştırılan olay ya da olguyu taşıyan araçların belli ölçütler düzeyinde incelenmesini ve elde edilen verilerden genelleme/yorumlama yapmaya imkân tanınacak biçimde sunulmasını sağlamaktır (Yıldırım & Şimşek, 2011). Cansız-Aktaş'a (2015) göre ise doküman analizi, bir çalışmanın konusuyla alakalı olarak hazırlanan dokümanların çözümlenmesidir.

Veri Kaynakları

Araştırmada çeşitli dokümanlar veri kaynağı olarak kullanılmıştır. Bu dokümanlara Eğitim Bilişim Ağı (EBA) üzerinden ulaşılmıştır. EBA'da yer alan 2023-2024 eğitim öğretim yılı Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe ders kitaplarının taşınabilir belge biçimleri edinilerek çalışma yürütülmüştür. Dokümanlara ilişkin bilgiler aşağıda yer almaktadır:

Tablo 2. *Değerlendirilen Kitapların İsimleri, Yazarları, Basım Yılları ve Yayınevleri*

Kitabın İsmi	Yazarlar	Basım Yılı	Yayınevi
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabı	Beşir SEVİM	2022	Koza Yayınları
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı	Deniz YAVUZ Gökmen KAHRAMAN	2019	Anka Yayıncılık
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı	Nihat ERDAL	2019	Dörtel Yayıncılık
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 8. Sınıf Ders Kitabı	Hilal ESELİOĞLU Sıdıka SET Ayşe YÜCEL	2021	MEB Yayınları
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 8. Sınıf Ders Kitabı	Selahattin SAYGI	2022	Ferman Yayıncılık

Veri Toplama Aracı

Kitaplarda bulunan metin temelli etkinliklerin, yaşam becerilerine yer verme düzeyini belirlemek amacıyla alan yazınından yararlanılarak Yaşam Becerileri-Etkinlik Değerlendirme Formu (Ek) oluşturulmuştur. Türkçe dersi öğretim üyeleri ve eğitim bilimleri alanında uzman 11 akademisyenin de görüşleri alınarak forma son hâli verilmiştir.

Yaşam Becerileri-Etkinlik Değerlendirme Formu, alan yazınındaki en yaygın yaşam becerileri sınıflandırması dikkate alınarak sosyal beceriler, düşünme becerileri ve duygu yönetimi becerileri olmak üzere üç farklı alana ayrılmış ve becerilere bu alanların alt başlıklarında yer verilmiştir. Her bir beceri için kazanımlar oluşturulmuş ve etkinliklerde bu kazanımların yer alma sıklığına göre değerlendirme yapılmıştır. Söz konusu form; etkinliklerin yaşam becerilerini kazandırma düzeyleri, etkinliklere ilişkin becerilerin belirlenmesi, her bir beceri için kazanımların oluşturulması ve gerekli ise formun düzenlenmesi adımları ile oluşturulmuştur. Oluşturulan formda yer alan beceri düzeyleri göz önünde bulundurularak etkinlikler ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

Veri Toplama Süreci

Araştırma kapsamında ele alınan 5 adet ders kitabı, Yaşam Becerileri-Etkinlik Değerlendirme Formu kullanılarak 05.01.2024-24.04.2024 tarihleri arasında incelenmiştir. Yaklaşık dört ay süren incelemede toplam 1297 etkinlik 110 kazanım açısından değerlendirilmiştir. Söz konusu ders kitapları önce sosyal beceriler, sonra düşünme becerileri ve en son olarak duygu yönetimi becerileri bakımından incelenmiş ve böylece araştırmacıdan kaynaklı sistematik hataların önüne geçilmeye çalışılmıştır.

Ders kitaplarında bulunan etkinlik sayıları Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3. *Ders Kitaplarında Bulunan Etkinlik Sayıları*

Kitap İsimleri	Etkinlik Sayıları
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabı (Koza Yayınları)	287
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı (Anka Yayıncılık)	253
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı (Dörtel Yayıncılık)	253
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 8. Sınıf Ders Kitabı (MEB Yayınları)	253
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 8. Sınıf Ders Kitabı (Ferman Yayıncılık)	251

Verilerin Analizi

Verilerin analizi aşamasında betimsel analiz yönteminden faydalanılmıştır. Bu analiz yönteminde elde edilen veriler önceden belirlenen temalara göre özetlenip yorumlanır. Betimsel analizde amaç; verileri sistematik bir biçimde betimlemek, betimlemeleri açıklayıp yorumlamak, neden-sonuç ilişkilerini açıklayarak birtakım sonuçlara ulaşmak ve bu sonuçları okuyucuya sunmaktır (Yıldırım & Şimşek, 2011).

Araştırma verileri dört basamakta analiz edilmiştir: analize konu olan veriden örneklem seçme, kategorilerin geliştirilmesi, analiz biriminin tespit edilmesi ve sayısallaştırma (Akt., Yıldırım & Şimşek, 2011). Bu bağlamda analiz için toplanan veriler öncelikle Yaşam Becerileri-Etkinlik Değerlendirme Formu'ndaki alt beceriler kullanılarak kategorize sınıflandırılmıştır. Betimsel analizde kodların kullanılması ihtiyacı yaşam becerilerinin alt becerileri ile sağlanmıştır.

> "Kategorilerin önceden hazır olması da verilerin analiz sürecinde önemli kolaylıklar sağlamaktadır. Araştırmacı, araştırmasına başlamadan önce, alandaki kuramlardan yola çıkarak veya kendi geliştirdiği kategoriler yoluyla işe başlayabilir. Bu durumda, kategoriler önceden oluşturulmuştur ve araştırmanın amacını yansıtmaktadır. Bu kategoriler veya temalar, yapılacak doküman incelemesinin de temel kategorileri olacaktır. İyi tanımlanmış amaçlar veya alt problemlere dayalı olarak geliştirilen kategorilerin, bir diğerini kapsayacak şekilde ve birbirinden bağımsız olmalarına dikkat edilmelidir" (Yıldırım & Şimşek, 2011, s. 198).

Verilerin analizinde, analiz biriminin tespit edilmesi basamağında sözcüklerin farklı anlamlarda kullanılabilmesinden kaynaklı hataları gidermek için analiz birimi olarak cümleler seçilmiştir. Tespit edilen analiz biriminden hareketle ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan metin temelli etkinliklerin, yaşam becerilerinin alt becerilerine ne sıklıkta yer verdiği frekans (sıklık) olarak belirtilmiştir.

Ortaokul Türkçe ders kitaplarında 8 adet tema bulunmaktadır. Değerlendirmeler kapsamında ders kitabında bulunan her tema için sosyal beceriler ve alt becerileri, düşünme becerileri ve alt becerileri, duygu yönetimi ve alt becerileri olmak üzere ne sıklıkta yer verildiği frekans olarak belirtilmiştir.

Araştırmanın Tutarlılığına, Teyit Edilebilirliğine, İnandırıcılığına ve Aktarılabilirliğine İlişkin Bilgiler

Nitel araştırmalar; bilimsel süreci sistematik bir yaklaşımla ve analitik süreçlerle yapılandıran topladığı doğru ve geçerli olan sonuçlara, değerlendirmelere yönelten yansız çalışmalardır (Yaşar, 2018). Bu kapsamda araştırmadaki tutarlılığı sağlamak için ders kitaplarındaki metin temelli etkinliklerin yaşam becerileri bileşenleri ile arasındaki ilişkilere bakılmış, bu ilişkilerin anlamlı ve tutarlı bir bütün ortaya koyduklarına ulaşılmıştır. Çalışmada kullanılan Yaşam Becerileri-Etkinlik Değerlendirme Formu Türkçe dersi öğretim üyeleri ve eğitim bilimleri alanında uzman 11 akademisyen (H.***Ö.***, M.***T.***, E.***E.***, N.H.***Ö.E.***, N.***A.***, S.***D.***, M.***M.***, V.***E.***, E.***U.***, A.***U.*** ve D.***Y.***) ile görüşme yapılarak onların düşünceleri çerçevesinde teyit edilmeye, açık ve anlaşılır olmayan kazanımlar netleştirilmeye çalışılmıştır. Görüşmeler sonrasında tamlama biçimindeki ifadeler kazanım hâline getirilmiş, kendini tekrar eden kazanımlar formdan çıkarılmış, eksik olduğu düşünülen kazanımlar forma dâhil edilmiştir. Çalışmanın teyit edilebilirliğini sağlamak için ise araştırma sürecinde takip edilen bilimsel yöntem, veri toplama aracı ve veri analizi süreçleri kapsamlı bir biçimde belirtilmiştir. Yapılan araştırma için oluşturulan kuramsal altyapı, araştırma yöntemi, alan bütünlüğü elde edilen

verilerin rahatlıkla açıklanabilmesi için ayrıntılı bir biçimde belirlenip ayırt edilmiştir (LeCompte & Goetz, 1982). Araştırmanın inandırıcılığını sağlamak için etkinliklerdeki yaşam beceri düzeyleri belirlenirken herhangi bir yorum, değişiklik yapılmadan, ifade edildikleri şekilde incelenmiştir. Verilerin analizi gerçekleştirilirken etkinliklerdeki beceri düzeylerini belirlemek adına her sınıf düzeyi ve her beceri için detaylı tablo ve grafiklerden faydalanılmıştır. Yaşam becerilerinin incelenmesiyle elde edilen veriler sınıflandırılmış, bu sınıflama sonrasında eğitim bilimleri alanı ile Türkçe eğitimi alanında uzman öğretim üyelerinin de çalışma kapsamında görüşleri alınarak yapılan incelemeler desteklenmiştir. Böylece çalışmanın yansız ve katışıksız olmasına olanak tanınmıştır (Miles & Jozefowicz-Simbeni, 2010). Çalışmanın aktarılabilirliğini sağlamak amacıyla veri toplama sürecindeki değerlendirmelerin nasıl yapıldığı, inceleme sonrasında elde edilen bilgiler için veri toplama aracının kullanım şekli, ilişkilendirmenin nasıl yapıldığı detaylı bir biçimde ifade edilmiştir (LeCompte & Goetz, 1982).

Araştırmanın güvenirliğini sağlamak için ise elde edilen sonuçlar Türkçe eğitimi lisansı almış olan başka bir araştırmacı tarafından değerlendirilmiş ve görüş birliğine varılmıştır. Araştırmanın güvenirliği "Güvenirlik = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) x 100" formülü kullanılarak hesaplanmıştır (Miles & Huberman, 1994). Araştırmacı ve diğer kişi arasındaki güvenirlik oranı %85 olarak tespit edilmiştir. Bu orandan hareketle sonuçların güvenilir olduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra güvenirliği arttırmak için kavramsal çerçeveye bağlı kalınmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bulgular

Bu bölümde 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan metin temelli etkinliklerin, Yaşam Becerileri-Etkinlik Değerlendirme Formu'ndaki ölçütler dikkate alınarak incelenmesi ile elde edilen bulgular yer almaktadır. Bulgular çalışmadaki alt problemlere göre tablo, grafik ve şekiller ile ifade edilmeye çalışılmıştır.

Çalışmada yaşam becerileri temel bileşenleri, Yaşam Becerileri-Etkinlik Değerlendirme Formu'nda sınıflandırıldığı şekilde ele alınmıştır. Söz konusu formda yaşam becerileri; sosyal beceriler, düşünme becerileri ve duygu yönetimi becerileri olmak üzere üç temel bileşenden oluşmaktadır. Sosyal beceriler; girişimcilik, dijital yaşam, empati kurabilme, iletişim, tartışma ve iş birlikli çalışma gibi alt bileşenlere ayrılmaktadır. Düşünme becerileri; eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, problem çözme, karar verme ve analitik düşünme gibi alt bileşenlerden oluşmaktadır. Duygu yönetimi becerileri ise öz farkındalık, duygularla başa çıkma, stres yönetimi, zaman yönetimi ve öfke yönetimi gibi alt bileşenlere ayrılmaktadır.

Birinci Alt Problem Olan 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerin Yaşam Becerilerini Kazandırma Düzeyine İlişkin Bulgular:

Çalışmanın bu bölümünde metin temelli 287 etkinlikte, yaşam becerilerinin temel bileşenlerine (sosyal beceriler, düşünme becerileri, duygu yönetimi becerileri) hangi sıklıkta yer verildiğine ilişkin elde edilen veriler ele alınmıştır.

Tablo 4'te 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki (Koza Yayınları) metin temelli etkinliklerde sosyal becerilerin hangi sıklıkta yer aldığına ilişkin bulgular verilmiştir.

Tablo 4. *5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerin Sosyal Becerileri Kazandırma Düzeyine İlişkin Frekans Değerleri*

	SOSYAL BECERİLER						
Tema	Girişimcilik (f)	Dijital Yaşam (f)	Empati Kurabilme (f)	İletişim (f)	Tartışma (f)	İş Birlikli Çalışma (f)	Toplam
Birey ve Toplum	1	11	1	17	-	-	30

Millî Mücadele ve Atatürk	6	15	2	21	1	3	48
Erdemler	1	11	1	20	-	-	33
Millî Kültürümüz	1	9	-	12	-	-	22
Doğa ve Evren	2	12	-	16	-	3	33
Sağlık ve Spor	2	14	-	17	1	2	36
Bilim ve Teknoloji	1	13	1	19	-	-	34
Sanat	2	11	1	14	-	2	30
Toplam	16	96	6	136	2	10	266

Tablo 4'e bakıldığında, "Millî Mücadele ve Atatürk" temasındaki etkinliklerde sosyal becerilere daha fazla (*f:* 48) yer verildiği; "Millî Kültürümüz" temasındaki etkinliklerde ise söz konusu becerilere daha az (*f:* 22) yer verildiği görülmektedir. Tablo 4 incelendiğinde diğer alt bileşenlerin toplam frekans değerlerine kıyasla iletişim becerileri (*f:* 136) ile dijital yaşam becerilerinin (*f:* 96) kitapta daha fazla ele alındığı; iş birlikli çalışma (*f:* 10) ve girişimcilik (*f:* 16) becerilerinin daha az yer bulduğu; en az yer verilen sosyal becerilerin ise empati (*f:* 6) ve tartışma (*f:* 2) becerileri olduğu anlaşılmaktadır.

Sosyal becerilerin alt bileşenlerinden biri olan girişimcilik becerisinin yer aldığı örnek bir etkinlik Şekil 5'te gösterilmiştir.

Şekil 5. *5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.141*

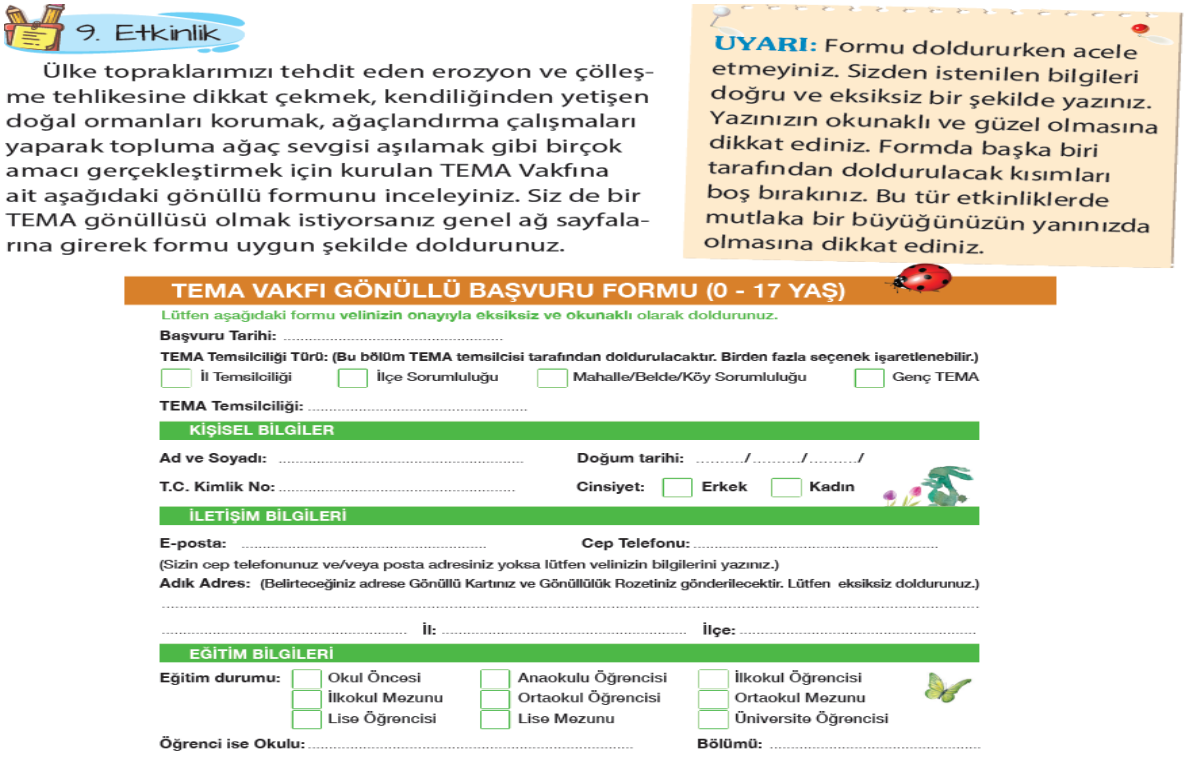

9. Etkinlik

Ülke topraklarımızı tehdit eden erozyon ve çölleşme tehlikesine dikkat çekmek, kendiliğinden yetişen doğal ormanları korumak, ağaçlandırma çalışmaları yaparak topluma ağaç sevgisi aşılamak gibi birçok amacı gerçekleştirmek için kurulan TEMA Vakfına ait aşağıdaki gönüllü formunu inceleyiniz. Siz de bir TEMA gönüllüsü olmak istiyorsanız genel ağ sayfalarına girerek formu uygun şekilde doldurunuz.

UYARI: Formu doldururken acele etmeyiniz. Sizden istenilen bilgileri doğru ve eksiksiz bir şekilde yazınız. Yazınızın okunaklı ve güzel olmasına dikkat ediniz. Formda başka biri tarafından doldurulacak kısımları boş bırakınız. Bu tür etkinliklerde mutlaka bir büyüğünüzün yanınızda olmasına dikkat ediniz.

TEMA VAKFI GÖNÜLLÜ BAŞVURU FORMU (0 - 17 YAŞ)

Lütfen aşağıdaki formu velinizin onayıyla eksiksiz ve okunaklı olarak doldurunuz.

Başvuru Tarihi: .....

TEMA Temsilciliği Türü: (Bu bölüm TEMA temsilcisi tarafından doldurulacaktır. Birden fazla seçenek işaretlenebilir.)

☐ İl Temsilciliği ☐ İlçe Sorumluluğu ☐ Mahalle/Belde/Köy Sorumluluğu ☐ Genç TEMA

TEMA Temsilciliği: .....

KİŞİSEL BİLGİLER

Ad ve Soyadı: ..... Doğum tarihi: ...../...../...../

T.C. Kimlik No: ..... Cinsiyet: ☐ Erkek ☐ Kadın

İLETİŞİM BİLGİLERİ

E-posta: ..... Cep Telefonu: .....

(Sizin cep telefonunuz ve/veya posta adresiniz yoksa lütfen velinizin bilgilerini yazınız.)

Adık Adres: (Belirteceğiniz adrese Gönüllü Kartınız ve Gönüllülük Rozetiniz gönderilecektir. Lütfen eksiksiz doldurunuz.)

.....

..... İl: ..... İlçe: .....

EĞİTİM BİLGİLERİ

Eğitim durumu: ☐ Okul Öncesi ☐ Anaokulu Öğrencisi ☐ İlkokul Öğrencisi ☐ İlkokul Mezunu ☐ Ortaokul Öğrencisi ☐ Ortaokul Mezunu ☐ Lise Öğrencisi ☐ Lise Mezunu ☐ Üniversite Öğrencisi

Öğrenci ise Okulu: ..... Bölümü: .....

Şekil 5'te verilen örnek, öğrencilerin TEMA gönüllüsü olmalarına olanak tanıyan bir etkinliktir. TEMA Vakfına katılmak isteyenler, TEMA gönüllüsü olarak erozyonla mücadeleye ve doğal varlıkları korumaya yardımcı olurlar. Öğrencilerin doğayı tehdit eden bir durumu değerlendirerek önlemek için harekete geçmeleri ve formu doldurup vakfa gönüllü üye olmaları, onların girişimci davranışlarına ilişkin bir örnektir.

Sosyal becerilerin alt bileşenlerinden dijital yaşam ve girişimcilik becerilerinin yer aldığı örnek bir etkinlik Şekil 6'da gösterilmiştir.

Şekil 6. *5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.35*

Bilgilendirici Metin

Belirli bir konu hakkında bilgi vermek, konuyu tanıtmak amacıyla yazılan metinlere bilgilendirici metin denir. Bilgilendirici türdeki metinler giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden oluşur. Giriş bölümü konuya giriş amacı taşıdığından kısa, gelişme bölümü konunun ayrıntılarıyla verilmesi ve örnekler sunulması açısından geniş, sonuç bölümü ise konuyu yargıya bağladığından kısadır. Bilgilendirici metni yazmaya başlamadan önce:

- Bir konu ve ana fikir belirlemelisiniz.
- Belirlediğiniz konu ve ana fikir ile ilgili bilimsel ve güvenilir kaynaklardan araştırma yapmalısınız.
- Giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinde ele alacağınız fikirler ve yer vereceğiniz örneklerle, gözlemlerinize dayalı bilgilerin genel hatlarıyla yer aldığı bir taslak oluşturunuz.
- Anlatımlarınızı desteklemek için gerekirse grafik ve tablolar hazırlamalısınız.

Bilimin İçindeki Sanat

Bilim ve sanat... Birbirinden çok uzak iki alan gibi görünüyor değil mi? Oysa bu iki alan sıklıkla bir araya geliyor. Kimi zaman sanatçılar eserlerini ortaya çıkarmak için bilimden yararlanıyor, kimi zamansa bilim kendini anlatabilmek için sanata başvuruyor... İşte bu yazımız sanatın bilim içindeki yeriyle ilgili!

Bilimin amacı evren hakkında bilinmeyeni ortaya çıkarmak ve evreni anlamak. Bu amaca pek çok gözlem, araştırma ve deney yoluyla ulaşılıyor ve sonunda da bilimsel bilgi elde ediliyor. Ulaşılan bilginin toplumla ya da en azından diğer bilim insanlarına anlaşılabilir bir biçimde aktarılabilmesi de bilimin görevlerinden biri. İşte tam da bu noktada bilimin sanata başvurması gerekebiliyor!

Bilimsel resimlemenin ilk ne zaman ortaya çıktığı kesin olarak bilinmiyor. Ancak papirüsler üzerine ilkel cerrahi yöntemlerin ve iyileştirici özelliği olan bitkilerin resimlenmesi MÖ 4001'li yıllara kadar uzanıyor.

15. yüzyıldaysa insan anatomisinin daha iyi anlaşılmasıyla bilimsel resimleme daha önemli bir hâle geldi. 1514-1564 yılları arasında yaşamış olan Flaman anatomist Andreas Vesalius'un 1543 yılında yayımlanan, içinde bilimsel resimlemelerin de yer aldığı tıp kitabıyla birlikte, bilim ve sanat tam anlamıyla iç içe geçmeye başladı. Günümüzdeyse bilim yalnızca bilimsel resimlemede değil, üç boyutlu modellemede de sanata başvuruyor.

Andreas Vesalius'un kitabında yer alan insan iskeleti çizimi, bilinen insan iskeletine oldukça benziyor.

"Sonraki Derse Hazırlık" aşamasında edindiğiniz bilgileri arkadaşlarınızla paylaşınız. Ardından bu bilgilerden faydalanarak yapmak istediğiniz meslekle ilgili A4 kâğıdına bilgilendirici türde bir metin yazınız. Metninizde anlamını yeni öğrendiğiniz kelimeleri kullanmaya özen gösteriniz.

Metninizi bitirdikten sonra kontrol ederek varsa yazım ve noktalama yanlışlarınızı düzeltiniz. Metninizi öğretmeninizin kontrolünde sınıf ya da okul panosunda sergileyebilirsiniz.

Şekil 6'da verilen örnek, öğrencilerin bilgilendirici metin yazmalarını amaçlayan bir etkinliktir. Metin yazılırken belirlenen konu ile ilgili teknoloji ve dijital bilgi kaynakları kullanılacak, kullanılan kaynakların güvenilirliği sorgulanacaktır. Ayrıca etkinlikte, anlatımı geliştirmek için grafik ve tablo kullanılacaktır. Bu davranışlar dijital yaşam becerisine yöneliktir.

Etkinlikte, öğrencilerden yazdıkları metni paylaşmaları -sınıf ya da okul panosunda sergileme yoluyla- istenmiştir. Öğrencilerin ürünlerini paylaşmaları, onların girişimci davranışlarına ilişkin bir örnektir.

Sosyal becerilerin alt bileşenlerinden biri olan empati kurabilme becerisinin yer aldığı örnek bir etkinlik, Şekil 7'de gösterilmiştir.

Şekil 7. *5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.240*

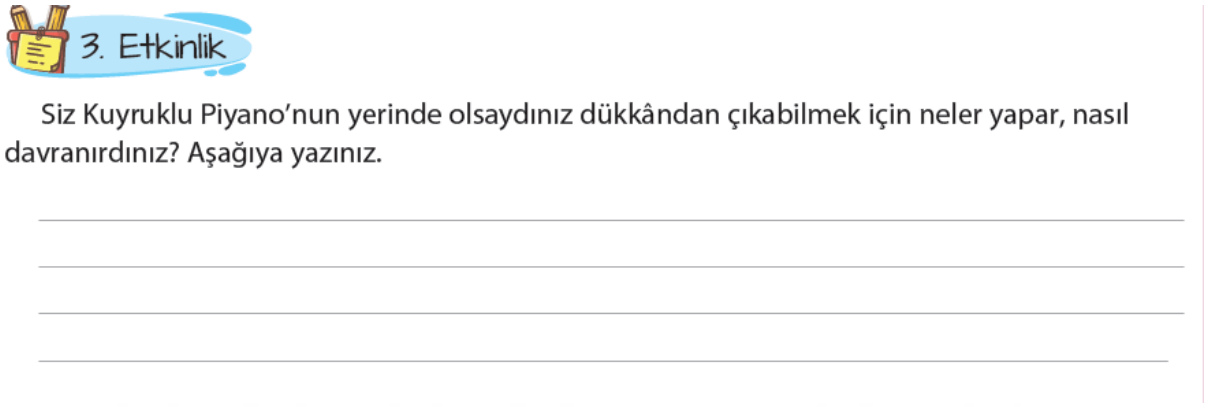
3. Etkinlik

Siz Kuyruklu Piyano'nun yerinde olsaydınız dükkândan çıkabilmek için neler yapar, nasıl davranırdınız? Aşağıya yazınız.

Şekil 7'de verilen örnek, öğrencilerin kendilerini başkalarının yerine koyabilmelerini sağlayan bir etkinliktir. Öğrenci, Kuyruklu Piyano'nun duygularını anlayarak onun davranışlarının arkasındaki motivasyonu içselleştirecektir. Öğrencilerin kendilerini başkalarının yerine koyabilmeleri, empati kurabilme becerisine ilişkindir.

Sosyal becerilerin alt bileşenlerinden biri olan iletişim becerisinin yer aldığı örnek Şekil 8'de gösterilmiştir.

Şekil 8. *5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s. 83*

7. Etkinlik

Okuduğunuz şiirden alınan yandaki dizeleri inceleyiniz. Dizelerdeki altı çizili sözcüklerin size çağrıştırdığı duygu ve düşünceler hakkında arkadaşlarınızla konuşunuz. Konuşmalarınızda dilimize henüz yerleşmemiş yabancı kelimelerin yerine Türkçelerini kullanınız. Uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini doğru yerde kullanırken beden dilinizi de etkili bir şekilde kullanınız. Konuşmalarınız esnasında dinleyici arkadaşlarınızla göz teması kurmayı unutmayınız.

Şekil 8'de verilen örnek, öğrencilerin arkadaşlarıyla etkili iletişim kurabilmelerini amaçlayan bir etkinliktir. Bu amaç doğrultusunda öğrenciler arkadaşlarıyla iletişim kurarken beden dilini etkili kullanacak, kelimeleri anlamlarına uygun kullanacak ve dile henüz yerleşmemiş yabancı kelimeleri kullanmaktan kaçınacaklardır. Bu davranışlar, iletişim becerisine yöneliktir.

Sosyal becerilerin alt bileşenlerinden biri olan tartışma becerisinin yer aldığı örnek Şekil 9'da gösterilmiştir.

Şekil 9. *5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.53*

5. Etkinlik

Okuduğunuz metinle ilgili üç soru yazınız. Sorularınızın anlaşılır ve kesin cevaplarının olmasına dikkat ediniz. Sorularınızı arkadaşlarınıza sorup cevaplarını tartışınız.

1. sorum: _____

2. sorum: _____

3. sorum: _____

Şekil 9'da verilen örnek, öğrencilerin metinle ilgili soru hazırlamalarına olanak tanıyan bir etkinliktir. Bu doğrultuda öğrenciler, okudukları metin ile ilgili birbirlerine soru soracak ve verdikleri cevapların doğruluğunu tartışacaklardır.

Sosyal becerilerin alt bileşenlerinden biri olan iş birlikli çalışma becerisinin yer aldığı örnek Şekil 10'da gösterilmiştir.

Şekil 10. *5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.152*

Öğretmeninizin kontrolünde dörderli gruplara ayrılınız. Grup içerisinde bir arkadaşınızı yazıcı olarak belirleyiniz. Aşağıda verilen küresel ısınma başlığı altındaki konulardan birini seçiniz. Bu konudaki düşüncelerinizi bir kâğıda yazarak yazıcı olarak seçilen arkadaşınıza veriniz. Yazıcının verilen metinleri düzenleyerek gözden geçirmesinin ardından yazdıklarınızı diğer gruplarla paylaşınız.

Küresel Isınma:

a. Küresel ısınmanın etkileri
b. Küresel ısınmanın nedenleri
c. Küresel ısınmayı engellemenin yolları
ç. Toplumların küresel ısınmaya bakışı

Şekil 10'da verilen örnek, öğrencilerin grup çalışması ile yazı yazmalarını amaçlayan bir etkinliktir. Bu amaç doğrultusunda öğrenciler takım çalışmasına katılacak ve görev dağılımı yapacaktır. Yazıcı olma sorumluluğunu alan öğrenci metinlere son hâlini verecek, metinler diğer gruplarla paylaşılacaktır. Takım çalışmasına katılma, görev dağılımı yapma ve sorumluluk alma davranışları iş birlikli çalışma becerisine yöneliktir.

Tablo 5'te 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki (Koza Yayınları) metin temelli etkinliklerde düşünme becerilerinin hangi sıklıkta yer aldığına ilişkin bulgular verilmiştir.

Tablo 5. *5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerin Düşünme Becerilerini Kazandırma Düzeyine İlişkin Frekans Değerleri*

	DÜŞÜNME BECERİLERİ					
Tema	Eleştirel D. (f)	Yaratıcı D. (f)	Problem Çözme (f)	Karar Verme B. (f)	Analitik D. (f)	Toplam
Birey ve Toplum	16	17	3	2	7	45
Millî Mücadele ve Atatürk	19	22	-	-	7	48
Erdemler	18	14	3	-	10	45
Millî Kültürümüz	19	16	2	-	11	48
Doğa ve Evren	15	15	11	2	9	52
Sağlık ve Spor	19	16	3	2	11	51
Bilim ve Teknoloji	12	11	-	-	12	35
Sanat	9	17	-	-	10	36

Toplam	127	128	22	6	77	360

Tablo 5'e bakıldığında, "Doğa ve Evren" temasındaki etkinliklerde düşünme becerilerine daha fazla (*f:* 52) yer verildiği; "Bilim ve Teknoloji" temasındaki etkinliklerde ise söz konusu becerilere daha az (*f:* 35) yer verildiği görülmektedir. Tablo 5 incelendiğinde diğer alt bileşenlerin toplam frekans değerlerine kıyasla yaratıcı düşünme (*f:* 128) ile eleştirel düşünmenin (*f:* 127) kitapta daha fazla ele alındığı; analitik düşünme becerisinin (*f:* 77) daha az yer bulduğu; en az yer verilen düşünme becerilerinin ise problem çözme (*f:* 22) ve karar verme (*f:* 6) becerileri olduğu anlaşılmaktadır.

Düşünme becerilerinin alt bileşenlerinden biri olan eleştirel düşünme becerisinin yer aldığı örnek bir etkinlik, Şekil 11'de gösterilmiştir.

Şekil 11. *5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s. 60*

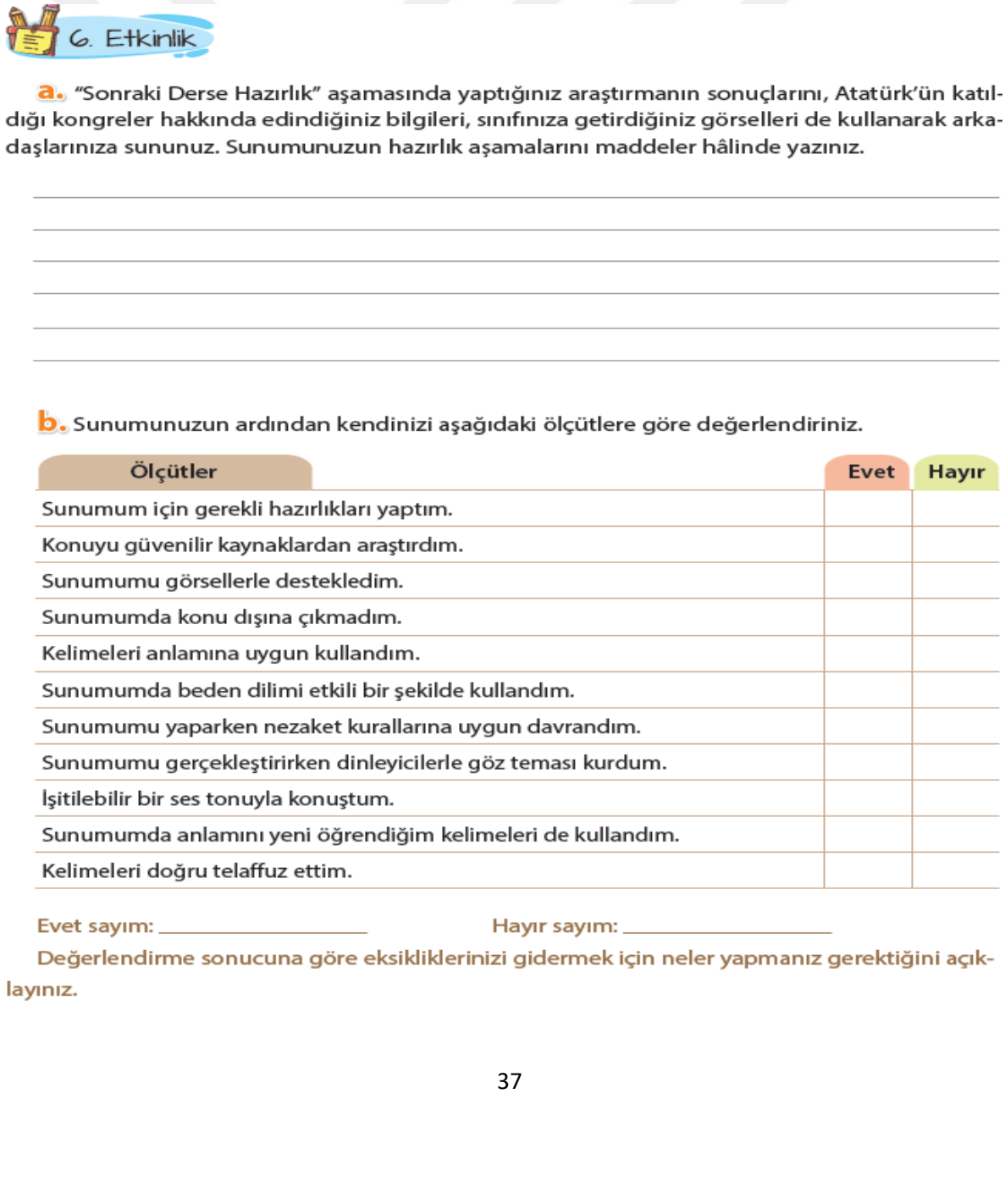

6. Etkinlik

a. "Sonraki Derse Hazırlık" aşamasında yaptığınız araştırmanın sonuçlarını, Atatürk'ün katıldığı kongreler hakkında edindiğiniz bilgileri, sınıfınıza getirdiğiniz görselleri de kullanarak arkadaşlarınıza sununuz. Sunumunuzun hazırlık aşamalarını maddeler hâlinde yazınız.

b. Sunumunuzun ardından kendinizi aşağıdaki ölçütlere göre değerlendiriniz.

Ölçütler	Evet	Hayır
Sunumum için gerekli hazırlıkları yaptım.		
Konuyu güvenilir kaynaklardan araştırdım.		
Sunumumu görsellerle destekledim.		
Sunumumda konu dışına çıkmadım.		
Kelimeleri anlamına uygun kullandım.		
Sunumumda beden dilimi etkili bir şekilde kullandım.		
Sunumumu yaparken nezaket kurallarına uygun davrandım.		
Sunumumu gerçekleştirirken dinleyicilerle göz teması kurdum.		
İşitilebilir bir ses tonuyla konuştum.		
Sunumumda anlamını yeni öğrendiğim kelimeleri de kullandım.		
Kelimeleri doğru telaffuz ettim.		

Evet sayım: _____ Hayır sayım: _____

Değerlendirme sonucuna göre eksikliklerinizi gidermek için neler yapmanız gerektiğini açıklayınız.

Şekil 11'de verilen örnek, öğrencilerin sunum yapabilmelerini amaçlayan bir etkinliktir. Yapılan sunumdan sonra öğrenciler kendilerini değerlendirecek, bu değerlendirmeye göre kendilerindeki eksiklikleri tespit edip düzeltme yoluna gideceklerdir. Ayrıca etkinlikte öğrencilerden tespit edilen eksiklikleri gidermek için yapılması gerekenlerin açıklanması istenmektedir. Değerlendirme, açıklama ve kendini düzenleme davranışları eleştirel düşünme becerisine yöneliktir.

Düşünme becerilerinin alt bileşenlerinden biri olan yaratıcı düşünme becerisinin yer aldığı örnek bir etkinlik, Şekil 12'de gösterilmiştir.

Şekil 12. *5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s. 62*

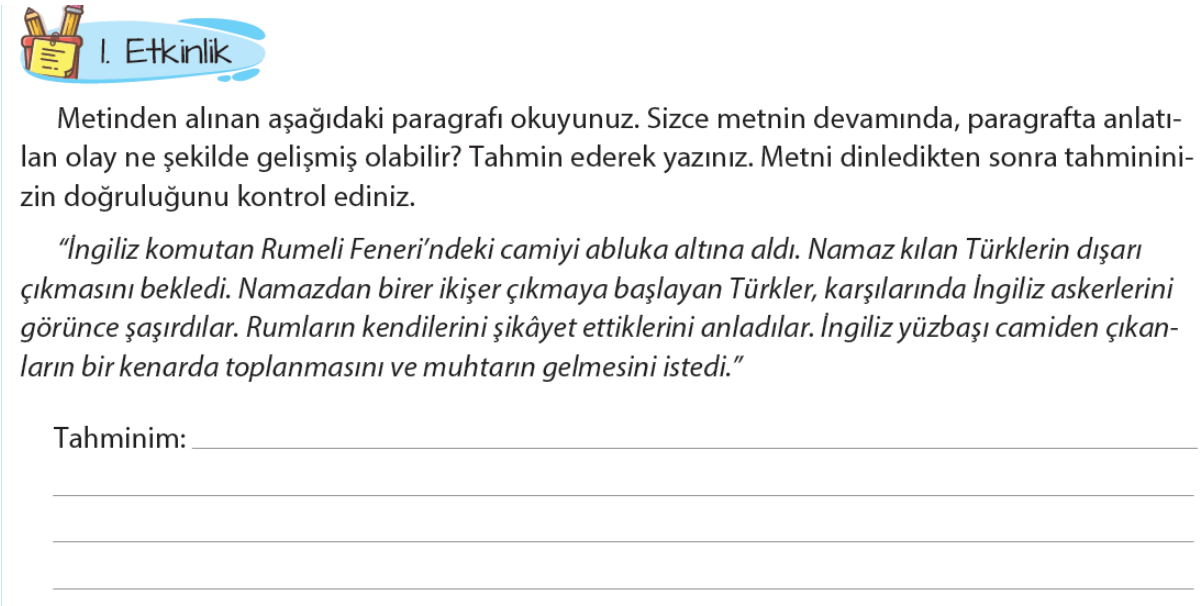

Şekil 12'de verilen örnek, öğrencilerin tahmin etmelerine olanak tanıyan bir etkinliktir. Öğrencilerin dinlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunmaları, yaratıcı düşünme becerisine ilişkindir.

Düşünme becerilerinin alt bileşenlerinden biri olan problem çözme becerisinin yer aldığı örnek bir etkinlik, Şekil 13'te gösterilmiştir.

Şekil 13. *5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.152*

Aşağıdaki görselleri inceleyiniz. Görsellerdeki durumların sebeplerini düşününüz? Küresel ısınmanın etkileri ve küresel ısınmayı engellemenin yolları hakkında arkadaşlarınızla konuşunuz. Konuşmalarınızda uygun geçiş ifadeleri kullanınız.

Şekil 13'te verilen örnek, öğrencilerin görsel üzerine konuşmalarını sağlayan bir etkinliktir. Öğrenciler görselleri inceleyerek var olan bir problem durumunu fark edecek ve buna yönelik bir çözüm önerisi sunacaklardır. Problemleri fark etme ve buna ilişkin çözüm önerme, problem çözme becerisine yöneliktir.

Düşünme becerilerinin alt bileşenlerinden karar verme ve yaratıcı düşünme becerilerinin yer aldığı örnek bir etkinlik, Şekil 14'te gösterilmiştir.

Şekil 14. *5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.16*

Yandaki görseli inceleyiniz. Görselden hareketle defterinize iki dörtlükten oluşan kısa bir şiir yazınız. Şiirinizi yazmaya başlamadan önce konuyu belirleyiniz. Ardından hangi duyguları ele alacağınıza karar veriniz. Şiirinize uygun başlık koymayı unutmayınız.

Şekil 14'te verilen örnek, öğrencilerin görselden hareketle şiir yazmalarını amaçlayan bir etkinliktir. Şiir yazılmadan önce konu belirlenecek ve ele alınacak duygulara karar verilecektir. Öğrenci şiirde hangi duyguların ele alınacağına karar vermek için öncelikle çeşitli alternatifler oluşturacak ve bu alternatifler arasından en uygun olanı seçecektir. Çeşitli

alternatifler oluşturma ve en uygun alternatifi seçme, karar verme becerisine yöneliktir. Ayrıca etkinlikte öğrenciler kısa bir şiir yazarak üretim yapacaklardır. Üretim yapma, yaratıcı düşünmeye ilişkindir.

Düşünme becerilerinin alt bileşenlerinden analitik düşünme ve eleştirel düşünme becerilerinin yer aldığı örnek bir etkinlik, Şekil 15'te gösterilmiştir.

Şekil 15. *5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s. 64*

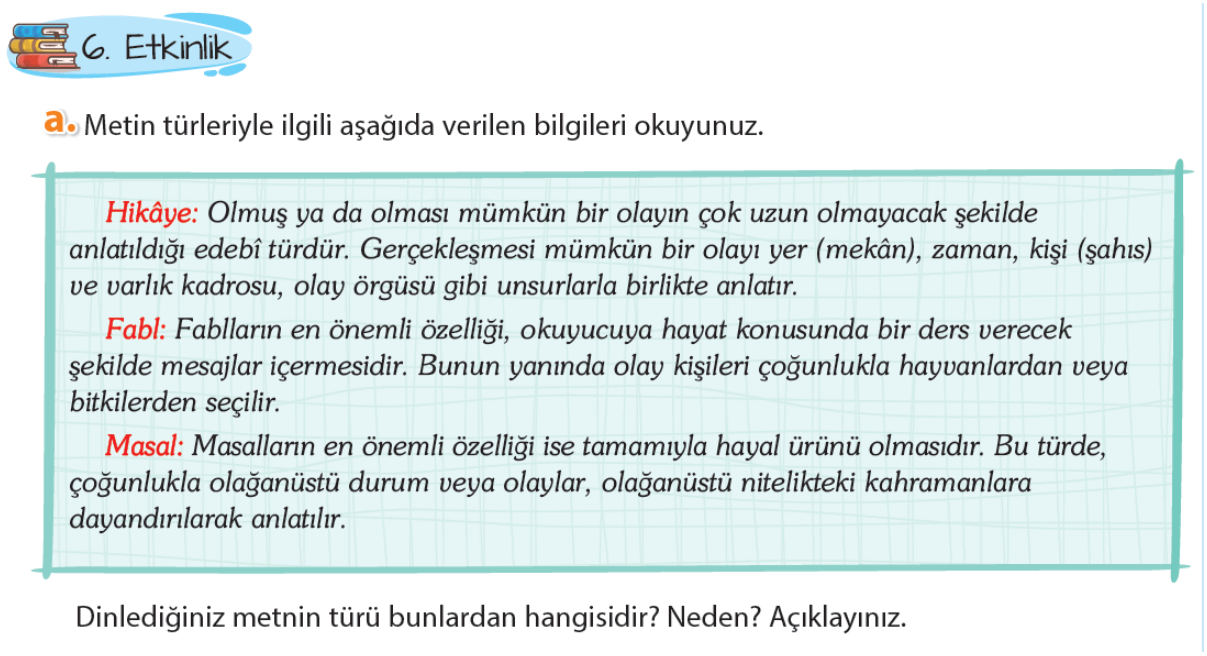

6. Etkinlik

a. Metin türleriyle ilgili aşağıda verilen bilgileri okuyunuz.

Hikâye: Olmuş ya da olması mümkün bir olayın çok uzun olmayacak şekilde anlatıldığı edebî türdür. Gerçekleşmesi mümkün bir olayı yer (mekân), zaman, kişi (şahıs) ve varlık kadrosu, olay örgüsü gibi unsurlarla birlikte anlatır.

Fabl: Fablların en önemli özelliği, okuyucuya hayat konusunda bir ders verecek şekilde mesajlar içermesidir. Bunun yanında olay kişileri çoğunlukla hayvanlardan veya bitkilerden seçilir.

Masal: Masalların en önemli özelliği ise tamamıyla hayal ürünü olmasıdır. Bu türde, çoğunlukla olağanüstü durum veya olaylar, olağanüstü nitelikteki kahramanlara dayandırılarak anlatılır.

Dinlediğiniz metnin türü bunlardan hangisidir? Neden? Açıklayınız.

Şekil 15'te verilen örnek, öğrencilerin okudukları metnin türünü ayırt edebilmelerini amaçlayan bir etkinliktir. Metin türlerini ayırt etme, analitik düşünme becerisine ilişkindir. Ayrıca etkinlikte öğrencilerden verecekleri cevabı açıklamaları istenmektedir. Açıklama, eleştirel düşünme becerisine yöneliktir.

Tablo 6'da 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki (Koza Yayınları) metin temelli etkinliklerde duygu yönetimi becerilerinin hangi sıklıkta yer aldığına ilişkin bulgular verilmiştir.

Tablo 6. *5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerin Duygu Yönetimi Becerilerini Kazandırma Düzeyine İlişkin Frekans Değerleri*

	DUYGU YÖNETİMİ BECERİLERİ					
Tema	Öz Farkındalık (f)	Duygularla Başa Çıkma (f)	Stres Yönetimi (f)	Zaman Yönetimi (f)	Öfke Yönetimi (f)	Toplam
Birey ve Toplum	2	4	-	-	-	6
Millî Mücadele ve Atatürk	6	2	-	-	-	8
Erdemler	2	2	-	-	-	4
Millî Kültürümüz	3	2	-	-	-	5

Doğa ve Evren	-	2	-	-	-	2
Sağlık ve Spor	3	4	-	-	-	7
Bilim ve Teknoloji	1	3	-	-	-	4
Sanat	2	4	-	-	-	6
Toplam	19	23	-	-	-	42

Tablo 6'ya bakıldığında duygu yönetimi becerileri toplam frekans değerlerinin temalarda yakın bir dağılım gösterdiği ve bu değerlerin düşük olduğu görülmektedir. Tablo 6 incelendiğinde alt bileşenlerin toplam frekans değerlerine kıyasla duygularla başa çıkma (*f:* 23) ve öz farkındalığın (*f:* 19) kitapta daha fazla ele alındığı; zaman yönetimi, stres yönetimi ve öfke yönetimi alt bileşenlerine ise yer verilmediği anlaşılmaktadır.

Duygu yönetimi becerilerinin alt bileşenlerinden biri olan öz farkındalık becerisinin yer aldığı örnek bir etkinlik Şekil 16'da gösterilmiştir.

Şekil 16. *5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s. 44*

Okumanızı aşağıdaki ölçütlere göre değerlendiriniz.

Ölçütler	Evet	Hayır
Metni akıcı bir biçimde okudum.		
Metni, dudaklarımı oynatmadan sadece gözlerimle takip ederek okudum.		
Okumamda noktalama işaretlerine dikkat ettim.		
Kelimeleri doğru telaffuz ettim.		
Türün özelliklerine uygun okuma yaptım.		
Okumamın sonunda metnin konusunu ve ana fikrini belirledim.		

Cevaplarınızı kontrol ederek eksikliklerinizi gidermek için çalışmalar yapınız. Bu konuda öğretmeninizin yönergelerine uygun hareket ediniz.

Şekil 16'da verilen örnek, öğrencilerin kendilerini değerlendirmelerini sağlayan bir etkinliktir. Bu amaç doğrultusunda öğrenciler kendi eksikliklerini tespit edecek ve bu eksiklikleri gidermek için çalışmalar yapacaklardır. Kendini değerlendirme, öz farkındalık becerisine ilişkindir.

Duygu yönetimi becerilerinin alt bileşenlerinden biri olan duygularla başa çıkma becerisinin yer aldığı örnek bir etkinlik, Şekil 17'de gösterilmiştir.

Şekil 17. *5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.227*

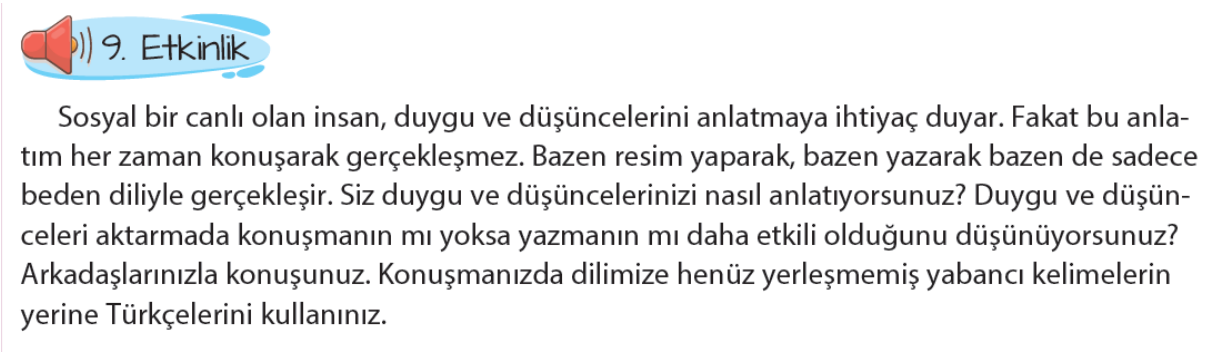
9. Etkinlik

Sosyal bir canlı olan insan, duygu ve düşüncelerini anlatmaya ihtiyaç duyar. Fakat bu anlatım her zaman konuşarak gerçekleşmez. Bazen resim yaparak, bazen yazarak bazen de sadece beden diliyle gerçekleşir. Siz duygu ve düşüncelerinizi nasıl anlatıyorsunuz? Duygu ve düşünceleri aktarmada konuşmanın mı yoksa yazmanın mı daha etkili olduğunu düşünüyorsunuz? Arkadaşlarınızla konuşunuz. Konuşmanızda dilimize henüz yerleşmemiş yabancı kelimelerin yerine Türkçelerini kullanınız.

Şekil 17'de verilen örnek, öğrencilerin duygu ifade etme yolları üzerine konuşmalarını sağlayan bir etkinliktir. Bu doğrultuda öğrenciler duygularını rahatça ifade etmenin farklı yollarını öğrenecektir. Duyguları rahatça ifade edebilme, duygularla başa çıkma becerisine ilişkindir.

5. sınıf Türkçe ders kitabındaki (Koza Yayınları) metin temelli etkinlikler yaşam becerileri açısından incelendiğinde elde edilen sonuçlar Grafik 1'de yer almaktadır.

Grafik 1. *5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerin Yaşam Becerilerine Göre Dağılımı*

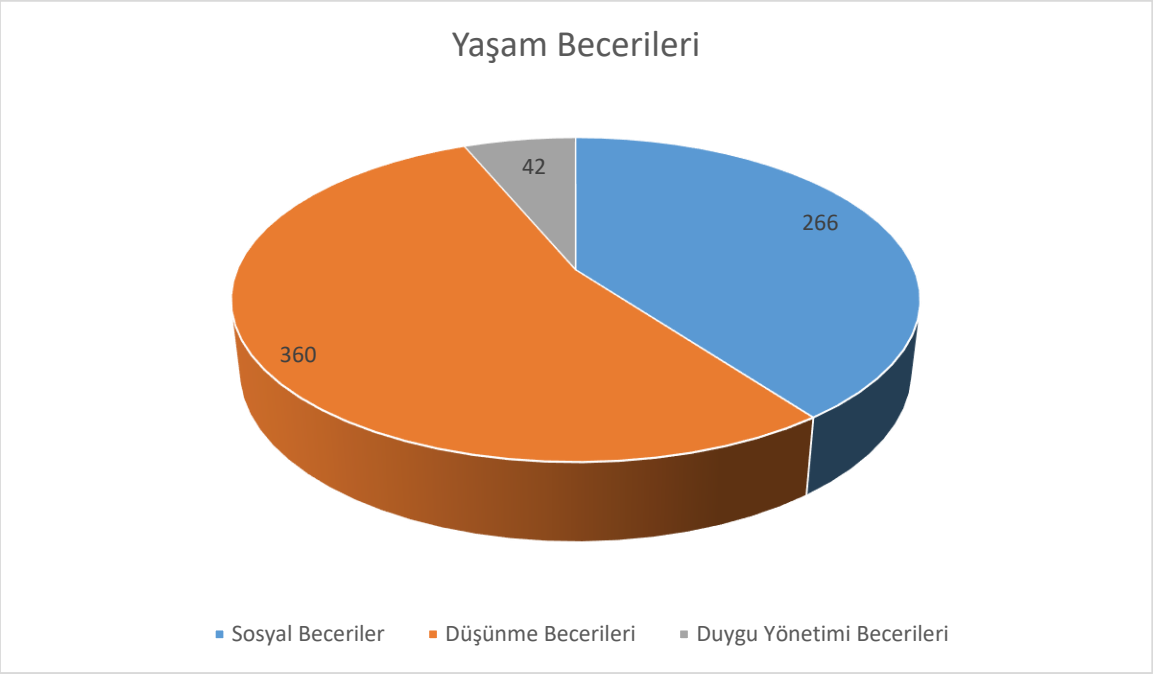

Grafik 1 incelendiğinde sosyal beceriler (*f:* 266), düşünme becerileri (*f:* 360) ve duygu yönetimi becerileri (*f:* 42) olmak üzere yaşam becerilerinin toplam frekans değeri 668'dir. Söz konusu becerilerin yüzdelik dağılımına bakıldığında düşünme becerilerinin %53.8, sosyal

becerilerin %39.8 ve duygu yönetimi becerilerinin %6.2 düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre yaşam becerilerinin temel bileşenleri kıyaslandığında düşünme becerilerine kitapta daha fazla yer verildiği, daha az yer verilen yaşam becerisinin ise duygu yönetimi becerileri olduğu anlaşılmaktadır.

İkinci Alt Problem Olan 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerin Yaşam Becerilerini Kazandırma Düzeyine İlişkin Bulgular:

Çalışmanın bu bölümünde metin temelli 253 etkinlikte, yaşam becerilerinin temel bileşenlerine (sosyal beceriler, düşünme becerileri, duygu yönetimi becerileri) hangi sıklıkta yer verildiğine ilişkin elde edilen veriler ele alınmıştır.

Tablo 7'de 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki (Anka Yayıncılık) metin temelli etkinliklerde sosyal becerilerin hangi sıklıkta yer aldığına ilişkin bulgular verilmiştir.

Tablo 7. *6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerin Sosyal Becerileri Kazandırma Düzeyine İlişkin Frekans Değerleri*

	SOSYAL BECERİLER						
Tema	Girişimcilik (f)	Dijital Yaşam (f)	Empati (f)	İletişim (f)	Tartışma (f)	İş Birlikli Çalışma (f)	Toplam
Erdemler	-	1	1	8	1	1	12
Millî Mücadele ve Atatürk	2	12	1	11	2	2	30
Hak ve Özgürlükler	1	4	3	9	-	-	17
Millî Kültürümüz	7	8	5	14	1	1	36
Sanat	3	5	1	5	-	-	14
Doğa ve Evren	7	7	2	8	-	2	26
Bilim ve Teknoloji	-	6	3	6	1	-	16
Sağlık ve Spor	2	9	2	11	1	-	25
Toplam	22	52	18	72	6	6	176

Tablo 7'ye bakıldığında, "Millî Kültürümüz" temasındaki etkinliklerde sosyal becerilere daha fazla (*f:* 36) yer verildiği; "Erdemler" temasındaki etkinliklerde ise söz konusu becerilere daha az (*f:* 12) yer verildiği görülmektedir. Tablo 7 incelendiğinde diğer alt bileşenlerin toplam frekans değerlerine kıyasla iletişim becerileri (*f:* 72) ile dijital yaşam becerilerinin (*f:* 52) kitapta daha fazla ele alındığı; girişimcilik (*f:* 22) ve empati (f:18) becerilerinin daha az yer bulduğu; en az yer verilen sosyal becerilerin ise iş birlikli çalışma (*f:* 6) ve tartışma (*f:* 6) becerileri olduğu anlaşılmaktadır.

Sosyal becerilerin alt bileşenlerinden biri olan girişimcilik becerisinin yer aldığı örnek bir etkinlik Şekil 18'de gösterilmiştir.

Şekil 18. *6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.116*

10. Etkinlik

Ülkemizin belli bir bölgesini tanıtan afiş tasarlayınız. Tasarımınızı büyük ölçeklerde yaparak sınıf ya da okul panosunda sergileyiniz.

Şekil 18'de verilen örnek, öğrencilerin afiş tasarlamalarına olanak tanıyan bir etkinliktir. Bu doğrultuda öğrenciler tasarladıkları afişleri sınıf ya da okul panosunda sergileyeceklerdir. Ürünlerini paylaşmaları, onların girişimci davranışlarına ilişkin bir örnektir.

Sosyal becerilerin alt bileşenlerinden biri olan dijital yaşam becerisinin yer aldığı örnek bir etkinlik Şekil 19'da gösterilmiştir.

Şekil 19. *6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.53*

8. Etkinlik

Kızılay, Türkiye'nin taraf olduğu tüm savaşlarda cephe gerisinde kurduğu hastaneler, hasta taşıma servisleri, donattığı hastane gemileri, yetiştirdiği hemşireler ve gönüllü hasta bakıcılar aracılığıyla savaş alanında yaralanan ve hastalanan on binlerce Mehmetçik'in yardımına koşmuştur. http://www.kanver.org/Multimedya/TanitimFilmleri ağ adresini tarayıcımızın adres çubuğuna yazarak öğretmeninizin uygun bulduğu tanıtım filmlerinden birini izleyiniz. Ardından aşağıdaki görseli inceleyiniz ve haber yazısını okuyunuz.

1. Kızılay nedir? Ne gibi faaliyetlerde bulunur?

.....
.....
.....
.....

2. Aile bireylerinizden kan ya da kök hücre bağışında bulunan var mı? Söyleyiniz.

.....
.....

Sincan Mehmet Akif Ersoy İlkokulundan Kan Bağışına Destek

15/11/2017

Sincan Mehmet Akif Ersoy İlkokulu ve Türk Kızılayı işbirliği ile 29 Ekim-4 Kasım Kızılay Haftası münasebetiyle kan bağış organizasyonu gerçekleştirildi.

Kampanya günü Okul Müdürü Ömer Kılınç, gönüllü öğretmenlerimiz Serpil Yalınbaş ve Ayşegül Değirmenci öncülüğünde okul personeli ve velilerden 50 ünite kan bağışı alındı. Kan bağışı etkinliği esnasında okul öğrencilerine kan bağışı hakkında bilgilendirme semineri gerçekleştirildi.

Okul müdürü, öğretmenleri ve velilerine kan bağışına gösterdikleri ilgi ve duyarlılık için teşekkür ederiz.

Genel ağdan alınmıştır.

Şekil 19'da verilen örnek, öğrencilerin teknolojiyi kullanarak dijital bilgi kaynaklarından Kızılay ile ilgili bilgi almalarına olanak tanıyan bir etkinliktir. Ayrıca etkinlikte, verilen görselin incelenmesi ve medya metninin okunması istenmektedir. Bu davranışlar dijital yaşam becerisine ilişkindir.

Sosyal becerilerin alt bileşenlerinden biri olan empati kurabilme becerisinin yer aldığı örnek bir etkinlik, Şekil 20'de gösterilmiştir.

Şekil 20. *6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.108*

8. Etkinlik

Kendimizi karşımızdakinin yerine koyarak onun duygularını, düşüncelerini, değer yargılarını daha iyi hissedebiliriz. Bu düşünceden hareketle aşağıdaki cümleleri kendi ifadelerinizle tamamlayınız.

1. Ben "Bayram Yeri" metnindeki torun olsaydım .....

.....

.....

.....

2. Ben "Bayram Yeri" metnindeki nine olsaydım .....

.....

.....

.....

Şekil 20'de verilen örnek, öğrencilerin kendilerini başkalarının yerine koyabilmelerini amaçlayan bir etkinliktir. Öğrenci, "Bayram Yeri" metnindeki torun ve nine karakterlerinin duygularını anlayarak onların davranışlarının arkasındaki motivasyonu içselleştirecektir. Öğrencilerin kendilerini başkalarının yerine koyabilmeleri, empati kurabilme becerisine ilişkindir.

Sosyal becerilerin alt bileşenlerinden biri olan iletişim becerisinin yer aldığı örnek bir etkinlik Şekil 21'de gösterilmiştir.

Şekil 21. *6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.73*

10. Etkinlik

Şımarık Fil fablından çıkarımlarınızı, beden dilinizi etkili ve cümle geçişlerinizde uygun bağlaçlar kullanarak sınıf arkadaşlarınıza anlatınız.

Şekil 21'de verilen örnek, öğrencilerin arkadaşlarıyla iletişim kurabilmelerine olanak tanıyan bir etkinliktir. Bu doğrultuda öğrenci arkadaşlarıyla iletişim kurarken beden dilini etkili kullanacak ve kelimeleri anlamlarına uygun kullanmaya çalışacaktır. Bu davranışlar, iletişim becerisine yöneliktir.

Sosyal becerilerin alt bileşenlerinden tartışma ve iş birlikli çalışma becerilerinin yer aldığı örnek bir etkinlik, Şekil 22'de gösterilmiştir.

Şekil 22. *6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.58*

6. Etkinlik

Yandaki görsel üzerinde düşününüz. Bir tartışma konusu belirleyiniz.

Örneğin: Teknoloji yararlıdır.
Teknoloji zararlıdır.

Tartışma grupları oluşturabilmek için istekli arkadaşlarınızdan üçer kişi seçiniz. Diğer arkadaşlarınız arasından da üç kişilik bir jüri belirleyiniz. Taraflara kendi düşüncelerini savunmaları için konuşma süreleri veriniz. Tartışma sonunda düşüncelerini en iyi savunan grubu tebrik ediniz.

Şekil 22'de verilen örnek, öğrencilerin grup çalışması ile tartışmalarına olanak tanıyan bir etkinliktir. Öğrenci bir tartışma konusu belirleyerek bu konuyu seçtiği arkadaşları ile savunmaya çalışmaktadır. Düşüncelerini savunmaya çalışma, tartışma becerisine ilişkindir. Tartışma grupları oluşturarak görev dağılımı yapma ise, iş birlikli çalışma becerisine yöneliktir.

Tablo 8'de 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki (Anka Yayıncılık) metin temelli etkinliklerde düşünme becerilerinin hangi sıklıkta yer aldığına ilişkin bulgular verilmiştir.

Tablo 8. *6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerin Düşünme Becerilerini Kazandırma Düzeyine İlişkin Frekans Değerleri*

	DÜŞÜNME BECERİLERİ					
Tema	Eleştirel D. (f)	Yaratıcı D. (f)	Problem Çözme (f)	Karar Verme B. (f)	Analitik D. (f)	Toplam
Erdemler	8	12	-	2	4	26
Millî Mücadele ve Atatürk	15	8	-	-	5	28
Hak ve Özgürlükler	16	11	2	-	-	29
Millî Kültürümüz	23	12	-	1	7	43
Sanat	13	10	-	-	7	30
Doğa ve Evren	18	18	3	-	3	42
Bilim ve Teknoloji	9	11	4	-	4	28
Sağlık ve Spor	16	10	4	1	7	38
Toplam	118	92	13	4	37	264

Tablo 8'e bakıldığında, "Millî Kültürümüz" temasındaki etkinliklerde düşünme becerilerine daha fazla (*f:* 43) yer verildiği; "Erdemler" temasındaki etkinliklerde ise söz konusu becerilere daha az (*f:* 26) yer verildiği görülmektedir. Tablo 8 incelendiğinde diğer alt bileşenlerin toplam frekans değerlerine kıyasla eleştirel düşünme (*f:* 118) ile yaratıcı düşünmenin (*f:* 92) kitapta daha fazla ele alındığı; analitik düşünme becerisinin (*f:* 37) daha az yer bulduğu; en az yer verilen düşünme becerilerinin ise problem çözme (*f:* 13) ve karar verme (*f:* 4) becerileri olduğu anlaşılmaktadır.

Düşünme becerilerinin alt bileşenlerinden biri olan eleştirel düşünme becerisinin yer aldığı örnek bir etkinlik Şekil 23'te gösterilmiştir.

Şekil 23. *6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.118*

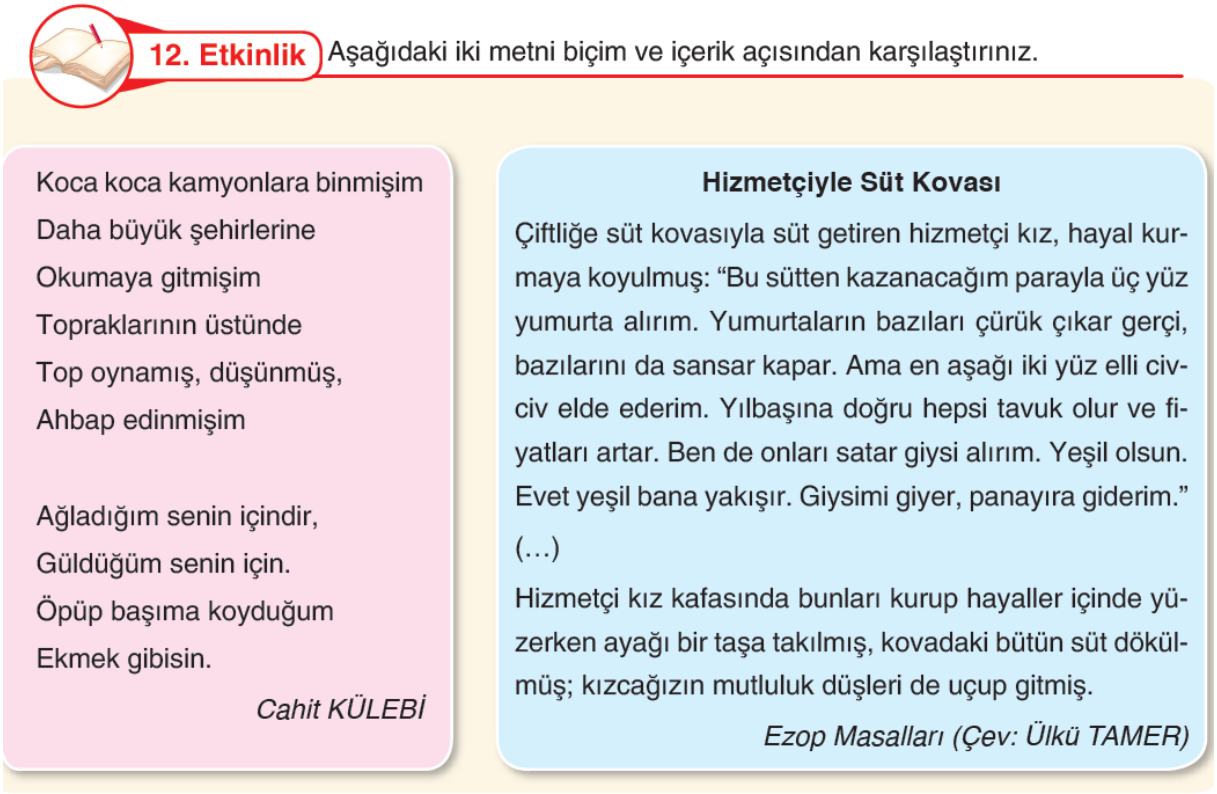

12. Etkinlik Aşağıdaki iki metni biçim ve içerik açısından karşılaştırınız.

Koca koca kamyonlara binmişim
Daha büyük şehirlerine
Okumaya gitmişim
Topraklarının üstünde
Top oynamış, düşünmüş,
Ahbap edinmişim

Ağladığım senin içindir,
Güldüğüm senin için.
Öpüp başıma koyduğum
Ekmek gibisin.

Cahit KÜLEBİ

Hizmetçiyle Süt Kovası

Çiftliğe süt kovasıyla süt getiren hizmetçi kız, hayal kurmaya koyulmuş: "Bu sütten kazanacağım parayla üç yüz yumurta alırım. Yumurtaların bazıları çürük çıkar gerçi, bazılarını da sansar kapar. Ama en aşağı iki yüz elli civciv elde ederim. Yılbaşına doğru hepsi tavuk olur ve fiyatları artar. Ben de onları satar giysi alırım. Yeşil olsun. Evet yeşil bana yakışır. Giysimi giyer, panayıra giderim."

(…)

Hizmetçi kız kafasında bunları kurup hayaller içinde yüzerken ayağı bir taşa takılmış, kovadaki bütün süt dökülmüş; kızcağızın mutluluk düşleri de uçup gitmiş.

Ezop Masalları (Çev: Ülkü TAMER)

Şekil 23'te verilen örnek, öğrencilerin karşılaştırma yapmalarını amaçlayan bir etkinliktir. Bu amaç doğrultusunda iki farklı metin biçim ve içerik açısından karşılaştırılacaktır. Metinler arasında karşılaştırma yapma, eleştirel düşünme becerisine ilişkindir.

Düşünme becerilerinin alt bileşenlerinden biri olan yaratıcı düşünme becerisinin yer aldığı örnek bir etkinlik, Şekil 24'te gösterilmiştir.

Şekil 24. *6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.13*

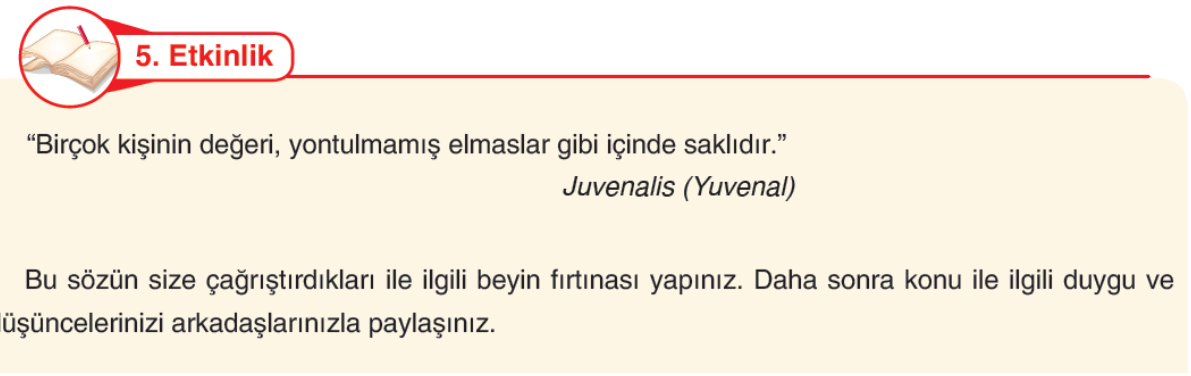

Şekil 24'te verilen örnek, öğrencilerin beyin fırtınası yapmalarına olanak tanıyan bir etkinliktir. Bu doğrultuda öğrenciler konu ile ilgili yeni fikirlerini arkadaşları ile paylaşacaktır. Beyin fırtınası yapma, yaratıcı düşünmeye ilişkindir.

Düşünme becerilerinin alt bileşenlerinden biri olan problem çözme becerisinin yer aldığı örnek bir etkinlik Şekil 25'te gösterilmiştir.

Şekil 25. *6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.236*

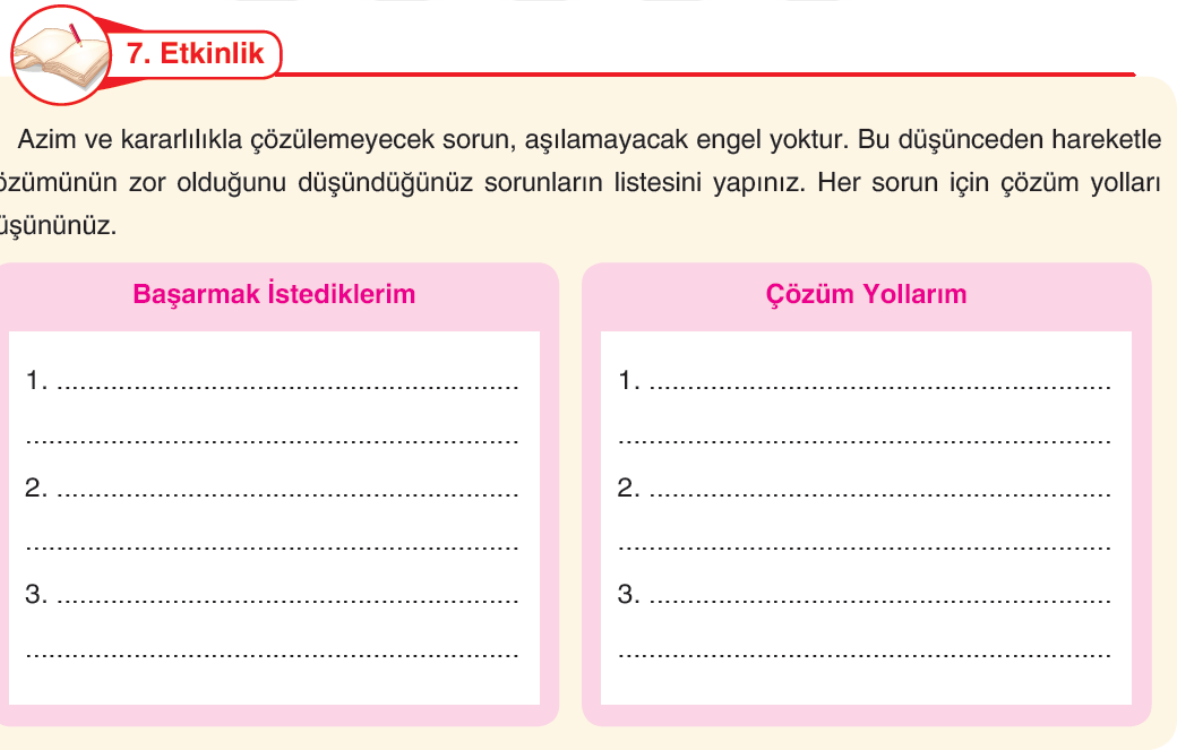

Şekil 25'te verilen örnek, öğrencilerin problem listesi oluşturmalarını ve bu problemlere yönelik çözüm yolları bulmalarını sağlayan bir etkinliktir. Bu doğrultuda öğrenci, çözümünün zor olduğunu düşündüğü sorunları listeleyecek ve her bir sorun için çözüm yolları düşünecektir. Söz konusu davranışlar problem çözme becerisine ilişkindir.

Düşünme becerilerinin alt bileşenlerinden biri olan karar verme becerisinin yer aldığı örnek bir etkinlik, Şekil 26'da gösterilmiştir.

Şekil 26. *6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.17*

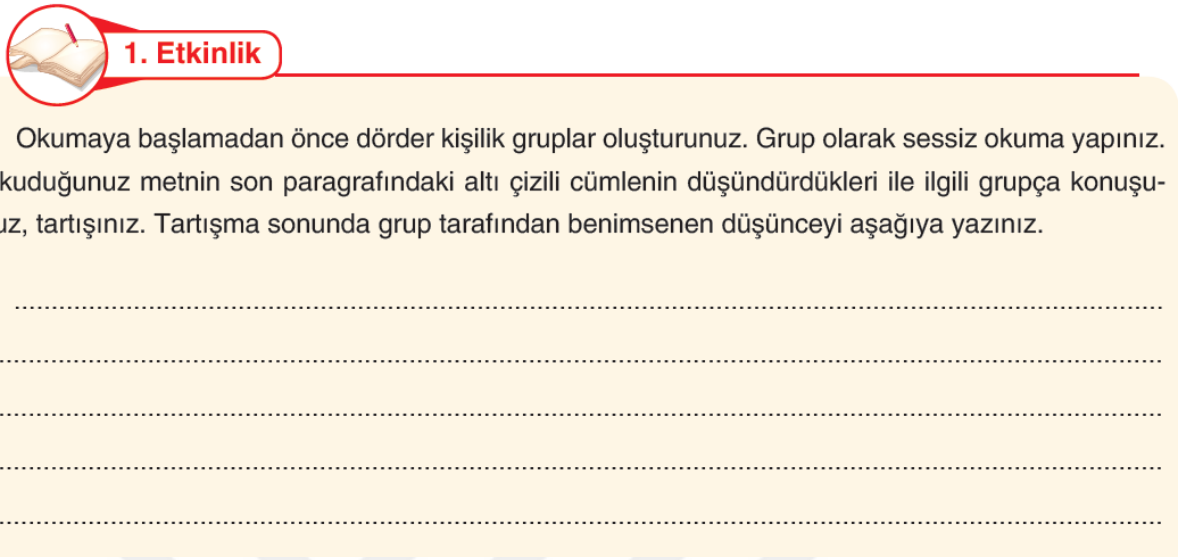

1. Etkinlik

Okumaya başlamadan önce dörder kişilik gruplar oluşturunuz. Grup olarak sessiz okuma yapınız. Okuduğunuz metnin son paragrafındaki altı çizili cümlenin düşündürdükleri ile ilgili grupça konuşunuz, tartışınız. Tartışma sonunda grup tarafından benimsenen düşünceyi aşağıya yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

Şekil 26'da verilen örnek, öğrencilerin ortak bir fikir benimsemelerine olanak tanıyan bir etkinliktir. Öğrenciler okudukları metinde geçen altı çizili cümlenin ne düşündürdüğü üzerine tartışacaklardır. Grup tarafından benimsenen düşünce ise ilgili alana yazılacaktır. Grup üyelerinin çeşitli düşünceler arasından en uygun düşünceyi seçmeleri, karar verme becerisine ilişkindir.

Düşünme becerilerinin alt bileşenlerinden biri olan analitik düşünme becerisinin yer aldığı örnek bir etkinlik Şekil 27'de gösterilmiştir.

Şekil 27. *6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.234*

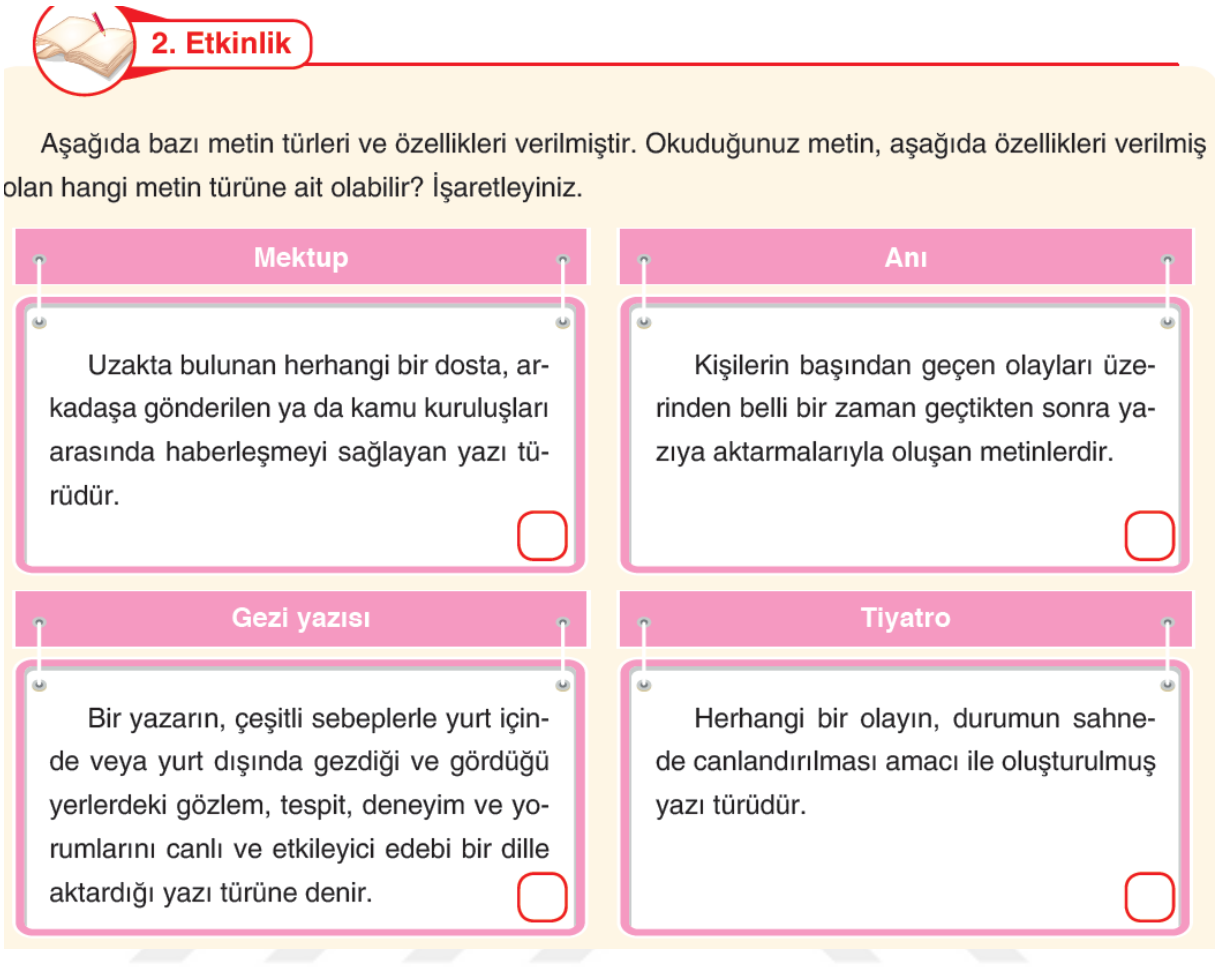

Şekil 27'de verilen örnek, öğrencilerin okudukları metnin türünü ayırt edebilmelerini amaçlayan bir etkinliktir. Bu doğrultuda öğrenci, özellikleri verilen metin türü ile okuduğu metin arasında bir ilişki kuracak ve okuduğu metnin türünü ayırt edebilecektir. Bu davranışlar analitik düşünme becerisine ilişkindir.

Tablo 9'da 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki (Anka Yayıncılık) metin temelli etkinliklerde duygu yönetimi becerilerinin hangi sıklıkta yer aldığına ilişkin bulgular verilmiştir.

Tablo 9. *6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerin Duygu Yönetimi Becerilerini Kazandırma Düzeyine İlişkin Frekans Değerleri*

	DUYGU YÖNETİMİ BECERİLERİ					
Tema	Öz Farkındalık (f)	Duygularla Başa Çıkma (f)	Stres Yönetimi (f)	Zaman Yönetimi (f)	Öfke Yönetimi (f)	Toplam
Erdemler	1	1	-	-	-	2
Millî Mücadele ve Atatürk	1	3	-	-	-	4
Hak ve Özgürlükler	-	1	-	-	-	1
Millî Kültürümüz	2	1	-	-	-	3
Sanat	4	2	-	-	-	6
Doğa ve Evren	3	1	-	-	-	4
Bilim ve Teknoloji	-	2	-	-	-	2
Sağlık ve Spor	-	2	-	-	-	2
Toplam	11	13	-	-	-	24

Tablo 9'a bakıldığında duygu yönetimi becerileri toplam frekans değerlerinin temalarda yakın bir dağılım gösterdiği ve bu değerlerin düşük olduğu görülmektedir. Tablo 9 incelendiğinde alt bileşenlerin toplam frekans değerlerine kıyasla duygularla başa çıkma (*f:* 13) ve öz farkındalığın (*f:* 11) kitapta daha fazla ele alındığı; zaman yönetimi, öfke yönetimi ve stres yönetimi alt bileşenlerine ise yer verilmediği anlaşılmaktadır.

Duygu yönetimi becerilerinin alt bileşenlerinden biri olan öz farkındalık becerisinin yer aldığı örnek bir etkinlik Şekil 28'de gösterilmiştir.

Şekil 28. *6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.131*

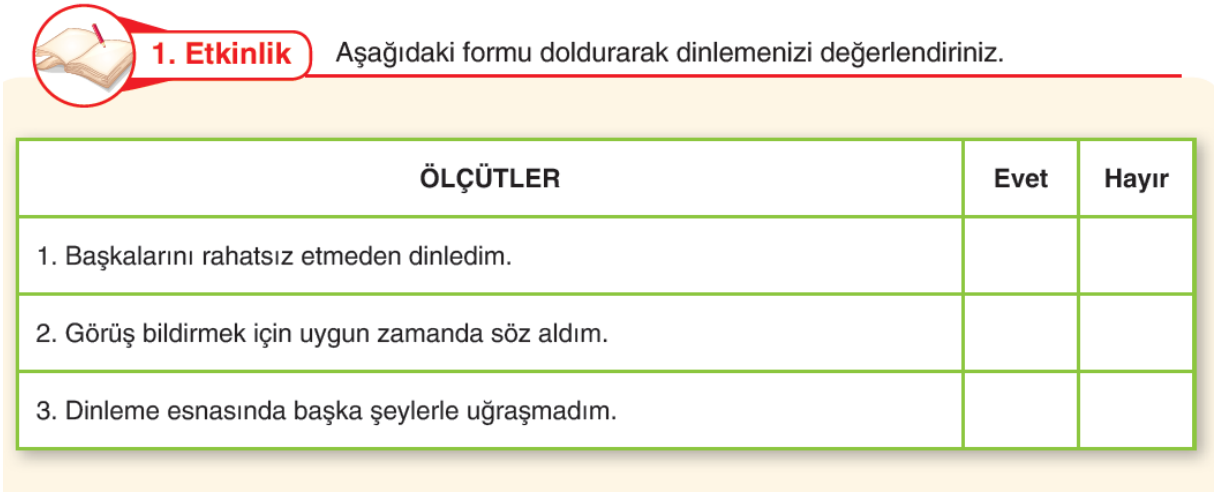

1. Etkinlik Aşağıdaki formu doldurarak dinlemenizi değerlendiriniz.

ÖLÇÜTLER	Evet	Hayır
1. Başkalarını rahatsız etmeden dinledim.		
2. Görüş bildirmek için uygun zamanda söz aldım.		
3. Dinleme esnasında başka şeylerle uğraşmadım.		

Şekil 28'de verilen örnek, öğrencilerin kendilerini değerlendirmelerini amaçlayan bir etkinliktir. Bu amaç doğrultusunda öğrenciler bir form aracılığıyla kendi dinlemelerini değerlendireceklerdir. Kendini değerlendirme, öz farkındalık becerisine ilişkindir.

Duygu yönetimi becerilerinin alt bileşenlerinden biri olan duygularla başa çıkma becerisinin yer aldığı örnek bir etkinlik Şekil 29'da gösterilmiştir.

Şekil 29. *6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s. 221*

6. Etkinlik

Aşağıda varsayılan durumlardan hareketle, verilen soruları cevaplayınız.

Okul kantininde sıraya girdiniz. Üst sınıflardan biri gelip önünüze geçti. Onu uyarmanıza rağmen sizi dinlemedi.

1. Neler hissedersiniz?
2. Sıranızı alan kişinin doğru davranışı ne olurdu?
3. Bu sorunu nasıl çözmelisiniz?

Anneniz kardeşinizle size birer hediye aldı ve kutulardan istediğinizi seçebileceğinizi söyledi. Kardeşiniz hediyesini beğenmeyip sizinkini istiyor. Üstüne bir de ağlıyor.

1. Neler hissederdiniz?
2. Kardeşinize nasıl tepki verirdiniz?
3. Kardeşiniz nasıl davransaydı doğru olurdu?
4. Bu sorunu nasıl çözmelisiniz?

Bir arkadaşınız izinsiz olarak günlüğünüzü aldı. İstediklerini yapmadığınız takdirde yazdıklarınızı başkalarıyla paylaşacağını söyleyerek sizi tehdit ediyor.

1. Nasıl hissederdiniz?
2. Tepkiniz ne olurdu?
3. Arkadaşınızın doğru davranışı ne olurdu?
4. Bu sorunu nasıl çözmelisiniz?

Yolda yürürken karşı kaldırımdaki birinin hayvanlara zarar verdiğini gördünüz.

1. Neler hissederdiniz?
2. Nasıl tepki verirdiniz?
3. Zorbalık kime ve neye karşı olursa olsun onaylanmayan, istenmeyen bir davranıştır. Nasıl mücadele etmeliyiz? Somut örneklerle açıklayınız.
4. Bir arkadaşınızın böyle bir davranışa maruz kaldığını gördüğünüzde nasıl davranmalısınız?

Şekil 29'da verilen örnek, öğrencilerin varsayılan durumlardan hareketle duygularını belirtmelerine olanak tanıyan bir etkinliktir. Bu doğrultuda öğrenci; varsayılan durumlarda neler hissettiğini, söz konusu durumlara karşı nasıl tepki vermesi gerektiğini ve olumsuz duyguları nasıl kontrol edebileceğini ifade edecektir. Duyguları tanıma, olumsuz duyguları kontrol etme davranışları duygularla başa çıkma becerisine ilişkindir.

6. sınıf Türkçe ders kitabındaki (Anka Yayıncılık) metin temelli etkinlikler yaşam becerileri açısından incelendiğinde elde edilen sonuçlar Grafik 2'de yer almaktadır.

Grafik 2. *6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerin Yaşam Becerilerine Göre Dağılımı*

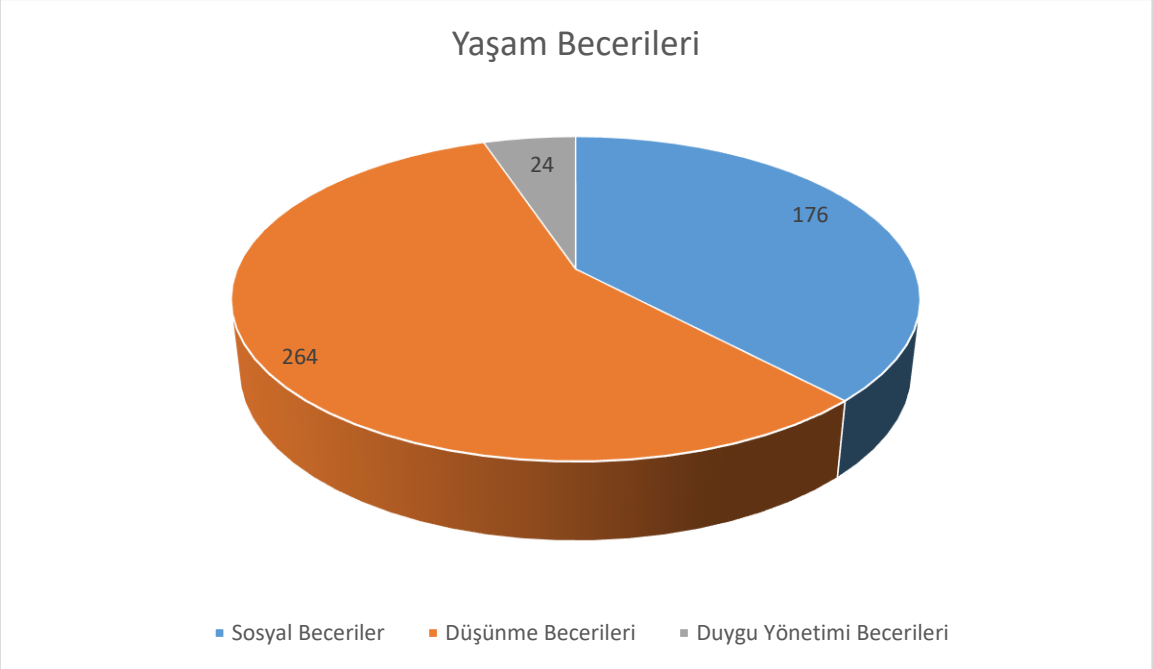

Grafik 2 incelendiğinde sosyal beceriler (*f:* 176), düşünme becerileri (*f:* 264) ve duygu yönetimi becerileri (*f:* 24) olmak üzere yaşam becerilerinin toplam frekans değeri 464'tür. Söz konusu becerilerin yüzdelik dağılımına bakıldığında düşünme becerilerinin %56.8, sosyal becerilerin %37.9 ve duygu yönetimi becerilerinin %5.1 düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre yaşam becerilerinin temel bileşenleri kıyaslandığında düşünme becerilerine kitapta daha fazla yer verildiği, daha az yer verilen yaşam becerisinin ise duygu yönetimi becerileri olduğu anlaşılmaktadır.

Üçüncü Alt Problem Olan 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerin Yaşam Becerilerini Kazandırma Düzeyine İlişkin Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde metin temelli 253 etkinlikte, yaşam becerilerinin temel bileşenlerine (sosyal beceriler, düşünme becerileri, duygu yönetimi becerileri) hangi sıklıkta yer verildiğine ilişkin elde edilen veriler ele alınmıştır.

Tablo 10'da 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki (Dörtel Yayıncılık) metin temelli etkinliklerde sosyal becerilerin hangi sıklıkta yer aldığına ilişkin bulgular verilmiştir.

Tablo 10. *7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerin Sosyal Becerileri Kazandırma Düzeyine İlişkin Frekans Değerleri*

	SOSYAL BECERİLER						
Tema	Girişimcilik (f)	Dijital Yaşam (f)	Empati (f)	İletişim (f)	Tartışma (f)	İş Birlikli Çalışma (f)	Toplam
Erdemler	-	2	1	6	-	-	9
Millî Kültürümüz	1	3	-	9	1	-	14
Millî Mücadele ve Atatürk	-	6	-	5	-	-	11
Doğa ve Evren	2	7	-	10	-	-	19
Vatandaşlık	2	8	2	16	1	-	29
Sağlık ve Spor	1	6	-	7	-	-	14
Sanat	3	5	-	15	1	1	25
Bilim ve Teknoloji	-	5	-	14	-	-	19
Toplam	9	42	3	82	3	1	140

Tablo 10'a bakıldığında, "Vatandaşlık" temasındaki etkinliklerde sosyal becerilere daha fazla (*f:* 29) yer verildiği; "Erdemler" temasındaki etkinliklerde ise söz konusu becerilere daha az (*f:* 9) yer verildiği görülmektedir. Tablo 10 incelendiğinde diğer alt bileşenlerin toplam frekans değerlerine kıyasla iletişim becerileri (*f:* 82) ile dijital yaşam becerilerinin (*f:* 42) kitapta daha fazla ele alındığı; girişimcilik (*f:* 9) becerilerinin daha az yer bulduğu; en az yer verilen sosyal becerilerin ise empati (*f:* 3), tartışma (*f:* 3) ve iş birlikli çalışma (*f:* 1) becerileri olduğu anlaşılmaktadır.

Sosyal becerilerin alt bileşenlerinden biri olan girişimcilik becerisinin yer aldığı örnek bir etkinlik Şekil 30'da gösterilmiştir.

Şekil 30. *7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.208*

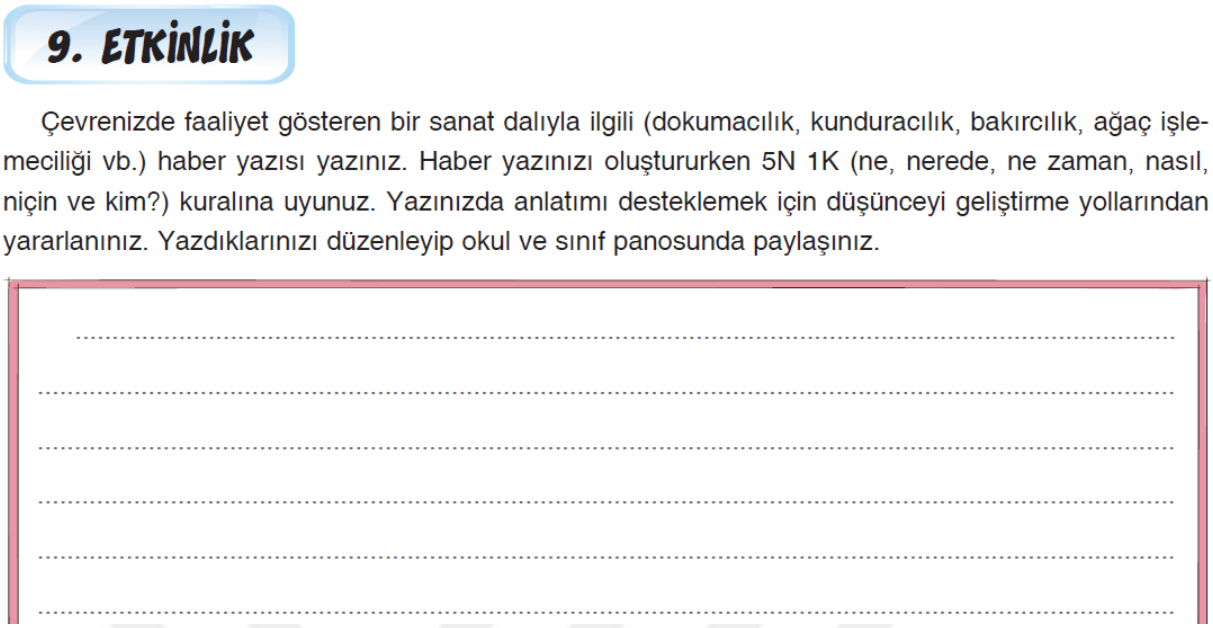

Şekil 30'da verilen örnek, öğrencilerin haber yazısı yazmalarına olanak tanıyan bir etkinliktir. Bu doğrultuda öğrenciler yazdıkları haber metinlerini sınıf ve okul panosunda sergileyeceklerdir. Ürünlerini paylaşmaları, onların girişimci davranışlarına ilişkin bir örnektir.

Sosyal becerilerin alt bileşenlerinden biri olan dijital yaşam becerisinin yer aldığı örnek bir etkinlik Şekil 31'de gösterilmiştir.

Şekil 31. *7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.160*

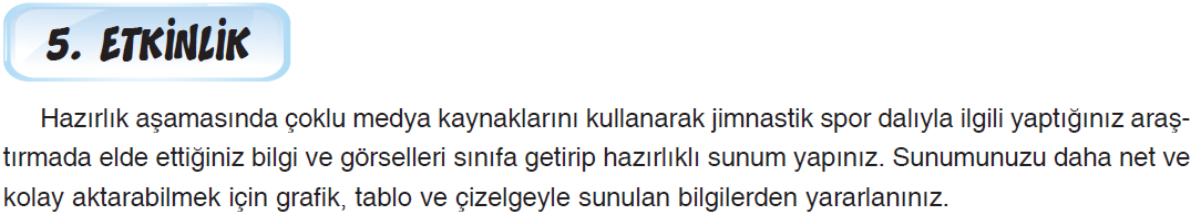

Şekil 31'de verilen örnek, öğrencilerin hazırlıklı sunum yapmalarını amaçlayan bir etkinliktir. Bu amaç doğrultusunda öğrenci çoklu medya kaynaklarını kullanarak konu ile ilgili araştırma yapacak, elde ettiği bilgileri sunumunda kullanacak ve anlatımını desteklemek için gerektiğinde grafik veya tablo kullanacaktır. Bu davranışlar, dijital yaşam becerisine ilişkindir.

Sosyal becerilerin alt bileşenlerinden biri olan empati becerisinin yer aldığı örnek bir etkinlik Şekil 32'de gösterilmiştir.

Şekil 32. *7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.128*

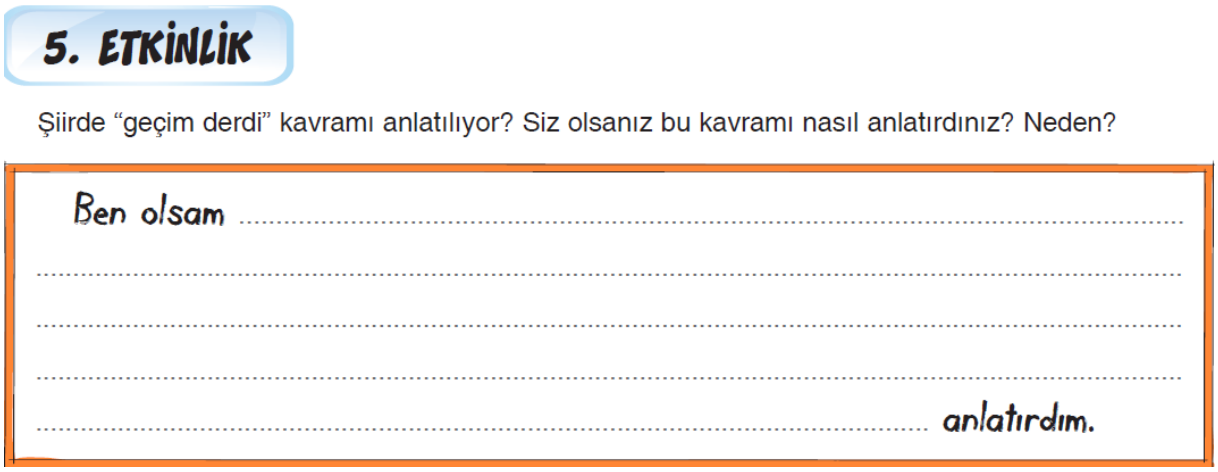

Şekil 32'de verilen örnek, öğrencilerin kendilerini başkalarının yerine koyabilmelerine olanak tanıyan bir etkinliktir. Öğrencinin kendini şairin yerine koyarak kavramı nasıl anlatacağını ifade etmesi, empati kurabilme becerisine ilişkindir.

Sosyal becerilerin alt bileşenlerinden iletişim ve tartışma becerilerinin yer aldığı örnek bir etkinlik Şekil 33'te gösterilmiştir.

Şekil 33. *7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.136*

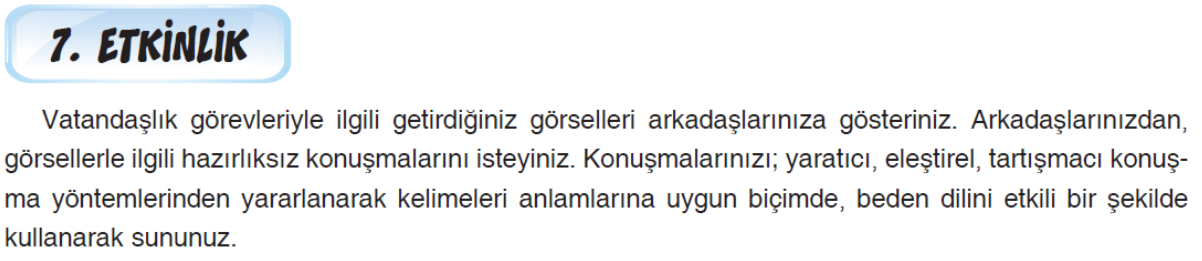

Şekil 33'te verilen örnek, öğrencilerin hazırlıksız konuşma yapmalarına olanak tanıyan bir etkinliktir. Öğrenci sınıfa getirilen görsellerle ilgili hazırlıksız konuşma yapacak, konuşma esnasında kelimeleri anlamlarına uygun biçimde kullanacak ve beden dilini etkili bir şekilde kullanmaya özen gösterecektir. Bu davranışlar, iletişim becerisine ilişkindir. Ayrıca etkinlikte konuşma yöntemlerinden biri olan tartışmacı konuşma yönteminden yararlanılacaktır. Bu yöntemin kullanılması tartışma becerisine yöneliktir.

Sosyal becerilerin alt bileşenlerinden biri olan iş birlikli çalışma becerisinin yer aldığı örnek bir etkinlik Şekil 34'te gösterilmiştir.

Şekil 34. *7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.200*

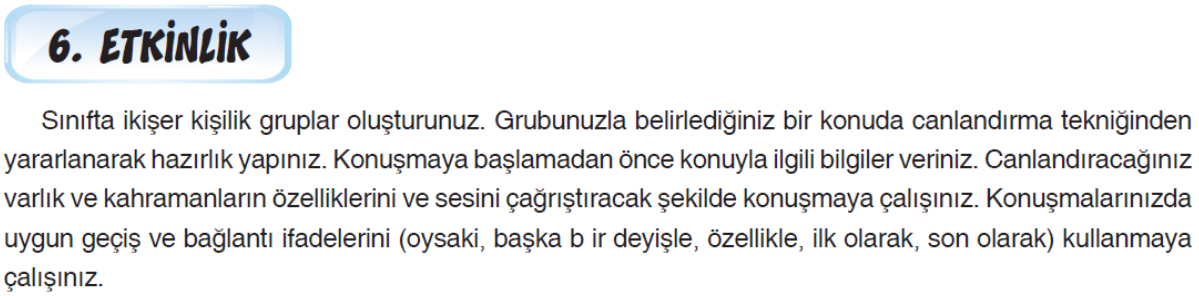

Şekil 34'te verilen örnek, öğrencilerin grup çalışması ile canlandırma yapmalarına olanak tanıyan bir etkinliktir. Bu doğrultuda öğrenciler ikişer kişilik gruplar oluşturarak belirledikleri herhangi bir konuda canlandırma tekniğini kullanacaklardır. Öğrencilerin takım çalışmasına katılmaları, iş birlikli çalışma becerisine ilişkin bir davranıştır.

Tablo 11'de 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki (Dörtel Yayıncılık) metin temelli etkinliklerde düşünme becerilerinin hangi sıklıkta yer aldığına ilişkin bulgular verilmiştir.

Tablo 11. *7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerin Düşünme Becerilerini Kazandırma Düzeyine İlişkin Frekans Değerleri*

	DÜŞÜNME BECERİLERİ					
Tema	Eleştirel D. (f)	Yaratıcı D. (f)	Problem Çözme (f)	Karar Verme B. (f)	Analitik D. (f)	Toplam
Erdemler	8	16	-	-	5	29
Millî Kültürümüz	9	8	-	-	4	21
Millî Mücadele ve Atatürk	8	9	-	-	5	22
Doğa ve Evren	10	10	-	-	3	23
Vatandaşlık	11	10	-	-	4	25
Sağlık ve Spor	13	10	-	-	4	27
Sanat	12	10	-	-	4	26
Bilim ve Teknoloji	10	9	-	-	2	21
Toplam	81	82	-	-	31	194

Tablo 11'e bakıldığında, "Erdemler" temasındaki etkinliklerde düşünme becerilerine daha fazla (*f:* 29) yer verildiği; "Bilim ve Teknoloji" ile "Millî Kültürümüz" temalarındaki etkinliklerde ise söz konusu becerilere daha az (*f:* 21) yer verildiği görülmektedir. Tablo 11 incelendiğinde diğer alt bileşenlerin toplam frekans değerlerine kıyasla yaratıcı düşünme (*f:* 82) ile eleştirel düşünmenin (*f:* 81) kitapta daha fazla ele alındığı; analitik düşünme becerisinin (*f:* 31) daha az yer bulduğu; problem çözme ve karar verme alt bileşenlerine ise yer verilmediği anlaşılmaktadır.

Düşünme becerilerinin alt bileşenlerinden eleştirel düşünme ve analitik düşünme becerilerinin yer aldığı örnek bir etkinlik Şekil 35'te gösterilmiştir.

Şekil 35. *7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.174*

7. ETKİNLİK

Okuduğunuz metinden gerçek ve kurgulanmış unsurlara örnekler bulup söyleyiniz. Bu unsurları; neden-sonuç, amaç-sonuç, koşul, karşılaştırma, benzetme, örneklendirme, duygu belirten ifadeler ve abartma yönlerinden değerlendirip metinle ilgili çıkarımlarda bulununuz.

Şekil 35'te verilen örnek, öğrencilerin çıkarımlarda bulunmalarına olanak tanıyan bir etkinliktir. Öğrenci öncelikle metindeki gerçek ve kurgusal unsurları ayırt edecektir. Ayırt etme, analitik düşünme becerisine ilişkindir. Öğrenci söz konusu unsurları bulduktan sonra farklı yönlerden değerlendirip metinle ilgili çıkarımlarda bulunacaktır. Bu davranışlar, eleştirel düşünme becerisine ilişkindir.

Düşünme becerilerinin alt bileşenlerinden biri olan yaratıcı düşünme becerisinin yer aldığı örnek bir etkinlik Şekil 36'da gösterilmiştir.

Şekil 36. *7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.16*

7. ETKİNLİK

"Cömertlik, dostluk, kardeşlik, paylaşma, güven" duygularından birini çağrıştıracak bir şiir yazınız. Şiirinize başlık koymayı unutmayınız.

Şekil 36'da verilen örnek, öğrencilerin şiir yazmalarını amaçlayan bir etkinliktir. Öğrenci bir şiir yazarak üretimde bulunacak ve yazdığı şiirin içeriğine uygun başlık belirleyecektir. Bu davranışlar yaratıcı düşünmeye ilişkindir.

Tablo 12'de 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki (Dörtel Yayıncılık) metin temelli etkinliklerde duygu yönetimi becerilerinin hangi sıklıkta yer aldığına ilişkin bulgular verilmiştir.

Tablo 12. *7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerin Duygu Yönetimi Becerilerini Kazandırma Düzeyine İlişkin Frekans Değerleri*

	DUYGU YÖNETİMİ BECERİLERİ					
Tema	Öz Farkındalık (f)	Duygularla Başa Çıkma (f)	Stres Yönetimi (f)	Zaman Yönetimi (f)	Öfke Yönetimi (f)	Toplam
Erdemler	1	4	-	-	-	5
Millî	-	3	-	-	-	3
Kültürümüz Millî Mücadele ve Atatürk	-	3	-	-	-	3
Doğa ve Evren	1	1	-	-	-	2
Vatandaşlık	-	-	-	-	-	-
Sağlık ve Spor	-	3	-	-	-	3
Sanat	1	3	-	-	-	4
Bilim ve Teknoloji	-	4	-	-	-	4
Toplam	3	21	-	-	-	24

Tablo 12'ye bakıldığında duygu yönetimi becerileri toplam frekans değerlerinin temalarda yakın bir dağılım gösterdiği, değerlerin düşük olduğu ve "Vatandaşlık" temasında duygu yönetimi becerilerine yer verilmediği görülmektedir. Tablo 12 incelendiğinde alt bileşenlerin toplam frekans değerlerine kıyasla duygularla başa çıkmanın (*f:* 21) kitapta daha fazla ele alındığı; öz farkındalığın (*f:* 3) daha az yer bulduğu; zaman yönetimi, öfke yönetimi ve stres yönetimi alt bileşenlerine ise yer verilmediği anlaşılmaktadır.

Duygu yönetimi becerilerinin alt bileşenlerinden biri olan öz farkındalık becerisinin yer aldığı örnek bir etkinlik Şekil 37'de gösterilmiştir.

Şekil 37. *7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.116*

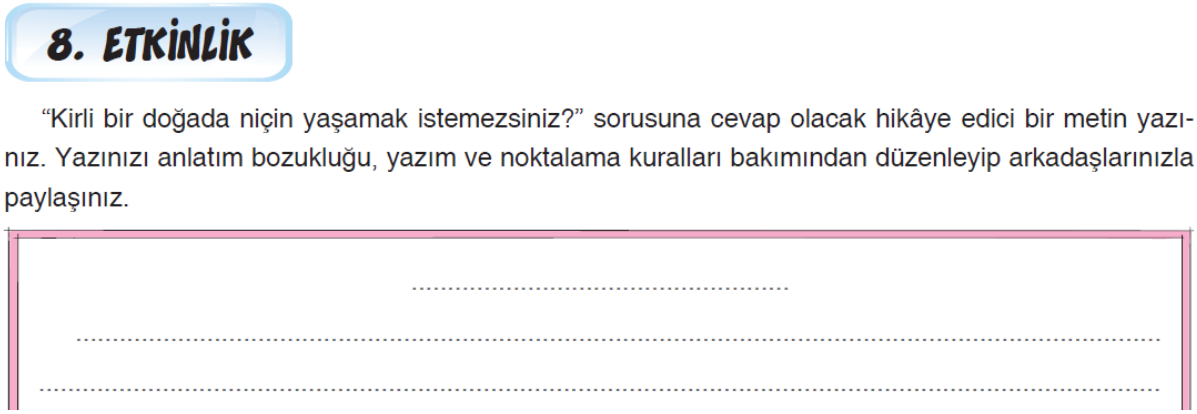

Şekil 37'de verilen örnek, öğrencilerin hikâye edici metin yazmalarını sağlayan bir etkinliktir. Öğrenci yazdığı metni anlatım bozukluğu, yazım ve noktalama kuralları bakımından düzenleyerek arkadaşları ile paylaşacaktır. Öğrencinin kendi yazdığı metni düzenlemesi, öz farkındalık becerisine ilişkindir.

Duygu yönetimi becerilerinin alt bileşenlerinden biri olan duygularla başa çıkma becerisinin yer aldığı örnek bir etkinlik Şekil 38'de gösterilmiştir.

Şekil 38. *7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.48*

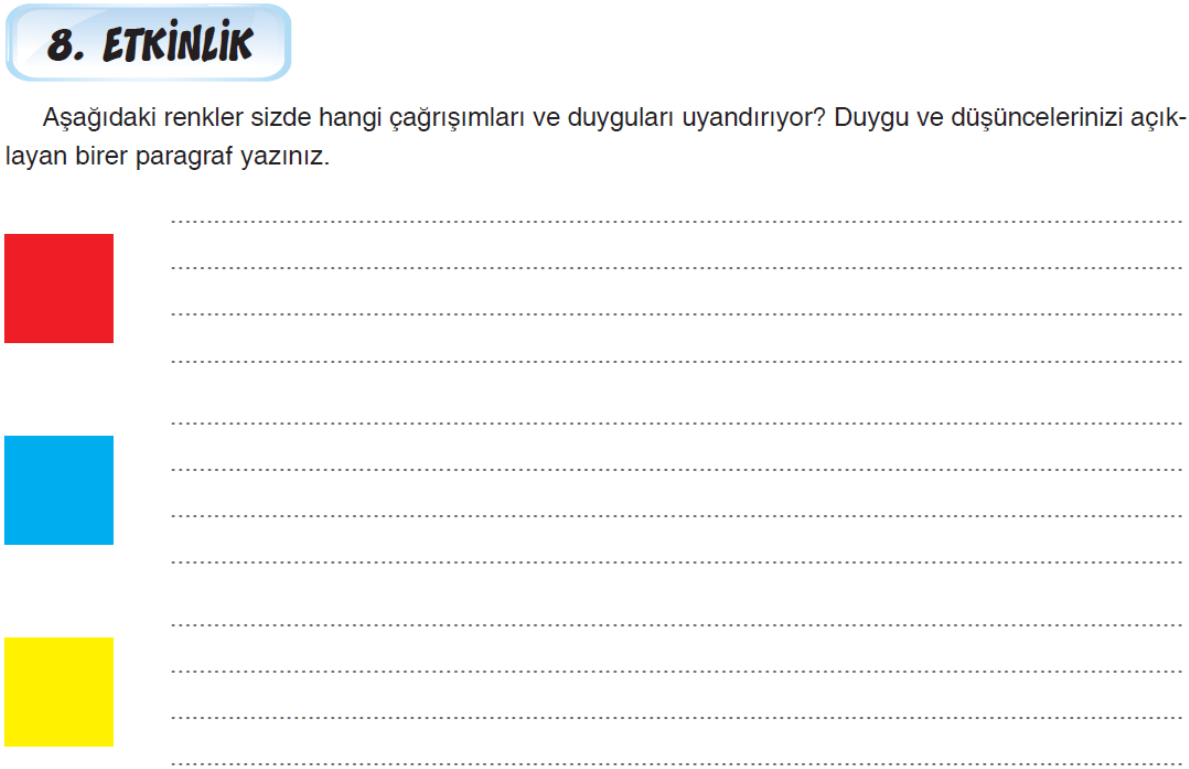

Şekil 38'de verilen örnek, öğrencilerin renkler ile ilgili duygularını rahatça ifade etmelerine olanak tanıyan bir etkinliktir. Duyguları rahatça ifade edebilme, duygularla başa çıkma becerisine ilişkindir.

7. sınıf Türkçe ders kitabındaki (Dörtel Yayıncılık) metin temelli etkinlikler yaşam becerileri açısından incelendiğinde elde edilen sonuçlar Grafik 3'te yer almaktadır.

Grafik 3. *7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerin Yaşam Becerilerine Göre Dağılımı*

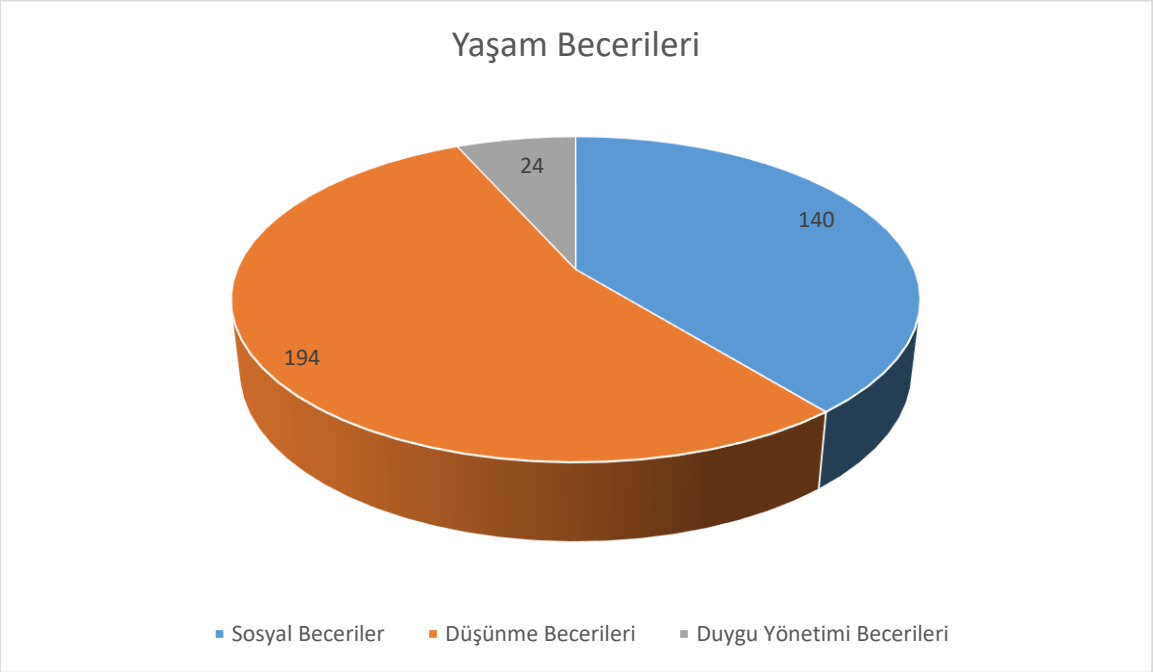

Grafik 3 incelendiğinde sosyal beceriler (*f:* 140), düşünme becerileri (*f:* 194) ve duygu yönetimi becerileri (*f:* 24) olmak üzere yaşam becerilerinin toplam frekans değeri 358'dir. Söz konusu becerilerin yüzdelik dağılımına bakıldığında düşünme becerilerinin %54.1, sosyal becerilerin %39.1 ve duygu yönetimi becerilerinin %6.7 düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre yaşam becerilerinin temel bileşenleri kıyaslandığında düşünme becerilerine kitapta daha fazla yer verildiği, daha az yer verilen yaşam becerisinin ise duygu yönetimi becerileri olduğu anlaşılmaktadır.

Dördüncü Alt Problem Olan 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerin Yaşam Becerilerini Kazandırma Düzeyine İlişkin Bulgular

Çalışmanın dördüncü alt probleminde 8. sınıf düzeyinde iki farklı yayıncılıktan (Ferman Yayıncılık ve MEB Yayınları) elde edilen bulgular ele alınmıştır.

Bu bölümde metin temelli 251 etkinlikte, yaşam becerilerinin temel bileşenlerine (sosyal beceriler, düşünme becerileri, duygu yönetimi becerileri) hangi sıklıkta yer verildiğine ilişkin elde edilen veriler ele alınmıştır.

Tablo 13'te 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki (Ferman Yayıncılık) metin temelli etkinliklerde sosyal becerilerin hangi sıklıkta yer aldığına ilişkin bulgular verilmiştir.

Tablo 13. *8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerin Sosyal Becerileri Kazandırma Düzeyine İlişkin Frekans Değerleri*

	SOSYAL BECERİLER						
Tema	Girişimcilik (f)	Dijital Yaşam (f)	Empati (f)	İletişim (f)	Tartışma (f)	İş Birlikli Çalışma (f)	Toplam
Erdemler	3	-	2	21	1	2	29
Doğa ve Evren	2	3	1	16	3	-	25
Millî Kültürümüz	2	7	1	18	-	-	28
Millî Mücadele ve Atatürk	2	10	-	22	3	-	37
Vatandaşlık	3	3	2	20	1	2	31
Sağlık ve Spor	-	12	1	16	-	-	29
Sanat	1	1	1	16	-	-	19
Bilim ve Teknoloji	3	5	1	16	3	-	28
Toplam	16	41	9	145	11	4	226

Tablo 13'e bakıldığında, "Millî Mücadele ve Atatürk" temasındaki etkinliklerde sosyal becerilere daha fazla (*f:* 37) yer verildiği; "Sanat" temasındaki etkinliklerde ise söz konusu becerilere daha az (*f:* 19) yer verildiği görülmektedir. Tablo 13 incelendiğinde diğer alt bileşenlerin toplam frekans değerlerine kıyasla iletişim becerileri (*f:* 145) ile dijital yaşam becerilerinin (*f:* 41) kitapta daha fazla ele alındığı; girişimcilik (*f:* 16) ve tartışma (*f:* 11) becerilerinin daha az yer bulduğu; en az yer verilen sosyal becerilerin ise empati (*f:* 9) ve iş birlikli çalışma (*f:* 4) becerileri olduğu anlaşılmaktadır.

Sosyal becerilerin alt bileşenlerinden biri olan girişimcilik becerisinin yer aldığı örnek bir etkinlik Şekil 39'da gösterilmiştir.

Şekil 39. *8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.273*

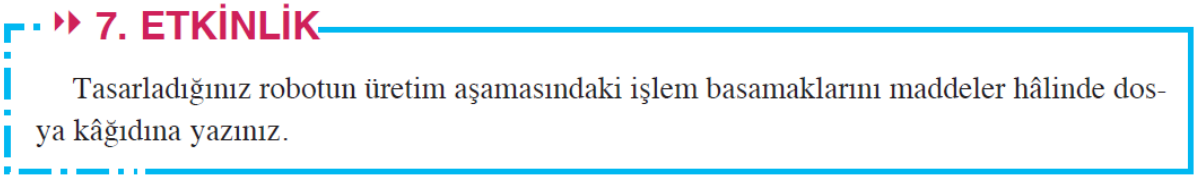

Şekil 39'da verilen örnek, öğrencilerin robot tasarlamalarına olanak tanıyan bir etkinliktir. Bu doğrultuda öğrenci tasarladığı robotun üretim aşamasındaki işlem basamaklarını yazacaktır. Öğrencinin yenilikçi bir ürün tasarlaması, girişimcilik becerisine ilişkindir.

Sosyal becerilerin alt bileşenlerinden biri olan dijital yaşam becerisinin yer aldığı örnek bir etkinlik Şekil 40'ta gösterilmiştir.

Şekil 40. *8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.174*

6. ETKİNLİK

Aşağıdaki medya metninin bilgilendirme, olay yorumlama, eğlendirme, ikna etme ya da kültür aktarma amaçlarından hangisi ya da hangileri için hazırlanmış olduğunu altına yazınız.

Şekil 40'da verilen örnek, öğrencilerin medya metinlerinin amaçlarını belirlemelerine olanak tanıyan bir etkinliktir. Medya metinlerini analiz etme, dijital yaşam becerisine ilişkindir.

Sosyal becerilerin alt bileşenlerinden empati ve iletişim becerilerinin yer aldığı örnek bir etkinlik Şekil 41'de gösterilmiştir.

Şekil 41. *8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.29*

8. ETKİNLİK

"Kara Memiş'in yerinde siz olsaydınız yaşadığınız bu olaylar karşısında neler hisseder, neler yapardınız?" sorusundan hareketle sınıfınızda hazırlıklı konuşma yapınız. Konuşmanızda empati kurma stratejisini uygulayınız. Bu stratejiyi uygularken kendinizi olaydaki kahramanın yerine koyarak neler hissettiğini, yaşadığını, düşündüğünü anlatmaya çalışınız.

Konuşmanız sırasında beden dilinizi etkili kullanmaya özen gösteriniz. Beden dilini etkili kullanmanın konuşmacının vermek istediği sözlü olmayan mesajları iletmeyi kolaylaştıracağını unutmayınız. Konuşmanızda kelimeleri anlamlarına uygun kullanmaya özen gösteriniz.

Şekil 41'de verilen örnek, öğrencilerin hazırlıklı konuşma yapmalarına olanak tanıyan bir etkinliktir. Öğrenci empati kurma stratejisini kullanarak kendini olaydaki kahramanın yerine koyacaktır. Bu davranış empati kurabilme becerisine ilişkindir. Etkinlikte, konuşma yapılırken beden dilinin etkili kullanılmasına ve kelimelerin anlamlarına uygun kullanılmasına özen gösterilecektir. Bu davranışlar, iletişim becerisine yöneliktir.

Sosyal becerilerin alt bileşenlerinden biri olan tartışma becerisinin yer aldığı örnek bir etkinlik Şekil 42'de gösterilmiştir.

Şekil 42. *8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.183*

8. ETKİNLİK

"Kişi; başkalarından iyi bildiği, iyi yapabildiği şeyle özgürdür." cümlesi ile ifade edilen görüşe katılıyor musunuz? Neden? sorularından hareketle sınıfınızda bir tartışma ortamı oluşturunuz. Tartışma sırasında okuduğunuz metinden hareketle ulaştığınız olumlu ya da olumsuz her türlü düşünceyi nezaket kuralları içerisinde ifade ediniz.

Tartışmanın ardından aşağıya konu hakkındaki düşüncelerinizi anlattığınız bilgilendirici bir metin yazınız. Yazınızda yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanmaya özen gösteriniz. Metninizi gözden geçirirken varsa metninizde yazım, noktalama hatalarını ve anlatım bozukluklarını düzeltiniz. Yazdığınız metni sınıfta arkadaşlarınıza okuyunuz.

.....

.....

.....

Şekil 42'de verilen örnek, öğrencilerin sınıfça tartışma ortamı oluşturmalarını sağlayan bir etkinliktir. Bu doğrultuda öğrenci tartışılan konuyu savunabilecek ve farklı görüşlere saygı duyacaktır. Sözü edilen davranışlar, tartışma becerisine ilişkindir.

Sosyal becerilerin alt bileşenlerinden biri olan iş birlikli çalışma becerisinin yer aldığı örnek bir etkinlik Şekil 43'te gösterilmiştir.

Şekil 43. *8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.185*

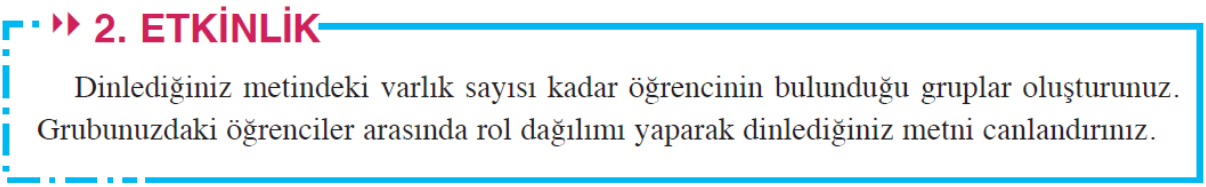

Şekil 43'te verilen örnek, öğrencilerin grup çalışması ile canlandırma yapmalarına olanak tanıyan bir etkinliktir. Bu doğrultuda öğrenciler kendi aralarında görev dağılımı yaparak bir takım çalışması yürüteceklerdir. Sözü edilen davranışlar, iş birlikli çalışma becerisine ilişkindir.

Tablo 14'te 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki (Ferman Yayıncılık) metin temelli etkinliklerde düşünme becerilerinin hangi sıklıkta yer aldığına ilişkin bulgular verilmiştir.

Tablo 14. *8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerin Düşünme Becerilerini Kazandırma Düzeyine İlişkin Frekans Değerleri*

	DÜŞÜNME BECERİLERİ					
Tema	Eleştirel D. (f)	Yaratıcı D. (f)	Problem Çözme (f)	Karar Verme B. (f)	Analitik D. (f)	Toplam
Erdemler	14	17	-	-	-	31
Doğa ve Evren	16	17	2	-	6	41
Millî Kültürümüz	15	15	1	-	4	35
Millî Mücadele ve Atatürk	14	16	-	-	1	31
Vatandaşlık	15	14	-	-	2	31
Sağlık ve Spor	15	12	1	-	1	29
Sanat	13	14	-	-	-	27
Bilim ve Teknoloji	17	17	2	-	1	37
Toplam	119	122	6	-	15	262

Tablo 14'e bakıldığında, "Doğa ve Evren" temasındaki etkinliklerde düşünme becerilerine daha fazla (*f:* 41) yer verildiği; "Sanat" temasındaki etkinliklerde ise söz konusu becerilere daha az (*f:* 27) yer verildiği görülmektedir. Tablo 14 incelendiğinde diğer alt bileşenlerin toplam frekans değerlerine kıyasla yaratıcı düşünme (*f:* 122) ile eleştirel

düşünmenin (*f:* 119) kitapta daha fazla ele alındığı; analitik düşünme (*f:* 15) ve problem çözme (*f:* 6) becerilerinin daha az yer bulduğu; karar verme alt bileşenine ise yer verilmediği anlaşılmaktadır.

Düşünme becerilerinin alt bileşenlerinden biri olan eleştirel düşünme becerisinin yer aldığı örnek bir etkinlik Şekil 44'te gösterilmiştir.

Şekil 44. *8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s. 76*

5. ETKİNLİK

Dinlediğiniz metinde anlatılan olaylar tutarlı mıdır? Nedenleriyle birlikte aşağıya yazınız.

.....

.....

.....

.....

Şekil 44'te verilen örnek, öğrencilerin dinledikleri metinde anlatılanların tutarlılığını sorgulamalarına olanak tanıyan bir etkinliktir. Dinlediklerinde tutarlılığı sorgulama, eleştirel düşünme becerisine ilişkindir.

Düşünme becerilerinin alt bileşenlerinden biri olan yaratıcı düşünme becerisinin yer aldığı örnek bir etkinlik Şekil 45'te gösterilmiştir.

Şekil 45. *8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.238*

8. ETKİNLİK

Resim sanatıyla ilgili dosya kâğıdına bir şiir yazınız. Yazdığınız şiiri gözden geçirirken varsa şiirinizdeki yazım, noktalama hatalarını ve anlatım bozukluklarını düzeltiniz. Yazdığınız şiiri sınıfta arkadaşlarınıza okuyunuz.

Şekil 45'te verilen örnek, öğrencilerin şiir yazmalarını amaçlayan bir etkinliktir. Öğrencilerin şiir yazarak üretimde bulunmaları, yaratıcı düşünme becerisine ilişkindir.

Düşünme becerilerinin alt bileşenlerinden biri olan problem çözme becerisinin yer aldığı örnek bir etkinlik Şekil 46'da gösterilmiştir.

Şekil 46. *8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.287*

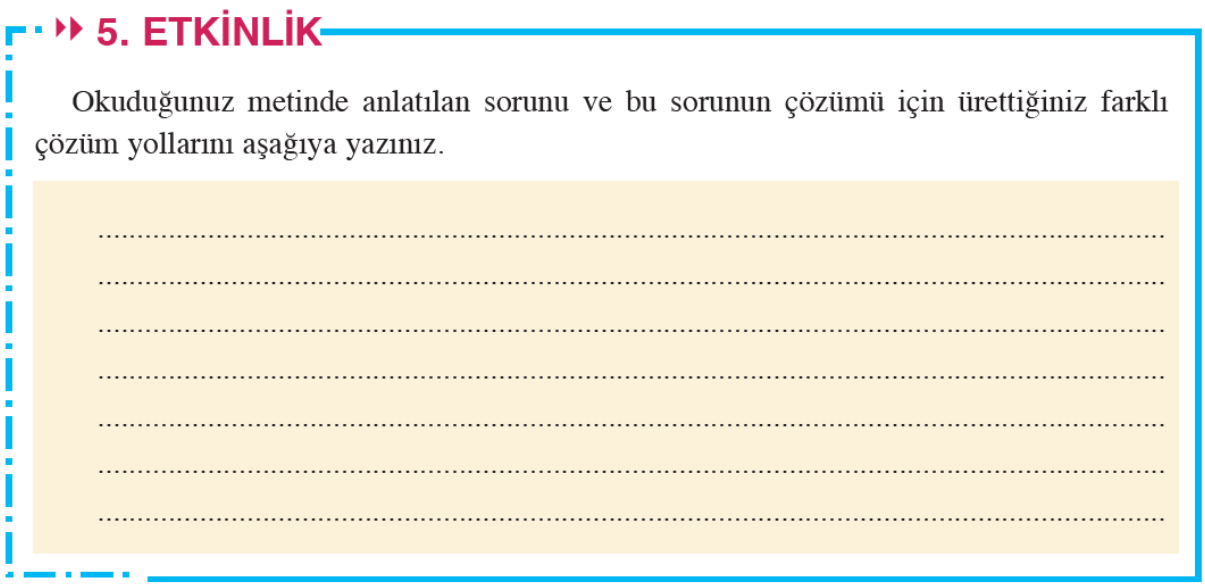

5. ETKİNLİK

Okuduğunuz metinde anlatılan sorunu ve bu sorunun çözümü için ürettiğiniz farklı çözüm yollarını aşağıya yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Şekil 46'da verilen örnek, öğrencilerin problem çözmelerine olanak tanıyan bir etkinliktir. Bu doğrultuda öğrenci okuduğu metinde anlatılan sorunu fark edecek ve bu sorunun çözümü için farklı çözüm yolları sunacaktır. Bu davranışlar, problem çözme becerisine ilişkindir.

Düşünme becerilerinin alt bileşenlerinden biri olan analitik düşünme becerisinin yer aldığı örnek bir etkinlik Şekil 47'de gösterilmiştir.

Şekil 47. *8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.71*

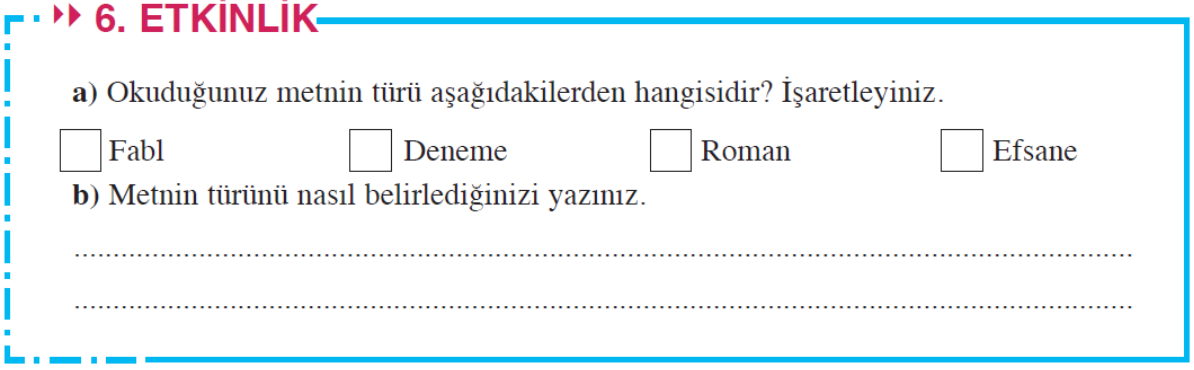

6. ETKİNLİK

a) Okuduğunuz metnin türü aşağıdakilerden hangisidir? İşaretleyiniz.

☐ Fabl ☐ Deneme ☐ Roman ☐ Efsane

b) Metnin türünü nasıl belirlediğinizi yazınız.

.....

.....

Şekil 47'de verilen örnek, öğrencilerin okudukları metnin türünü ayırt edebilmelerini amaçlayan bir etkinliktir. Bu doğrultuda öğrenci özellikleri verilen metin türü ile okuduğu metin arasında bir ilişki kuracak ve okuduğu metnin türünü ayırt edebilecektir. Bu davranışlar analitik düşünme becerisine ilişkindir.

Tablo 15'te 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki (Ferman Yayıncılık) metin temelli etkinliklerde duygu yönetimi becerilerinin hangi sıklıkta yer aldığına ilişkin bulgular verilmiştir.

Tablo 15. *8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerin Duygu Yönetimi Becerilerini Kazandırma Düzeyine İlişkin Frekans Değerleri*

	DUYGU YÖNETİMİ BECERİLERİ					
Tema	Öz Farkındalık (f)	Duygularla Başa Çıkma (f)	Stres Yönetimi (f)	Zaman Yönetimi (f)	Öfke Yönetimi (f)	Toplam
Erdemler	2	2	-	-	-	4
Doğa ve Evren	5	2	-	1	-	8
Millî Kültürümüz	4	1	-	-	-	5
Millî Mücadele ve Atatürk	5	2	-	1	-	8
Vatandaşlık	5	3	-	-	-	8
Sağlık ve Spor	4	2	-	-	-	6
Sanat	3	5	-	-	-	8
Bilim ve Teknoloji	4	2	-	1	-	7
Toplam	32	19	-	3	-	54

Tablo 15'e bakıldığında duygu yönetimi becerileri toplam frekans değerlerinin temalarda yakın bir dağılım gösterdiği ve bu değerlerin düşük olduğu görülmektedir. Tablo 15 incelendiğinde alt bileşenlerin toplam frekans değerlerine kıyasla duygularla başa çıkma (*f:* 19) ile öz farkındalığın (*f:* 32) kitapta daha fazla ele alındığı; zaman yönetimi (*f:* 3) becerisinin daha az yer bulduğu; stres yönetimi ve öfke yönetimi alt bileşenlerine ise yer verilmediği anlaşılmaktadır.

Duygu yönetimi becerilerinin alt bileşenlerinden biri olan öz farkındalık becerisinin yer aldığı örnek bir etkinlik Şekil 48'de gösterilmiştir.

Şekil 48. *8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.102*

6. ETKİNLİK

Sınıfınızda "ülkemizin tarihî ve doğal güzellikleri" konulu hazırlıklı bir konuşma yapınız. Konuşmanızı aşağıdaki ölçütlere göre değerlendiriniz.

Ölçütler	Evet	Hayır
Konuşmama hazırlık yaptım.		
Konuşmam için sunum hazırladım.		
Konuşmamda görsel, işitsel vb. destekleyici materyaller kullandım.		
Konuşmamda kelimeleri yerinde ve anlamına uygun kullandım ve doğru telaffuz ettim.		
Konuşmamda beden dilini etkili kullandım.		
Konuşmamda yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullandım.		
Düşüncelerimi mantıksal bir bütünlük içinde sundum.		
Konuşmanızı daha etkili hâle getirmek için başka nelere dikkat etmeniz gerekir? Yazınız.		

Şekil 48'de verilen örnek, öğrencilerin kendilerini değerlendirmelerini amaçlayan bir etkinliktir. Bu amaç doğrultusunda öğrenciler kendi eksikliklerini tespit edecek ve bu eksiklikleri gidermek için çalışmalar yapacaklardır. Kendini değerlendirme, öz farkındalık becerisine ilişkindir.

Duygu yönetimi becerilerinin alt bileşenlerinden biri olan duygularla başa çıkma becerisinin yer aldığı örnek bir etkinlik Şekil 49'da gösterilmiştir.

Şekil 49. *8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.254*

6. ETKİNLİK

Sınıfınızda insanların neden kitap yazma ihtiyacı duyduklarıyla ilgili duygu ve düşüncelerinizi ifade eden bir konuşma yapınız. Konuşmanızda ikna etme stratejisini uygulayınız. Fikirlerinizin arkadaşlarınız tarafından kabul edilmesini sağlamak için fikirlerinizi destekleyen kaynaklardan, güvenilir delillerden ve verilerden yararlanınız.

Şekil 49'da verilen örnek, öğrencilerin konu ile ilgili duygularını rahatça ifade etmelerine olanak tanıyan bir etkinliktir. Duyguları rahatça ifade edebilme, duygularla başa çıkma becerisine ilişkindir.

Duygu yönetimi becerilerinin alt bileşenlerinden biri olan zaman yönetimi becerisinin yer aldığı örnek bir etkinlik Şekil 50'de gösterilmiştir.

Şekil 50. *8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı s.288*

7. ETKİNLİK

Sınıfınızda "icatların yararları" konulu bir tartışma yapınız. Tartışma sırasında düşüncelerinizi ifade ederken arkadaşlarınıza karşı saygı ve anlayış içerisinde olmaya, onların sözünü kesmemeye, konu dışına çıkmadan konuşmaya özen gösteriniz. Tartışmanın ardından aşağıda verilen değerlendirme formunu doldurunuz.

Tartışma Değerlendirme Formu		
Ölçütler	**Değerlendirme Puanı**	**Alınan Puan**
Konuya hâkim olma	10	
Savunma ve ikna kabiliyeti	10	
Karşıt düşünceyi çürütme kabiliyeti	10	
Konuyu metne bağlı kalmadan anlatma kabiliyeti	10	
Konuya uygun bir dille konuşma	10	
Beden dilini doğru kullanma	10	
Konuya uygun vurgu ve tonlama ile konuşma	10	
Konuyu belge ve kanıtlarla kanıtlama	10	
Konuya uygun anlatım biçimleri ve düşünceyi geliştirme yolları kullanma	10	
Zamanı, verilen süreye uygun kullanma	10	
	TOPLAM	

Şekil 50'de verilen örnek, öğrencilerin tartışma yapmalarına ve yapılan tartışmayı değerlendirmelerine olanak tanıyan bir etkinliktir. Değerlendirme formunda yer alan "zamanı, verilen süreye uygun kullanma" ölçütü, zaman yönetimi becerisine ilişkindir.

8. sınıf Türkçe ders kitabındaki (Ferman Yayıncılık) metin temelli etkinlikler yaşam becerileri açısından incelendiğinde elde edilen sonuçlar Grafik 4'te yer almaktadır.

Grafik 4. *8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerin Yaşam Becerilerine Göre Dağılımı*

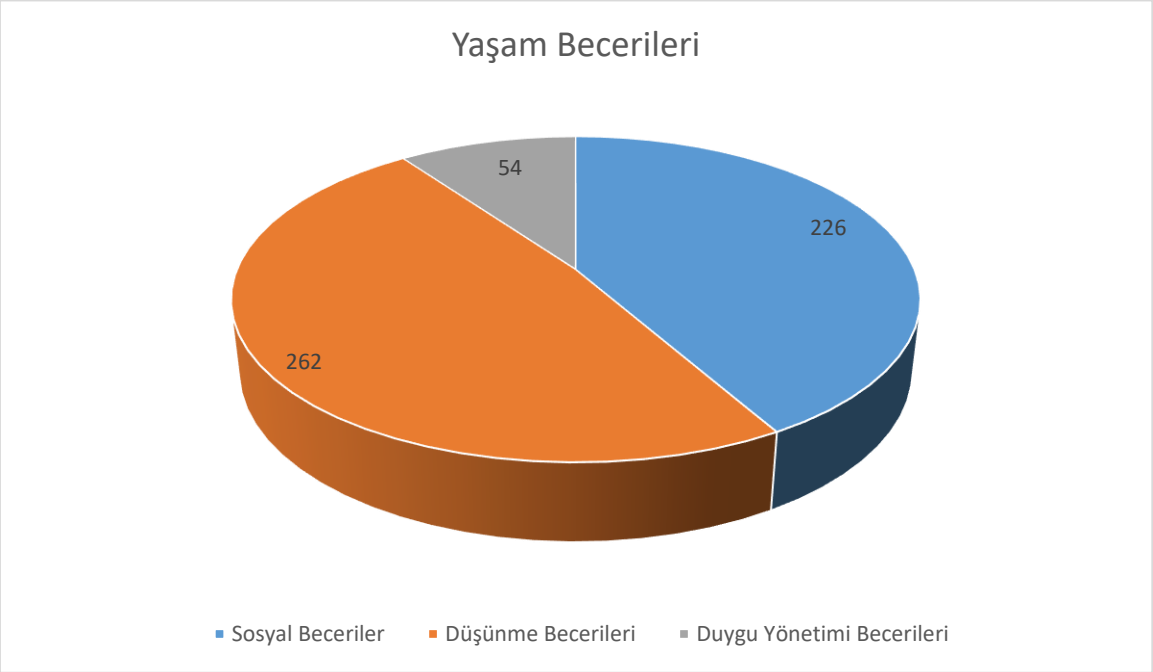

Grafik 4 incelendiğinde sosyal beceriler (*f:* 226), düşünme becerileri (*f:* 262) ve duygu yönetimi becerileri (*f:* 54) olmak üzere yaşam becerilerinin toplam frekans değeri 542'dir. Söz konusu becerilerin yüzdelik dağılımına bakıldığında düşünme becerilerinin %48.3, sosyal becerilerin %41.6 ve duygu yönetimi becerilerinin %9.9 düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre yaşam becerilerinin temel bileşenleri kıyaslandığında düşünme becerilerine kitapta daha fazla yer verildiği, daha az yer verilen yaşam becerisinin ise duygu yönetimi becerileri olduğu anlaşılmaktadır.

Bu bölümde metin temelli 253 etkinlikte, yaşam becerilerinin temel bileşenlerine (sosyal beceriler, düşünme becerileri, duygu yönetimi becerileri) hangi sıklıkta yer verildiğine ilişkin elde edilen veriler ele alınmıştır.

Tablo 16'da 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki (MEB Yayınları) metin temelli etkinliklerde sosyal becerilerin hangi sıklıkta yer aldığına ilişkin bulgular verilmiştir.

Tablo 16. *8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerin Sosyal Becerileri Kazandırma Düzeyine İlişkin Frekans Değerleri*

	SOSYAL BECERİLER						
Tema	Girişimcilik (f)	Dijital Yaşam (f)	Empati (f)	İletişim (f)	Tartışma (f)	İş Birlikli Çalışma (f)	Toplam
Erdemler	1	4	1	12	-	-	18
Millî Mücadele ve Atatürk	1	9	2	12	-	-	24
Bilim ve Teknoloji	1	13	2	18	2	-	36
Birey ve Toplum	1	2	-	14	-	-	17
Zaman ve Mekân	1	1	-	16	-	-	18
Millî Kültürümüz	2	14	1	16	1	-	34
Doğa ve Evren	1	8	1	12	2	-	24
Vatandaşlık	2	7	1	13	2	4	29
Toplam	10	58	8	113	7	4	200

Tablo 16'ya bakıldığında, "Bilim ve Teknoloji" temasındaki etkinliklerde sosyal becerilere daha fazla (*f:* 36) yer verildiği; "Birey ve Toplum" temasındaki etkinliklerde ise söz konusu becerilere daha az (*f:* 17) yer verildiği görülmektedir. Tablo 16 incelendiğinde diğer alt bileşenlerin toplam frekans değerlerine kıyasla iletişim becerileri (*f:* 113) ile dijital yaşam becerilerinin (*f:* 58) kitapta daha fazla ele alındığı; girişimcilik (*f:* 10) ve empati (*f:* 8) becerilerinin daha az yer bulduğu; en az yer verilen sosyal becerilerin ise tartışma (*f:* 7) ve iş birlikli çalışma (*f:* 4) becerileri olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 17'de 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki (MEB Yayınları) metin temelli etkinliklerde düşünme becerilerinin hangi sıklıkta yer aldığına ilişkin bulgular verilmiştir.

Tablo 17. *8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerin Düşünme Becerilerini Kazandırma Düzeyine İlişkin Frekans Değerleri*

	DÜŞÜNME BECERİLERİ					
Tema	Eleştirel D. (f)	Yaratıcı D. (f)	Problem Çözme (f)	Karar Verme B. (f)	Analitik D. (f)	Toplam
Erdemler	14	14	2	2	4	36
Millî Mücadele ve Atatürk	9	11	-	2	4	26
Bilim ve Teknoloji	18	10	-	1	8	37
Birey ve Toplum	11	9	-	-	8	28
Zaman ve Mekân	11	9	-	-	5	25
Millî Kültürümüz	12	4	-	1	8	25
Doğa ve Evren	13	12	7	1	3	36
Vatandaşlık	14	8	-	-	4	26
Toplam	102	77	9	7	44	239

Tablo 17'ye bakıldığında, "Bilim ve Teknoloji" temasındaki etkinliklerde düşünme becerilerine daha fazla (*f:* 37) yer verildiği; "Zaman ve Mekân" ile "Millî Kültürümüz" temalarındaki etkinliklerde ise söz konusu becerilere daha az (*f:* 25) yer verildiği görülmektedir. Tablo 17 incelendiğinde diğer alt bileşenlerin toplam frekans değerlerine kıyasla eleştirel düşünme (*f:* 102) ile yaratıcı düşünmenin (*f:* 77) kitapta daha fazla ele alındığı; analitik düşünme becerisinin (*f:* 44) daha az yer bulduğu; en az yer verilen düşünme becerilerinin ise problem çözme (*f:* 9) ve karar verme (*f:* 7) becerileri olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 18'de 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki (MEB Yayınları) metin temelli etkinliklerde duygu yönetimi becerilerinin hangi sıklıkta yer aldığına ilişkin bulgular verilmiştir.

Tablo 18. *8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerin Duygu Yönetimi Becerilerini Kazandırma Düzeyine İlişkin Frekans Değerleri*

	DUYGU YÖNETİMİ BECERİLERİ					
Tema	Öz Farkındalık (f)	Duygularla Başa Çıkma (f)	Stres Yönetimi (f)	Zaman Yönetimi (f)	Öfke Yönetimi (f)	Toplam
Erdemler	2	2	-	-	-	4
Millî Mücadele ve Atatürk	-	2	-	-	-	2
Bilim ve Teknoloji	1	-	-	-	-	1
Birey ve Toplum	3	6	-	-	-	9
Zaman ve Mekân	1	2	-	-	-	3
Millî Kültürümüz	-	2	-	-	-	2
Doğa ve Evren	-	2	-	-	-	2
Vatandaşlık	-	2	-	-	-	2
Toplam	7	18	-	-	-	25

Tablo 18'e bakıldığında duygu yönetimi becerileri toplam frekans değerlerinin temalarda yakın bir dağılım gösterdiği ve bu değerlerin düşük olduğu görülmektedir. Tablo 18 incelendiğinde alt bileşenlerin toplam frekans değerlerine kıyasla duygularla başa çıkma (*f:* 18) ve öz farkındalığın (*f:* 7) kitapta daha fazla ele alındığı; zaman yönetimi, stres yönetimi ve öfke yönetimi alt bileşenlerine ise yer verilmediği anlaşılmaktadır.

8. sınıf Türkçe ders kitabındaki (MEB Yayınları) metin temelli etkinlikler yaşam becerileri açısından incelendiğinde elde edilen sonuçlar Grafik 5'te yer almaktadır.

Grafik 5. *8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerin Yaşam Becerilerine Göre Dağılımı*

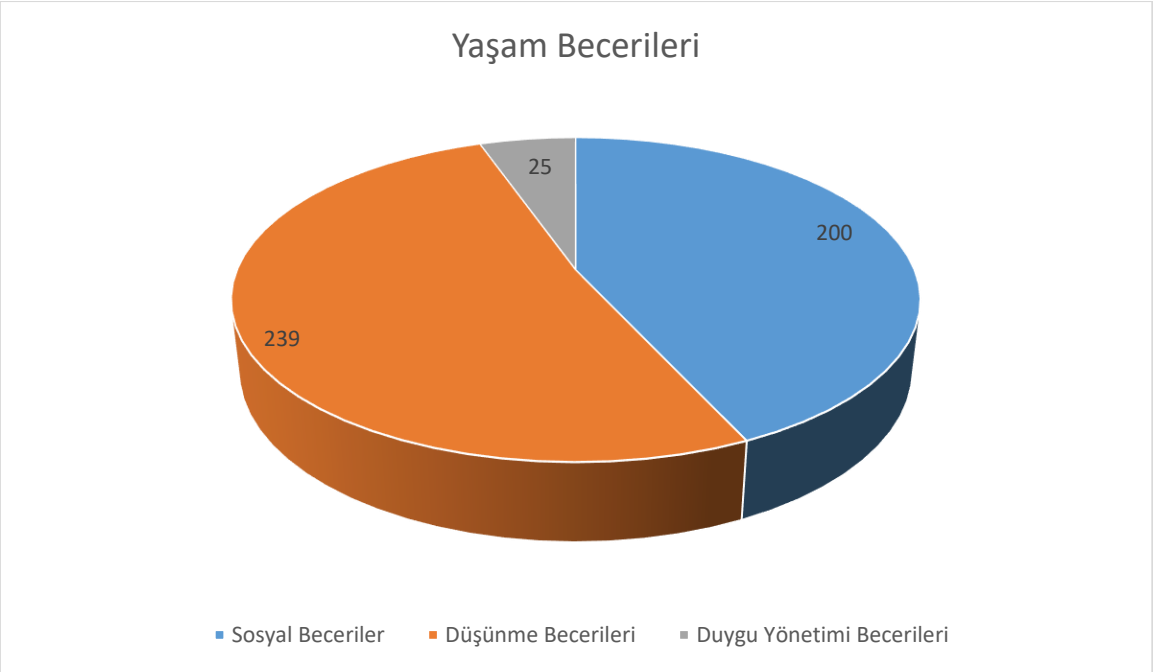

Grafik 5 incelendiğinde sosyal beceriler (*f:* 200), düşünme becerileri (*f:* 239) ve duygu yönetimi becerileri (*f:* 25) olmak üzere yaşam becerilerinin toplam frekans değeri 464'tür. Söz konusu becerilerin yüzdelik dağılımına bakıldığında düşünme becerilerinin %51.5, sosyal becerilerin %43.1 ve duygu yönetimi becerilerinin %5.3 düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre yaşam becerilerinin temel bileşenleri kıyaslandığında düşünme becerilerine kitapta daha fazla yer verildiği, daha az yer verilen yaşam becerisinin ise duygu yönetimi becerileri olduğu anlaşılmaktadır.

Ortaokul Türkçe ders kitaplarında bulunan metin temelli etkinlikler yaşam becerileri açısından incelendiğinde elde edilen sonuçlar Grafik 6'da yer almaktadır.

Grafik 6. *Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metin Temelli Etkinliklerin Yaşam Becerilerine Göre Dağılımı*

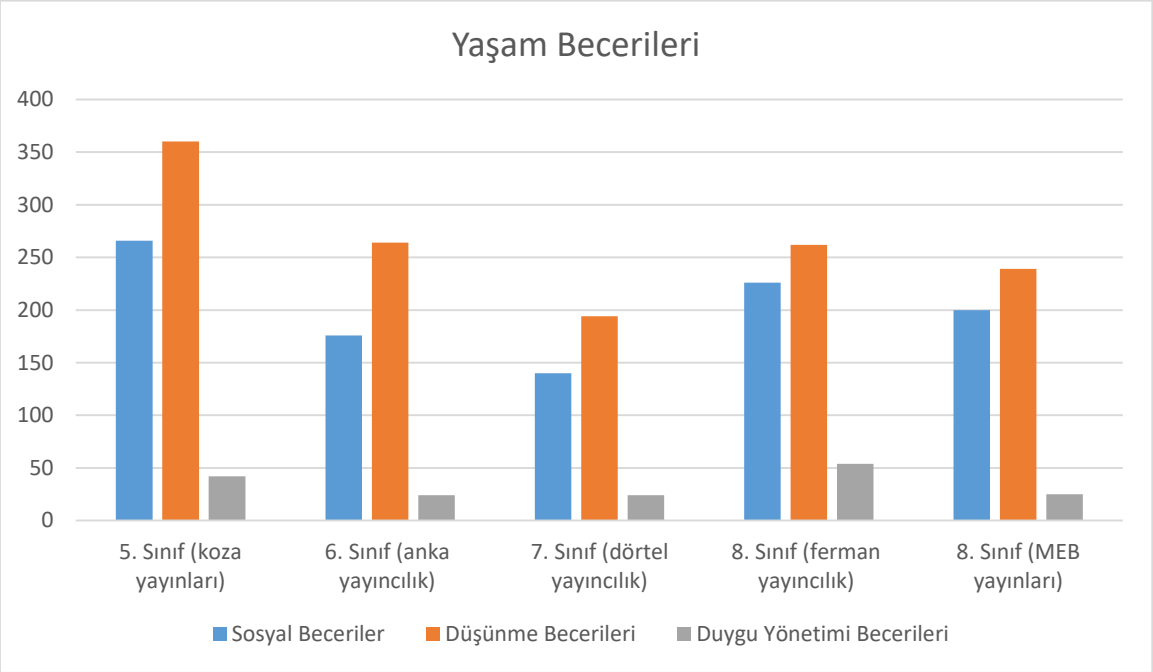

Grafik 6'ya bakıldığında yaşam becerilerine en fazla yer veren kitabın 5. sınıf Türkçe ders kitabı (Koza Yayınları) olduğu, en az yer veren kitabın ise 7. sınıf Türkçe ders kitabı (Dörtel Yayıncılık) olduğu görülmektedir. Grafik 6 incelendiğinde temel bileşenlerin tüm sınıf düzeylerinde benzer dağılım gösterdiği; düşünme becerilerinin kitaplarda en fazla yer verilen yaşam becerisi olduğu; en az yer verilen yaşam becerisinin ise duygu yönetimi becerileri olduğu anlaşılmaktadır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Çalışmanın bu bölümünde doküman analiziyle elde edilen bulgulardan hareketle sonuçlara ve bu sonuçların değerlendirilip karşılaştırılarak tartışılmasına yer verilmiştir. Ulaşılan sonuçlardan hareketle de öneriler ifade edilmiştir.

Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma

"Beşinci sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metin temelli etkinliklerin yaşam becerilerini kazandırma düzeyi nasıldır?" araştırma sorusu kapsamında 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki (Koza Yayınları) 287 metin temelli etkinlik incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre yaşam becerilerinin temel bileşenleri kıyaslandığında etkinliklerde en fazla düşünme becerilerine, daha sonra sosyal becerilere yer verildiği, en az yer verilen yaşam becerisinin ise duygu yönetimi becerileri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Temel becerilerin alt becerilerine bakıldığında ise düşünme becerileri kapsamında yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerinin söz konusu etkinliklerde daha fazla ele alındığı, analitik düşünme becerisinin daha az yer bulduğu, en az yer verilen düşünme becerilerinin ise problem çözme ve karar verme becerileri olduğu tespit edilmiştir. Sosyal becerilerin alt bileşenlerine bakıldığında iletişim ve dijital yaşam becerilerinin metin temelli etkinliklerde daha fazla ele alındığı; girişimcilik, iş birlikli çalışma, empati ve tartışma becerilerinin ise daha az yer bulduğu sonucuna varılmıştır. Duygu yönetimi becerilerinin alt bileşenlerine bakıldığında ise duygularla başa çıkma ve öz farkındalık becerilerine etkinliklerde yer verildiği ancak stres, zaman ve öfke yönetimi becerilerine hiç yer verilmediği sonucuna varılmıştır.

Ulaşılan sonuçlara göre etkinliklerde düşünme becerilerinin daha fazla yer alması beklenmedik değildir çünkü 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı ile eğitim hayatımıza giren yaratıcı ve eleştirel düşünme becerileri mevcut programların temelini oluşturur. Ders kitapları da öğretim programları çerçevesinde hazırlanır. Nitekim Dilekçi ve Karatay (2021) yaptıkları araştırmada 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nı incelemiş ve programda yaratıcılık ve eleştirel düşünme becerilerine gereğince yer verildiğini tespit etmişlerdir. Benzer şekilde Gültekin (2019) tarafından ortaokul Türkçe çalışma kitaplarının incelendiği çalışmada, bilişsel beceri alanı ile ilgili etkinliklerin daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yaratıcı ve eleştirel

düşünme becerilerinin etkinliklerde yer alması Türkçe öğretimi açısından olumlu bir sonuçtur zira bahsi geçen bu beceriler üst düzey düşünme becerileridir ve öğrencilerin hayatlarının her aşamasında bulunmaları gereken yetilerdir.

Yaratıcı ve eleştirel düşünme becerileri dışındaki düşünme becerilerine bakıldığında, etkinliklerde analitik düşünme becerisine daha az yer verildiği belirlenmiştir. Bu durum etkinlikler açısından mühim bir sınırlılıktır çünkü analitik düşünme becerileri de en az yaratıcı ve eleştirel düşünme becerileri kadar önemlidir. Bütünün çözümlenip parçalarına ayrılması ve tüm bu parçaların hem birbirleriyle hem de bütünle ilişkinlerinin keşfedilmesi (Kala, 2019) anlamına gelen analitik düşünme becerileri eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerinin de gelişimlerine zemin hazırlaması bakımından hem programda hem de metin temelli etkinliklerde üzerinde önemle durulması gereken bir beceridir. Çünkü öğrencilerin bu etkinlikler aracılığıyla edindikleri beceriler ve kazandıkları öğrenme yaşantılarının zenginliği analitik düşünme becerilerinin gelişimini doğrudan etkilemektedir.

Etkinliklerde problem çözme ve karar verme becerilerine ise çok az yer verildiği görülmektedir. Sternberg vd.ne (2008) göre öğrencilerin bir problemi çözebilmeleri için analiz etme, eleştirme, yargılama, kıyaslama, karşılaştırma, ölçme ve değerlendirme yapma, karar verme gibi analitik düşünme süreçlerini kullanmaları gerekmektedir. Öğrencilerin analitik düşünme becerilerini kullanabilecekleri öğrenme ortamının sağlanması, onların hem problem çözme becerilerini geliştirecek hem akademik başarılarını artıracak hem de kavram öğrenmelerini kolaylaştıracaktır (Irwanto vd., 2017). Bu tespitler düşünme becerileri arasında öncelik-sonralık gibi bir önem sıralamasının olmadığını, düşünme becerilerinin bütünsel bir yapıya sahip olduğunu, etkinliklerde bazılarına çokça yer verilirken bazılarına kısıtlı düzeyde yer verilmesinin düşünme becerilerinin bütünsel gelişimini sekteye uğratacağına işaret etmektedir.

Ulaşılan başka bir sonuç ise sosyal becerilere yer veren etkinliklerin düşünme becerilerine yer veren etkinliklere oranla daha az olduğudur. Sosyal becerilerin alt bileşenleri kıyaslandığında iletişim becerisinin etkinliklerde daha fazla yer aldığı tespit edilmiştir. Bunun sebebi Türkçe eğitiminin dört temel dil becerisi üzerine kurulmasıdır. Metin temelli etkinlikler dinleme, okuma, yazma ve konuşma becerilerini geliştirmeye yönelik hazırlanmıştır. Bu beceriler iletişim becerisi ile doğrudan ilişkilidir. Nitekim Kurudayıoğlu ve Soysal (2019) tarafından yapılan araştırmada 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı kazanımlarının incelendiği çalışmada yaratıcılık ve eleştirel düşünme becerilerinden sonra programda kazanım sayısına en fazla iletişim becerisinin sahip olduğu tespit edilmiştir. Yine Bal (2018) tarafından yapılan araştırmada 2017 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda iletişim ve iş birliği becerileriyle

ilgili kazanımların az sayıda olmasına rağmen 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin en çok ilişkili olduğu becerinin iletişim ve iş birliği olduğu belirlenmiştir.

Araştırmadan elde edilen bulgular incelendiğinde iletişim becerisinden sonra etkinliklerde en fazla yer alan sosyal becerinin dijital yaşam becerisi olduğu anlaşılmaktadır. Bunun temel nedeni olarak 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki 8 anahtar yetkinlikten birinin dijital yetkinlik olması görülebilir çünkü kitaplar bu yetkinlikler çerçevesinde hazırlanmıştır. Dilekçi ve Karatay'ın (2021) 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nı inceleyen çalışmalarında da yaratıcılık becerisinden sonra en çok kazanımı olan becerinin bilgi, medya ve teknoloji becerilerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Etkinliklerde dijital yaşam ve iletişim becerilerine yer verilmesi Türkçe öğretimi açısından olumlu bir sonuçtur. Çünkü öğrencilerin etkili iletişim kurabilmeleri ve bilgi iletişim teknolojilerini güvenli bir biçimde kullanabilmeleri Türkçe öğretiminin hedefleri arasındadır.

Girişimcilik ve iş birlikli çalışma becerilerine bakıldığında ise söz konusu etkinliklerde bu becerilere çok az yer verildiği saptanmıştır. Bu durum Türkçe öğretimi açısından olumsuz bir sonuçtur. Çünkü bahsi geçen beceriler öğrencilerin kariyer ve sosyal hayatlarında başarılı olabilmeleri bakımından son derece önemlidir. Bu nedenle ortaokul etkinliklerinde gereğince yer almalıdır.

Empati kurabilme ve tartışma becerilerine ise birkaç etkinlik dışında neredeyse hiç yer verilmemiştir. Bu, üzerinde düşünülmesi gereken bir sonuçtur. Çünkü empati ve tartışma kavramlarına Türkçe öğretim programlarının birçok kazanımında yer verilmiştir ancak kazanımlar ders kitaplarına yeterince yansıtılmamış, etkinlikler bahsi geçen becerilerden noksan bırakılmıştır. Tartışma becerisi, bireylerin öğrenme yeteneklerini geliştirdiği için erken yaşlarda kazanılması gereken bir beceridir. Bu nedenle ortaokul etkinliklerinde gereğince yer almalıdır. Etkili iletişim kurmaya ve sosyal ilişkilerde başarı sağlamaya yardımcı olan empati becerisi de etkinliklerde yer alması gereken diğer becerilerdendir.

İncelenen metin temelli etkinliklerde en az yer alan yaşam becerisi alanının duygu yönetimi becerileri olduğu belirlenmiştir. Nitekim Gültekin (2019) de ortaokul Türkçe çalışma kitaplarını incelediği çalışmada etkinliklerde en az yer verilen beceri alanının duyuşsal alan olduğu sonucuna ulaşmıştır. Oysaki duygu yönetimi becerileri en az düşünme ve sosyal beceriler kadar önemli bir beceri alanıdır. Öğrencilerin duyuşsal gelişimleri açısından önemli görülen ortaokul yıllarında bu becerilere etkinliklerde daha fazla yer verilmesi gerekmektedir.

Duygu yönetimi becerilerinin alt bileşenlerine bakıldığında ise öz farkındalık ve duygularla başa çıkma becerilerine az da olsa yer verildiği ancak zaman, stres ve öfke yönetimi

becerilerine hiç yer verilmediği saptanmıştır. Bunun nedeni Türkçe öğretim programlarında söz konusu becerilere ilişkin kazanımlara yer verilmemesidir. Program; ağırlıklı olarak düşünme becerileri ekseninde şekillenmiş, duyuşsal beceriler açısından eksik bırakılmıştır. Bu olumsuz durum da ders kitaplarına ve kitaplardaki etkinliklere yansımıştır. Öğrenciler kendi duygularını tanımayı ve bunlarla baş edebilmeyi; stresi, öfkeyi ve zamanı yönetebilmeyi erken yaşlarda öğrenirler. Bu dönemde şekillenen beceriler ilerleyen yaşlarda geliştirilir ve yenilenir. Bundan ötürü etkinliklerde sözü edilen becerilere daha fazla yer verilmesi gerekmektedir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma

"Altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metin temelli etkinliklerin yaşam becerilerini kazandırma düzeyi nasıldır?" araştırma sorusu kapsamında 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki (Anka Yayıncılık) 253 metin temelli etkinlik incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre yaşam becerilerinin temel becerileri kıyaslandığında etkinliklerde en fazla düşünme becerilerine, daha sonra sosyal becerilere yer verildiği, en az yer verilen yaşam becerisinin ise duygu yönetimi becerileri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Temel becerilerin alt becerilerine bakıldığında ise düşünme becerileri kapsamında eleştirel düşünme becerisinin söz konusu etkinliklerde daha fazla ele alındığı; yaratıcı düşünme becerisinin daha az yer bulduğu; en az yer verilen düşünme becerilerinin ise analitik düşünme, problem çözme ve karar verme becerileri olduğu tespit edilmiştir. Sosyal becerilerin alt becerilerine bakıldığında iletişim ve dijital yaşam becerilerinin metin temelli etkinliklerde daha fazla ele alındığı; girişimcilik, empati, iş birlikli çalışma ve tartışma becerilerinin ise daha az yer bulduğu sonucuna varılmıştır. Duygu yönetimi becerilerinin alt bileşenlerine bakıldığında ise duygularla başa çıkma ve öz farkındalık becerilerine etkinliklerde yer verildiği ancak stres, zaman ve öfke yönetimi becerilerine hiç yer verilmediği sonucuna varılmıştır.

Ulaşılan sonuçlara göre etkinliklerde düşünme becerilerinin daha fazla yer aldığı tespit edilmiştir. Nitekim Gültekin (2019) tarafından ortaokul Türkçe çalışma kitaplarının incelendiği çalışmada, bilişsel beceri alanı ile ilgili etkinliklerin daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Düşünme becerilerinin etkinliklerde yer alması eğitim açısından olumlu bir sonuçtur zira bahsi geçen bu beceriler öğrencilerin mantıksal yeteneklerini geliştirdiği için ortaokul etkinliklerinde yer almalıdır. Düşünme becerilerinin alt becerileri kıyaslandığında ise eleştirel düşünme becerisinin etkinliklerde daha fazla yer aldığı tespit edilmiştir. Eleştirel düşünme becerisinin etkinliklerde yer alması olumlu bir sonuçtur ancak yaratıcı ve analitik düşünme becerilerinin etkinliklerde gereğince yer almamaları mühim bir sınırlılıktır. Çünkü yaratıcı, eleştirel ve analitik düşünme becerileri üst düzey düşünme becerileridir ve bu beceriler birbirlerinin

gelişimlerine zemin hazırlar. Bu bakımdan yaratıcı ve analitik düşünme becerileri metin temelli etkinliklerde üzerinde önemle durulması gereken becerilerdir.

Etkinliklerde problem çözme ve karar verme becerilerine ise çok az yer verildiği görülmektedir. Oysaki problem çözmenin günlük yaşam içerisinde daima kullanılmak zorunda olduğu (Ilany & Margolin, 2010; McNeil vd., 2009) ve benzer şekilde karar vermenin yaşamın tüm anlarında gerekli olduğu (Emhan, 2007) düşünüldüğünde söz konusu becerilerin önemi anlaşılacaktır. Bu nedenle problem çözme ve karar verme becerileri etkinliklerde gereğince yer almalıdır.

Ulaşılan başka bir sonuç ise sosyal becerilere yer veren etkinliklerin düşünme becerilerine yer veren etkinliklere oranla daha az olduğudur. Etkinliklerin dengeli bir şekilde dağılmayışı Türkçe öğretimi açısından olumsuz bir sonuçtur çünkü etkinliklerin dağılımında bütünsellik dikkate alınmalıdır. Sosyal becerilerin alt becerileri kıyaslandığında iletişim becerisinin etkinliklerde daha fazla yer aldığı tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuç diğer araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir (Atabey, 2018; Kurudayıoğlu ve Soysal, 2019).

Araştırmadan elde edilen bulgular incelendiğinde iletişim becerisinden sonra etkinliklerde en fazla yer alan sosyal becerinin dijital yaşam becerisi olduğu anlaşılmaktadır. Dijital yaşam becerisi, son dönemlerde hayatımıza nüfuz eden dijital teknolojileri yönetebilmesi açısından oldukça önemlidir. Öğrencilerin doğru ve güvenilir kaynaklara ulaşabilmeleri, dijital ortamlarda verilerini koruyabilmeleri ve ekran sürelerini kontrol edebilmeleri bakımından bahsi geçen becerinin etkinliklerde yer alması olumlu bir durumdur.

Girişimcilik ve empati becerilerine bakıldığında ise söz konusu etkinliklerde bu becerilere çok az yer verildiği saptanmıştır. Bu üzerinde düşünülmesi gereken bir sonuçtur zira girişimcilik ve empati kavramlarına Türkçe öğretim programlarının birçok kazanımında yer verilmiştir ancak kazanımlar ders kitaplarına yeterince yansıtılmamış, etkinlikler bahsi geçen becerilerden noksan bırakılmıştır. Girişimcilik becerisi, öğrencilerin sosyal ilişkilerinde ve kariyer hayatlarında başarılı bir şekilde yer almalarına olanak tanıyan bir beceridir (Kurudayıoğlu ve Çetin, 2015). Bu nedenle ortaokul etkinliklerinde gereğince yer almalıdır. İletişim problemlerinin ortadan kalkmasında ve yaşanması muhtemel sorunların engellenmesinde önemli bir işlevi olan (Ersoy ve Köşker, 2016) empati de etkinliklerde yer alması gereken diğer becerilerdendir.

Tartışma ve iş birlikli çalışma becerilerine ise birkaç etkinlik dışında neredeyse hiç yer verilmemiştir. Bu durum etkinlikler açısından mühim bir sınırlılıktır çünkü tartışma ve iş birlikli çalışma becerileri öğrencilerin sosyal ilişkilerini geliştirmede son derece önemlidir. Tartışma

etkinlikleri ile öğrencilerin dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin gelişmesine olanak tanınır (Haring, 2006; Rowe, 1991). Bu nedenle Türkçe etkinliklerinde gereğince yer almalıdır. Öğrencilerin sınıf ortamında özgür bir şekilde hareket edip arkadaşlarıyla etkileşimde bulunmalarına ve aktif bir biçimde öğrenme ortamına dâhil olmalarına imkân tanıyan (Çelik, 2002) iş birlikli çalışma da etkinliklerde yer alması gereken diğer becerilerdendir.

İncelenen metin temelli etkinliklerde en az yer alan yaşam becerisi alanının duygu yönetimi becerileri olduğu belirlenmiştir. Nitekim Gültekin (2019) de ortaokul Türkçe çalışma kitaplarını incelediği çalışmada etkinliklerde en az yer verilen beceri alanının duyuşsal alan olduğu sonucuna ulaşmıştır. Oysaki duygu yönetimi becerileri en az düşünme ve sosyal beceriler kadar önemli bir beceri alanıdır. Çünkü öğrenciler bu dönemde kazanacakları duygu yönetimi becerileri sayesinde duygularıyla stres yönetimi yaparak stres ve akran direnmesiyle baş etmeyi öğrenir (Kırkkılıç vd., 2022). Aynı zamanda duygu yönetimi, eğitim ortamlarında önemli bir sorun olarak görülen saldırganlık davranışının önlenmesinde önemli bir rol oynar (Yurdakul & Cesur, 2024). Bu nedenle duygu yönetiminin kazanıldığı sınıflarda istenmeyen davranışlar daha az görülecektir.

Duygu yönetimi becerilerinin alt becerilerine bakıldığında ise öz farkındalık ve duygularla başa çıkma becerilerine az da olsa yer verildiği ancak zaman, stres ve öfke yönetimi becerilerine hiç yer verilmediği saptanmıştır. Bu durum olumsuz bir sonuçtur. Çünkü öğrencilerin duygusal olgunluğa erişebilmeleri bu dönemde kazanacakları duyuşsal beceriler ile mümkündür. Bundan ötürü etkinliklerde sözü edilen becerilere daha fazla yer verilmesi gerekmektedir.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma

"Yedinci sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metin temelli etkinliklerin yaşam becerilerini kazandırma düzeyi nasıldır?" araştırma sorusu kapsamında 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki (Dörtel Yayıncılık) 253 metin temelli etkinlik incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre yaşam becerilerinin temel bileşenleri kıyaslandığında etkinliklerde en fazla düşünme becerilerine, daha sonra sosyal becerilere yer verildiği, en az yer verilen yaşam becerisinin ise duygu yönetimi becerileri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Temel bileşenlerin alt bileşenlerine bakıldığında ise düşünme becerileri kapsamında yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerinin söz konusu etkinliklerde daha fazla ele alındığı, analitik düşünme becerisinin çok az yer bulduğu, problem çözme ve karar verme becerilerinin ise hiç yer almadığı tespit edilmiştir. Sosyal becerilerin alt bileşenlerine bakıldığında iletişim ve dijital yaşam becerilerinin metin temelli etkinliklerde daha fazla ele alındığı; girişimcilik becerisinin çok az yer bulduğu; empati,

tartışma ve iş birlikli çalışma becerilerinin ise birkaç etkinlik dışında neredeyse hiç yer almadığı sonucuna varılmıştır. Duygu yönetimi becerilerinin alt bileşenlerine bakıldığında ise duygularla başa çıkma ve öz farkındalık becerilerine etkinliklerde yer verildiği ancak stres, zaman ve öfke yönetimi becerilerine hiç yer verilmediği sonucuna varılmıştır.

Ulaşılan sonuçlara göre etkinliklerde düşünme becerilerinin daha fazla yer aldığı tespit edilmiştir. Konuyla ilgili diğer araştırmalara bakıldığında da bu araştırmanın sonuçlarını destekler nitelikte sonuçlara ulaşıldığı anlaşılmaktadır (Dilekçi ve Karatay, 2021; Gültekin, 2019).

Yaratıcı ve eleştirel düşünme becerileri dışındaki düşünme becerilerine bakıldığında, etkinliklerde analitik düşünme becerisine çok az yer verildiği belirlenmiştir. Bu durum etkinlikler açısından mühim bir sınırlılıktır çünkü analitik düşünme becerileri de en az yaratıcı ve eleştirel düşünme becerileri kadar önemlidir. Bir oluşumun parçalara ayrılması, parçaların birbiriyle ve bütünüyle olan ilişkisinin belirlenmesi (Anderson vd., 2010) anlamına gelen analitik düşünme becerileri eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerinin de gelişimlerine zemin hazırlaması bakımından hem programda hem de metin temelli etkinliklerde üzerinde önemle durulması gereken bir beceridir.

Etkinliklerde problem çözme ve karar verme becerilerine ise hiç yer verilmediği tespit edilmiştir. Bu üzerinde düşünülmesi gereken bir sonuçtur. Çünkü problem çözme ve karar verme kavramlarına Türkçe öğretim programlarının birçok kazanımında yer verilmiştir ancak kazanımlar ders kitaplarına yeterince yansıtılmamış, etkinlikler bahsi geçen becerilerden noksan bırakılmıştır. Problem çözme becerisi, öğrencilerin sorumluluklarını geliştirme, öğrenmeye ilgilerini artırma ve kalıcı izli öğrenmeyi sağlama gibi birçok faydası olan bir beceridir (Fisher, 1990; Sevim, 2015). Bu nedenle ortaokul etkinliklerinde gereğince yer almalıdır. Başarılı kimlik gelişimine etki eden karar verme becerisi (Blustein & Philips, 1990) de etkinliklerde yer alması gereken diğer becerilerdendir.

Ulaşılan başka bir sonuç ise sosyal becerilere yer veren etkinliklerin düşünme becerilerine yer veren etkinliklere oranla daha az olduğudur. Etkinliklerin dengeli bir şekilde dağılmayışı Türkçe öğretimi açısından olumsuz bir sonuçtur çünkü gelişim bir bütündür. Söz gelimi sosyal beceriler, düşünme becerilerini etkiler ve ondan etkilenir. Bu nedenle etkinliklerin dağılımında bütünsellik göz ardı edilmemelidir. Sosyal becerilerin alt becerileri kıyaslandığında iletişim becerisinin etkinliklerde daha fazla yer aldığı tespit edilmiştir (Kurudayıoğlu ve Soysal, 2019). Bu, Türkçe öğretimi açısından olumlu bir sonuçtur çünkü öğrencilerin "duygu ve düşüncelerini Türkçenin zengin ifade olanaklarından faydalanarak

anlatabilmeleri" (MEB, 2024: 5) Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın amaçlarından biridir.

Araştırmadan elde edilen bulgular incelendiğinde iletişim becerisinden sonra etkinliklerde en fazla yer alan sosyal becerinin dijital yaşam becerisi olduğu anlaşılmaktadır. Konuyla ilgili başka bir çalışmaya bakıldığında elde edilen sonuçların bu çalışmanın sonuçlarıyla örtüştüğü görülmektedir (Dilekçi ve Karatay, 2021).

Girişimcilik becerisine bakıldığında ise söz konusu etkinliklerde bu becerilere çok az yer verildiği saptanmıştır. Bal'ın (2018) 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki etkinlikleri incelediği çalışmada girişimcilik becerisine gerektiği kadar yer verilmediği belirlenmiştir. Hem bu çalışmanın hem de başka bir araştırmanın benzer sonuçlara işaret etmeleri öğrencilerin meslek hayatlarında başarılı olabilmeleri bakımından önemlidir.

Empati, tartışma ve iş birlikli çalışma becerilerine ise birkaç etkinlik dışında neredeyse hiç yer verilmemiştir. Konuyla ilgili diğer araştırmalara bakıldığında da iş birlikli çalışma becerisine gereğince yer verilmediği anlaşılmaktadır (Dilekçi & Karatay, 2021; Kurudayıoğlu & Soysal, 2019). Hâlbuki iş birlikli çalışmanın öğrencilerin akademik başarılarını artırdığı ve öğrenmelerini kalıcı hâle getirdiği (Arısoy & Tarım, 2013) bilinmektedir. Bu nedenle Türkçe dersi öğretim programlarında daha fazla yer almalı ve bu durum etkinliklere yansıtılmalıdır. Tartışma becerisi eğitim ortamlarında düşünce alışverişine olanak tanıması (Ocak vd., 2018), empati becerisi ise sosyal ilişkilerde başarı sağlamaya ve etkili iletişim kurmaya yardım etmesi yönüyle etkinliklerde yer alması gereken becerilerdir.

İncelenen metin temelli etkinliklerde en az yer alan yaşam becerisi alanının duygu yönetimi becerileri olduğu belirlenmiştir. Konuyla ilgili başka bir çalışmaya bakıldığında elde edilen sonuçların bu çalışmanın sonuçlarıyla örtüştüğü görülmektedir (Gültekin, 2019). Oysaki duygu yönetimi becerileri en az düşünme ve sosyal beceriler kadar önemli bir beceri alanıdır. Çünkü öğrenciler bu beceriler ile olumsuz duygularını uygun bir şekilde ifade edebilir, kendileri ve içinde bulundukları çevre ile ilgili daha olumlu hisler besleyebilir, stresle başa çıkabilir, sosyal kaygı ve yalnızlık gibi davranışlardan kaçınabilirler (Goleman, 2011).

Duygu yönetimi becerilerinin alt bileşenlerine bakıldığında ise öz farkındalık ve duygularla başa çıkma becerilerine az da olsa yer verildiği ancak zaman, stres ve öfke yönetimi becerilerine hiç yer verilmediği saptanmıştır. Bu durum etkinlikler açısından mühim bir sınırlılıktır çünkü etkinlikler öğrencileri hayata hazırlamalıdır. Bilhassa öğrencilerin sınav dönemlerinde karşılaştıkları süre yetiştirme kaygısı ve sınav stresi kontrol altına alınması gereken problemlerdir. Bu problemlerle başa çıkabilmek adına öğrencilere erken yaşlarda

zaman ve stres yönetimi becerileri kazandırılmalıdır. Bu nedenle ortaokul etkinliklerinde söz konusu becerilere gereğince yer verilmelidir.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma

"Sekizinci sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metin temelli etkinliklerin yaşam becerilerini kazandırma düzeyi nasıldır?" araştırma sorusu kapsamında 8. sınıf düzeyinde iki farklı yayıncılıktan (Ferman Yayıncılık, 251; MEB yayınları, 253) toplam 504 etkinlik incelenmiştir. Sonuçlar büyük oranda benzerlik göstermektedir. Elde edilen bulgulara göre her iki yayının etkinliklerinde en fazla düşünme becerilerine, daha sonra sosyal becerilere yer verildiği, en az yer verilen yaşam becerisinin ise duygu yönetimi becerileri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Temel bileşenlerin alt bileşenlerine bakıldığında ise düşünme becerileri kapsamında yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerinin söz konusu etkinliklerde daha fazla ele alındığı, analitik düşünme becerisinin daha az yer bulduğu, en az yer verilen düşünme becerilerinin ise problem çözme ve karar verme becerileri olduğu tespit edilmiştir. Sosyal becerilerin alt bileşenlerine bakıldığında iletişim ve dijital yaşam becerilerinin metin temelli etkinliklerde daha fazla ele alındığı; girişimcilik, iş birlikli çalışma, empati ve tartışma becerilerinin ise daha az yer bulduğu sonucuna varılmıştır. Duygu yönetimi becerilerinin alt bileşenlerine bakıldığında ise duygularla başa çıkma ve öz farkındalık becerilerine etkinliklerde yer verildiği ancak stres, zaman ve öfke yönetimi becerilerine birkaç etkinlik dışında neredeyse hiç yer verilmediği sonucuna varılmıştır.

Ulaşılan sonuçlara göre etkinliklerde düşünme becerilerinin daha fazla yer aldığı tespit edilmiştir. Konuyla ilgili araştırma sonuçlarına bakıldığında elde edilen sonuçların bu çalışmanın sonuçlarıyla örtüştüğü görülmektedir (Dilekçi & Karatay, 2021; Gültekin, 2019). Yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerinin etkinliklerde yer alması Türkçe öğretimi açısından olumlu bir sonuçtur. Çünkü bahsi geçen bu beceriler öğrencilerin farklı bakış açıları kazanmalarına (Boden, 2001), yeni ürünler oluşturmalarına ve ileri seviyede muhakeme etmelerine (Grant, 1998) olanak tanıyan becerilerdir.

Yaratıcı ve eleştirel düşünme becerileri dışındaki düşünme becerilerine bakıldığında, etkinliklerde analitik düşünme becerisine gereğince yer verilmediği belirlenmiştir. Bu durum etkinlikler açısından mühim bir sınırlılıktır çünkü analitik düşünme becerisi; eleştirel düşünme, yaratıcılık, problem çözme gibi birçok üst düzey düşünme becerisine temel dayanak sağlar (Özdemir, 2020). Bu bakımdan analitik düşünme becerisi hem programda hem de metin temelli etkinliklerde üzerinde önemle durulması gereken bir beceridir. Çünkü öğrencilerin bu

etkinlikler aracılığıyla edindikleri beceriler ve kazandıkları öğrenme yaşantılarının zenginliği analitik düşünme becerilerinin gelişimini doğrudan etkilemektedir.

Etkinliklerde problem çözme ve karar verme becerilerine ise çok az yer verildiği tespit edilmiştir. Bu durum etkinlikler açısından olumsuz bir sonuçtur. Çünkü düşünme becerileri arasında öncelik-sonralık gibi bir önem sıralamasının olmadığı, düşünme becerilerinin bütünsel bir yapıya sahip olduğu, etkinliklerde bazılarına çokça yer verilirken bazılarına kısıtlı düzeyde yer verilmesinin düşünme becerilerinin bütünsel gelişimini sekteye uğratacağı düşünülmektedir.

Ulaşılan başka bir sonuç ise sosyal becerilere yer veren etkinliklerin düşünme becerilerine yer veren etkinliklere oranla daha az olduğudur. Sosyal becerilerin alt bileşenleri kıyaslandığında iletişim becerisinin etkinliklerde daha fazla yer aldığı tespit edilmiştir. Bunun sebebi Türkçe dersi öğretim programlarının dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerileriyle birlikte dil gelişimine odaklanmasıdır (Kurudayıoğlu ve Soysal, 2019).

Araştırmadan elde edilen bulgular incelendiğinde iletişim becerisinden sonra etkinliklerde en fazla yer alan sosyal becerinin dijital yaşam becerisi olduğu anlaşılmaktadır. Konuyla ilgili başka bir çalışmaya bakıldığında elde edilen sonuçların bu çalışmanın sonuçlarıyla örtüştüğü görülmektedir (Dilekçi ve Karatay, 2021). Bunun temel nedeni olarak 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki 8 anahtar yetkinlikten birinin dijital yetkinlik olması görülebilir çünkü kitaplar bu yetkinlikler çerçevesinde hazırlanmıştır. Etkinliklerde dijital yaşam ve iletişim becerilerine yer verilmesi Türkçe öğretimi açısından olumlu bir sonuçtur. Çünkü öğrencilerin etkili iletişim kurabilmeleri ve bilgi iletişim teknolojilerini güvenli bir biçimde kullanabilmeleri Türkçe öğretiminin hedefleri arasındadır.

Girişimcilik, iş birlikli çalışma, empati ve tartışma becerilerine bakıldığında ise söz konusu etkinliklerde bu becerilere çok az yer verildiği saptanmıştır. Bu durum etkinlikler açısından mühim bir sınırlılıktır çünkü bahsi geçen beceriler öğrencilerin kariyer ve sosyal hayatlarında başarılı olabilmeleri bakımından son derece önemlidir. Bu nedenle ortaokul etkinliklerinde gereğince yer almalıdır.

İncelenen metin temelli etkinliklerde en az yer alan yaşam becerisi alanının duygu yönetimi becerileri olduğu belirlenmiştir. Konuyla ilgili başka bir çalışmaya bakıldığında elde edilen sonuçların bu çalışmanın sonuçlarıyla örtüştüğü görülmektedir (Gültekin, 2019). Etkinliklerin dengeli bir şekilde dağılmayışı Türkçe öğretimi açısından olumsuz bir sonuçtur çünkü "insanın farklı gelişim alanlarındaki özellikleri birbirleri ile etkileşim hâlindedir" (MEB,

2019: 9). Söz gelimi duyuşsal gelişim, sosyal gelişimi etkiler ve ondan etkilenir. Bu nedenle etkinliklerin dağılımında bütünsellik göz ardı edilmemelidir.

Duygu yönetimi becerilerinin alt bileşenlerine bakıldığında ise öz farkındalık ve duygularla başa çıkma becerilerine az da olsa yer verildiği ancak zaman, stres ve öfke yönetimi becerilerine hiç yer verilmediği saptanmıştır. Bunun sebebi Türkçe öğretim programlarında söz konusu becerilere ilişkin kazanımlara yer verilmemesidir. Program; ağırlıklı olarak düşünme becerileri ekseninde şekillenmiş, duyuşsal beceriler açısından eksik bırakılmıştır. Bu olumsuz durum da ders kitaplarına ve kitaplardaki etkinliklere yansımıştır. Öğrenciler kendi duygularının farkında olmayı, bu duygulara uyum sağlamayı, olumsuz duygu durumlarıyla başa çıkabilmeyi; stresi, öfkeyi ve zamanı yönetebilmeyi erken yaşlarda öğrenirler. Bu dönemde şekillenen beceriler ilerleyen yaşlarda geliştirilir ve yenilenir. Bundan ötürü etkinliklerde sözü edilen becerilere daha fazla yer verilmesi gerekmektedir.

Araştırmaya konu olan ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metin temelli etkinlikler, sınıf düzeylerine göre karşılaştırıldığında yaşam becerilerine en fazla yer veren kitabın 5. sınıf Türkçe ders kitabı (Koza Yayınları) olduğu, en az yer veren kitabın ise 7. sınıf Türkçe ders kitabı (Dörtel Yayıncılık) olduğu tespit edilmiştir. Bundan hareketle ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metin temelli etkinliklerin sınıf düzeylerine göre belirli bir ölçüt temel alınarak tasarlanmadığı söylenebilir. Bu üzerinde düşünülmesi gereken bir sonuçtur. Çünkü yaşam becerileri her sınıf düzeyinde yeterli ve dengeli bir biçimde yer almalıdır.

Genel olarak bakıldığında 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan metin temelli etkinliklerde düşünme becerilerine daha fazla, sosyal becerilere daha az, duygu yönetimi becerilerine ise çok az yer verildiği saptanmıştır. Bundan hareketle etkinliklerin yeterli ve dengeli dağılmadığı, duygu yönetimi becerileri ile ilgili etkinliklere büyük ölçüde yer verilmediği söylenebilir. Hâlbuki bu üç alanın yaşam becerilerine hizmet etme bakımından birbirinden bağımsız değil, birbirinin tamamlayıcısı olması gerekir.

Programda geniş ölçüde yer alan bazı yaşam becerilerinin -problem çözme, karar verme, tartışma, empati kurabilme- etkinliklerde yeterince yer almadığı görülmektedir. Bundan hareketle Türkçe öğretim programının etkinliklere gerektiği kadar yansıtılmadığı, etkinliklerin hazırlanmasında belirli bir planlama yapılmadığı söylenebilir. Oysaki bir dersin teorik çerçeveyi oluşturan öğretim programı ile uygulama boyutunu oluşturan öğretim sürecinin bir bütün olması gerekmektedir (Bal, 2018). Etkinliklerin dağılımında sistematik bir yaklaşımın olmaması ise Türkçe öğretim süreci bakımından sorun teşkil eder. Zira öğrencilere kazandırılmak istenen bilgi ve beceriler bir eğitim öğretim düzeni içerisinde gerçekleştirilmelidir (Dilekçi ve Karatay, 2021).

Öneriler

Araştırma sonuçları doğrultusunda alanda çalışma yapacak olan araştırmacılara ve politika yapıcılara yönelik öneriler aşağıda sıralanmıştır.

- İlgili alanda çalışma yapacak araştırmacılara Türkçe dersi öğretim programlarını yaşam becerileri açısından değerlendirmeleri, ders kitaplarında benzer etkinliklerin yer alması adına yaşam becerilerine ilişkin örnek etkinlikler tasarlamaları, ders kitaplarındaki eksiklikleri tamamlayacak olan Türkçe öğretmenlerinden de bilgi ve görüş almaları önerilmektedir.
- Yaşam becerilerinin bireylere erken yaşlarda ve etkinlikler aracılığıyla kazandırılabileceği (Revşen, 2022) düşünüldüğü için Türkçe ders kitaplarındaki metin temelli etkinliklerin söz konusu becerileri kazandırmak bakımından yeterli ve tüm sınıf düzeylerinde eşit dağılımlı olacak biçimde hazırlanması tavsiye edilmektedir.
- Ders kitaplarının incelenmesi ve geliştirilmesine yönelik olarak Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun araştırma sonuçlarını dikkate alması, metin temelli etkinlikleri öğrencilere yaşam becerilerini kazandırabilecek biçimde tasarlamaları önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Abaoğlu, H. (2018). *Şizofrenili bireylerde yaşam becerileri eğitiminin işlevsellik üzerine etkisinin incelenmesi* (Tez No. 521180) [Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Akdenizli, C. (2016). *Yaratıcı dramanın, zihinsel yetersizliği olan bireylerin toplumsal yaşam becerileri ve alıcı dil gelişimi üzerindeki etkisi* (Tez No. 443186) [Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi-İzmir]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Akgün, Y. (2022). *Sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi öğretimine yönelik tutumları ve yaşam becerileriyle ilgili görüşlerinin incelenmesi* (Tez No. 748660) [Yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi-Malatya]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Aksoy, G. (2021). *Tasarım beceri atölyelerine katılan 5. sınıf öğrencilerinin yaşam becerileri eğitimine yönelik görüşleri* (Tez No. 694596) [Yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi-Kayseri]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Aksu, B. (2023). *Fen bilgisi öğretmen adaylarının yaşam becerileri ile ilgili algılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Tez No. 808954) [Yüksek lisans tezi, Muş Alparslan Üniversitesi-Muş]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Aldağ, H. (2005). *Düşünme aracı olarak metinsel ve metinsel-grafiksel tartışma yazılımının tartışma becerilerinin geliştirilmesine etkisi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Çukurova Üniversitesi.

Alkan, Ş. (2021). *Fen bilgisi öğretmen adaylarının yaşam becerileri eğitimi süresince yaratıcı düşünme becerisini mesleki açıdan kullanma durumlarının incelenmesi* (Tez No. 673595) [Yüksek lisans tezi, Trabzon Üniversitesi-Trabzon]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Altok, M. (2022). *Yaratıcı drama temelli yaşam becerileri eğitim programının 5-6 yaş çocuklarının yaşam becerileri düzeylerine etkisi* (Tez No. 664342) [Yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi-Antalya]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Anderson, L. W., Krathwohl, D. R., (Eds.) Airasian, P. W., Cruikshank, K. A., Mayer, R. E., Pintrich, P. R., Raths, J. ve Wittrock, M. C. (2010). *Öğrenme öğretim ve değerlendirme ile ilgili bir sınıflama (A taxonomy for learning, teaching, and assessing).* (Çev. D. A. Özçelik). Pegem Akademi.

Arısoy, B., & Tarım, K. (2013). İşbirlikli öğrenme yönteminin öğrencilerin akademik başarı, kalıcılık ve sosyal beceri düzeylerine etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *28*(28-3), 1-14.

Ari, O. (2021). *Özel gereksinimi olan çocuğa sahip ebeveynlerin ölüm kaygısı ile sağlıklı yaşam becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Tez No. 710260) [Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Atabey, D. (2018). Okul öncesi dönem çocuklarının etkili iletişim ve sosyal becerileri üzerine bir çalışma. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *19*(2018), 185–199. https://doi.org/10.17679/inuefd.323598

Ayber, B. E. (2022). *Parkinson hastalığı olan bireylerde postüral kontrol ile distal motor beceriler arasındaki ilişkinin incelenmesi ve ergoterapi müdahalelerinin günlük yaşam becerilerine olan etkisi* (Tez No. 733385) [Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Bailey, J. L. (2014). Non-technical skills for success in a technical world. *International Journal*

of Business and Social Science, 5(4), 1-10.

Bal, M. (2019). Türkçe dersinin 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi. *Turkish Studies, 13*(4), 49-64. https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.12922

Balaman, F. (2021). Dijital yaşam becerileri. *Yaşam becerileri eğitimi- kavram, beceri, gelişim ve uygulama* içinde (ss. 289-308). Pegem Akademi.

Bastık, U. (2019). *Hayat bilgisi dersinde yaşam becerilerinin kazandırılmasına yönelik öğretmen görüşleri* (Tez No. 537440) [Yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi-Gaziantep]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Bekar, Ş. N. (2021). *Yaşam becerileri eğitimi kılavuzunun fen bilgisi öğretmen adaylarının iletişim becerisine yönelik mesleki bilgilerine ve bu beceriyi kullanma durumlarına etkisi* (Tez No. 673605) [Yüksek lisans tezi, Trabzon Üniversitesi-Trabzon]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Bekiroğlu, D. (2021). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler derslerinde düşünme ve yaşam becerilerinin eğilimleri: Nitel meta sentez çalışması* (Tez No. 705941) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu (UNICEF). (2003). *Life skills - definition of terms*. (Erişim: 01.05.2024) https://www.unicef.org/lifeskills/index_7308.html

Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu (UNICEF). (2020). In The Context Life Skills And Citizenship Education in The Middle East And North Africa. Measuring Life Skills. (Erişim: 31.05.2024) https://www.unicef.org/mena/reports/measuring-life-skills

Blustein, D.L. & Pilips, S.D., (1990). Relation Between Ego Identity Statuses and Decision Making Styales. *Journal of Conseling Psychology*, 37(2), 160-168.

Boden, M. (2001). *Creativity and knowledge*. A. Craft, B. Jeffrey ve M. Leibling (Ed.). Creativity in education (s. 95-102). Continuum.

Bolat, Y. (2021). *Yaşam becerileri eğitimi*. Pegem Akademi.

Boran, M. (2024). *İnsan ve çevre ünitesi için geliştirilen STEM etkinliklerinin ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin yaşam becerilerine etkisi üzerine bir inceleme* (Tez No. 852053) [Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi-İzmir]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Boysak, M. E. (2020). *Sınıf öğretmenlerinin yaşam becerilerine ilişkin görüşlerinin çoklu değişkenler açısından incelenmesi* (Tez No. 620108) [Yüksek lisans tezi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi-Kırşehir]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Bozkurt, R. (2000). Girişimci ve rol bilinci. *İş Fikirleri Dergisi*, 12, 86-94.

Bulut, K. (2019). 2006 ve 2018 Türkçe dersi öğretim programlarının karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 23(3), 862-881. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/907900

Büyüköztürk, S., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, O., Karadeniz, S., & Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (6. baskı). Pegem Akademi.

Cansız-Aktaş, M. (2015). Nitel veri toplama araçları. M. Metin (Ed.), *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* içinde (ss. 337-371). Pegem Akademi.

Çağlar, B. (2019). *Özel sektörde çalışan yetişkin bireylerde psikolojik dayanıklılık ile öfke denetimi arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Tez No. 622611) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Çankaya, E. (2021). *Montessori günlük yaşam becerileri çalışmalarının zihinsel yetersizliği olan çocukların öz bakım becerilerine etkisi* (Tez No. 664342) [Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi-Konya]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Çelik, M. E. (2019). Öğretmen yeterlikleri. M. Nuri Kardaş & A. Akçay (Eds.), *Türkçe Dersi Öğretim Programları* içinde (ss. 215-234). Pegem Akademi.

Çelik, V. (2002). *Sınıf yönetimi*. Nobel.

Çodur, H. (2019). *Farklı programlardaki öğretmen adaylarının konuşma kaygı düzeyleri ile yaşam becerileri arasındaki ilişkinin fiziksel aktiviteye katılım ve farklı değişkenler açısından incelenmesi (Atatürk Üniversitesi örneği)* (Tez No. 592828) [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi-Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Çolak, F. (2022). *Yaşam becerileri eğitimi sürecinde fen bilgisi öğretmen adaylarının öğretimsel karar verme becerisini kullanma durumlarının incelenmesi* (Tez No. 723864) [Yüksek lisans tezi, Trabzon Üniversitesi-Trabzon]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Danish, S., Forneris, T., Hodge, K., & Heke, I. (2004). Enhancing youth development through sport. *World Leisure Journal*, *46*(3), 38-49.

Defitrika, F., & Mahmudah, F. N. (2021). Development of life skills education as character building. *International Journal of Educational Management and Innovation*, *2*(1), 116-135.

Değer, T. (2022). *Fen bilgisi öğretmen adaylarının girişimcilik becerisine yönelik mesleki bilgilerinin gelişimine yaşam becerileri eğitimi kılavuzuna dayalı öğretimin etkisinin incelenmesi* (Tez No. 706980) [Yüksek lisans tezi, Kafkas Üniversitesi-Kars]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Demir, A. (2024). *Yaratıcı drama yönteminin 5.sınıf öğrencilerinin yaşam becerileri ve çevresel duyarlılıklarına etkisi: İnsan ve çevre ünitesi örneği* (Tez No. 850269) [Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi-Konya]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Demirel, Ö. (1998). Türkçe ders kitaplarının incelenmesi. S. Topbaş, (Ed.). *Türkçe öğretimi* içinde (ss. 147-155). Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Demirel, R. (2021). *Işık konusunun argümantasyon destekli tasarım temelli fen ve mühendislik uygulamaları ile öğretiminin 7. sınıf öğrencilerinin 21. yüzyıl yaşam becerileri ve öğrenme ürünlerine etkisi* (Tez No. 696568) [Doktora tezi, Aksaray Üniversitesi-Akrasay]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Desai, M. (2010). *A rights-based preventative approach for psychosocial well-being in childhood*. Springer Science & Business Media.

Deveci, İ., & Aydız, M. (2021). Fen bilimleri öğretmenlerinin öğretim programında yer alan yaşam becerilerinin kazandırılmasına ilişkin görüşleri. *Trakya Eğitim Dergisi*, *11*(1), 164-186. https://doi.org/10.24315/tred.693345

Deveci, İ. , Konuş, F. Z. & Aydız, M. (2018). 2018 yılı fen bilimleri dersi öğretim programı kazanımlarının yaşam becerileri açısından incelenmesi. *Cukurova University Faculty of Education Journal*, *47*(2), 765-797. https://dergipark.org.tr/tr/pub/cuefd/issue/40033/413514

Dilekçi, A., & Karatay, H. (2021). Türkçe dersi öğretim programlarında 21. yüzyıl becerileri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, *10*(4), 1430-1444. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2162097

Dökmen, Ü. (2004). *Küçük şeyler.* Sistem.

Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization). (1993). Life skills education for children and adolescents in school. Introduction and guidelines to facilitate the development and implementation of life skills programmes.

Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization). (1997). Life skills education for children and adolescents in school. Introduction and guidelines to facilitate the development and implementation of life skills programmes.

Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organisation). (1999). WHO information series on school health. Preventing hiv/aids/sti and related discrimination: An important responsibility of health promoting schools.

Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization). (2001). *Regional framework for introducing life skills education to promote the health of adolescents*.

Edis, A. (2022). *Çocuk kitaplarındaki yaşam becerilerinin karakter özellikleri ve içerik bağlamında incelenmesi* (Tez No. 729592) [Yüksek lisans tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi-Erzincan]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Edis, A., & Calp, Ş. (2023). Çocuk kitaplarındaki yaşam becerilerinin karakterlerin özellikleri ve içerik bağlamında incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *25*(1), 150-161. https://doi.org/10.17556/erziefd.1148990

Emekli, E. (2021). *Fen bilimlerinde yaşam becerileri eğitimi kılavuzunun fen bilgisi öğretmen adaylarının analitik düşünme becerisine yönelik mesleki bilgilerin gelişimi üzerine etkisinin incelenmesi* (Tez No. 675693) [Yüksek lisans tezi, Kafkas Üniversitesi-Kars]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Emhan, A. (2007). Karar verme süreci ve bu süreçte bilişim sistemlerinin kullanılması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(21), 212-224.

Ennis, R. H. (2011). Critical thinking: Reflection and perspective-Part I. *Inquiry,* 26(1), 4-18.

Erduran Avcı, D. & Selçuk, A. M. (2021). Öğretim elemanları penceresinden yaşam becerileri eğitimi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 42-85. https://dergipark.org.tr/tr/pub/amauefd/issue/62659/849464

Eroğlu, F. (2007). *Davranış bilimleri*. Beta.

Ersoy, E. & Köşger F. (2016). Empati: Tanımı ve önemi/empathy: Definition and its importance. *Osmangazi Tıp Dergisi*, 38, 9-17.

Facione, P. A. (1990). *The California critical thinking skills test-college level* (Technical Report 2). California Academic Press.

Facione, P. A. (2011). *Critical thinking: What it is and why it counts*. https://www.student.uwa.edu.au/__data/assets/pdf_file/0003/1922502/Critical-Thinking-What-it-is-and-why-it-counts.pdf

Fisher, A. (2001). *Critical thinking: An introduction*. Cambridge University Press.

Fisher, R. (1990). *Teaching children to think*. Stanley Thornes Publishing.

Geçgel, H., Kana, F., Vatansever, Y. Y., & Çalık, F. (2020). Türkçe öğretmeni adaylarının çok boyutlu 21. yüzyıl becerilerinin belirlenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, *9*(4), 1646-1669.

Goleman, D. (2011). *Duygusal zekâ neden IQ'dan daha önemlidir?* (34. baskı). Varlık.

Goodman, A., Joshi, H., Nasim, B., & Tyler, C. (2015). *Social and emotional skills in childhood and their long-term effects on adult life*. Institute of Education.

Goodman, S. H., Gravit, G. W., & Kaslow, N. J. (1995). Social problem solving : A moderator of the relation between negative life stress and depression symptoms in children. *Journal of Abnormal Child Psychology, 23*(4), 473-485.

Göktürk-İnce, F. (2014). *Barışçıl yaşam becerileri temalı eğitim programının okul öncesi dönem çocuklarının sosyal uyum ve becerilerine etkisinin incelenmesi (Malatya ili örneği)* (Tez No. 384751) [Yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi-Malatya]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Grant, G. E. (1988). *Teaching critical thinking*. Praeger.

Gutman, L. M., & Schoon, I. (2013) *The impact of non - cognitive skills on outcomes for young people*. UCL Institute of Education.

Güçray, S. S. (2003). The analysis of decision-making behaviors and perceived problem-solving skills in adolescents. *The Turkish Online Journal of Educational Technology-TOJET*, 2(2), 29-37.

Gülay-Ogelman, H., & Saraç, S. (2022). *Yaşam becerileri*. Eğiten Kitap.

Güleç, V. K. (2020). *Sınıf öğretmenlerinin yaşam becerileri ile eğitsel değerleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Afyonkarahisar ili örneklemi)* (Tez No. 637444) [Yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi-Afyon]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Gültekin, H. (2019). *Türkçe dersi öğrenci çalışma kitaplarının 21.yüzyıl becerileri açısından incelenmesi* (Tez No. 579207) [Yüksek lisans tezi, Balıkesir Üniversitesi-Balıkesir]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Gümüşoğlu, Ö. (2019). *Genç sporculara uygulanan yaşam becerileri eğitim programının takım sargınlığına etkisi* (Tez No. 611022) [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Güneş, F. (2017). Türkçe öğretiminde etkinlik yaklaşımı. *Ana Dili Eğitimi Dergisi, 5*(1), 48-64.

Güney, M. (2021). *Okul öncesi eğitime devam eden çocukların yaşam becerilerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi* (Tez No. 702291) [Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi-Konya]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Halpern, D. F. (1996). *Thought and knowledge: An introduction to critical thinking*. Lawrence Erlbaum.

Haring, D. K. (2006). *The impact of peer discussion groups on the recreational reading of seventh grade students*. Doctoral dissertation. The University of Montana Missoula, MT.

Hendricks, P. A. (1996). *Targeting life skills model*. Lowa State University Extension.

Hesse, F., Care, E., Buder, J., Sassenberg, K., & Griffin, P. (2015). A framework for teachable collaborative problem solving skills. *Assessment and teaching of 21st century skills: Methods and approach*, 37-56.

Hwang, G.-J., Lai, C.-L., & Wang, S.-Y. (2015). Seamless flipped learning: a mobile technology-enhanced flipped classroom with effective learning strategies. *Journal of Computers in Education, 2*(4), 449-473. https://doi.org/10.1007/s40692-015-0043-0

Ilany, B.S. and Margolin B. (2010). Language and mathematics: Bridging between natural language and mathematical language in solving problems in mathematics. *Creative Education, 1*(3), 138-148.

Irwanto, Rohaeti, E., Widjajanti, E., & Suyanta. (2017). Students' science process skill and analytical thinking ability in chemistry learning. *AIP Conference Proceedings,* 1868 (1), 1-4). https://doi.org/10.1063/1.4995100

İnan, S. (2023). *Scamper tekniği temelli yaşam becerileri eğitim programının 60-72 aylar arasındaki çocukların davranışlarına ve yaşam becerilerine etkisi* (Tez No. 857644) [Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi-Konya]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

İyi, T. (2024). *Yaşam becerileri programının okul öncesi dönem çocuklarının sosyal problem çözme davranışlarına etkisi* (Tez No. 857147) [Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Kaan-Yenihan, S. (2023). *Kaptan Pengu ve Arkadaşları çizgi filminin okul öncesi dönemdeki yaşam becerileri açısından incelenmesi* (Tez No. 824126) [Yüksek lisans tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Kahveci, S. (2020). *Fen bilimleri ders kitaplarının bilimsel süreç becerileri, sorgulayıcı-araştırmaya dayalı öğretim yönteminin düzeyleri, Fetemm (STEM) yaklaşımı ve okunabilirlik yönlerinden analizi* (Tez No. 651750) [Yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi-Edirne]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Kala, A. (2019). Fen bilimleri eğitiminde analitik düşünme becerisi. A. Kirman Bilgin (Ed.), *Fen bilimlerinde yaşam becerileri eğitimi* içinde (ss. 52-80). Pegem Akademi.

Kalyon-Güntürk, A. (2022). *Sınıf öğretmenlerinin yaşam becerileri hakkındaki görüşleri* (Tez No. 746557) [Yüksek lisans tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi-Rize]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Kanyılmaz, B. M. (2018). *Sınıf öğretmenlerinin fen bilimleri dersi öğretim programında yer alan yaşam becerilerinin öğrencilere kazandırılmasına yönelik yaklaşımlarının değerlendirilmesi* (Tez No. 534756) [Yüksek lisans tezi, Kocaeli Üniversitesi-Kocaeli]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Karakaya A. & Gürel S. (2015). Kardemir A. Ş. çalışanlarının stres faktörleri algılarına yönelik bir araştırma. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5*(1), 20- 21.

Karakuş, C. (2021). İlkokul Hayat Bilgisi programı (2018) kazanımlarının yaşam becerileri yönünden incelenmesi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi, 4*(1), 1-25. https://doi.org/10.33400/kuje.824004

Karal, E. (2019). *Fen bilimleri öğretmenlerinin yaşam becerileri ve yaşam becerilerinin öğretim programındaki yerine ilişkin görüşleri* (Tez No. 606989) [Yüksek lisans tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi-Rize]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Karenina, A., Widoretno, S., & Prayitno, B. A. (2020). Effectiveness of problem solving-based modüle to improve analytical thinking. *Journal of Physics: Conference Series, 1511*(1), 012093.

Kaya, A. (2012). İletişime giriş: Temel kavramlar ve süreçler. A. Kaya (Ed.). *Kişilerarası ilişkiler ve etkili iletişim* içinde (ss. 2-31). Pegem Akademi.

Kaya, E. (2023). *Fen bilimlerinde yaşam becerileri eğitimi kılavuzunun fen bilgisi öğretmen adaylarının analitik düşünme becerilerini geliştirmelerine etkisi* (Tez No. 792905) [Yüksek lisans tezi, Kafkas Üniversitesi-Kars]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Kaya, H. (1997). *Üniversite öğrencilerinde eleştirel akıl yürütme gücü* [Yayımlanmamış doktora tezi]. İstanbul Üniversitesi.

Kaya, İ. (2016). *Yaşam becerileri programının (YBP) 4 yaş çocukların problem davranışlarına ve sosyal becerilerine etkisi* (Tez No. 443571) [Doktora tezi, Selçuk Üniversitesi-Konya]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Kayhan E., Altun S., & Gürol M. (2019). Sekizinci sınıf Türkçe öğretim programı (2019)'nın 21. yüzyıl becerileri açısından değerlendirilmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(2), 20-35. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/904668

Keleş, T. (2008). *Meb 2005 öğretim programına göre hazırlanan 9. sınıf Matematik ders kitaplarının değerlendirilmesi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Karadeniz Teknik Üniversitesi.

Kılıç, A. H. (2022). *Fen eğitiminde yaşam becerileri ile mühendislik ve tasarım becerilerine dayalı laboratuvar yönteminin akademik başarıya etkisi* (Yayın No. 767470) [Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi-Kayseri]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Kılıç, Z. (2015). *Hayat bilgisi dersinde öğrencilerin yaşam becerilerinin geliştirilmesinde etkin öğrenme uygulamaları* (Tez No. 415877) [Doktora tezi, Anadolu Üniversitesi-Eskişehir]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Kırkkılıç, A., Sevim O., & Ulaş H. (2022). *Etkinliklerle yaşam becerileri eğitimi*. Anı.

Kirman-Bilgin, A. (2019). *Fen bilimlerinde yaşam becerileri eğitimi.* Anı.

Koç, E. S. (2020). Yaşam becerilerinin hayat bilgisi dersi öğretim programlarında yer alma durumu. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 11*(2), 605-624. https://dergipark.org.tr/tr/pub/baebd/issue/58594/732087

Kurudayıoğlu, M., & Çetin, Ö. (2015) Temel beceriler ve Türkçe öğretimi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, *3*(3), 1-19. https://doi.org/10.16916/aded.65619

Kurudayıoğlu, M., & Soysal, T. (2019). 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı kazanımlarının 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *5*(2), 483-496. https://doi.org/10.31592/aeusbed.621132

Kutsal, D. (2018). *Yaşam becerileri psikoeğitim programının kız meslek lisesi öğrencilerinin yaşam becerilerine ve problem davranışlarına etkisi* (Tez No. 531708) [Doktora tezi, Ankara Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Külekçi Akyavuz, E., & Karakaş, A. (2020). Öğretmen adaylarının yaşam becerilerinin incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, *9*(4), 1832-1851 https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1498118

LeCompte, M. D., & Goetz, J. P. (1982). Problems of reliability and validity in ethnographic research. *Review of Educational Research, 52*(1), 31-60.

Lykins–Emily, L. B., & Baer–Ruth, A. (2009). Psychological functioning in a sample of long – term practitioners of mindfulness meditation. *Journal of Cognitive Psycho Nyanaponika Therapy*: An International Quarterly, 23, 226-241.

McNeil, N. M. Uttal, D. H. Jarvin, L. & Sternberg, R. J. (2009). Should you show me the money? Concrete objects both hurt and help performance on mathematics problems. *Learning and Instruction*, *19*(2), 171-184. https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2008.03.005

MEB. (2006). İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı. Milli Eğitim Basımevi.

MEB. (2019). İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı (1-8. Sınıflar). MEB Yayınları.

MEB. (2024). 2024 Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı (5-8. sınıflar). MEB Yayınları.

Miles, B. W., & Jozefowicz-Simbeni, D. M. H. (2010). Naturalistic inquiry. B.A. Thyer (Ed.), *The handbook of social work research methods* içinde (ss. 722-745).

Miles, M., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis.* Sage.

Moffitt, T. E., Arseneault, L., Belskya, D., Dickson, N., Hancox, R. J., Harrington, H., Houts, R., Poultonc, R., Roberts W. B., Rossa, S., Sears R. M., Thomson, M., & Caspi, A. (2011). A gradient of childhood self-control predicts health, wealth, and public safety. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, *108*(7), 2693-2698.

Monyangi, N. L. (2010). *Teachers' perceptıons towards the ımplementatıon of lıfe skılls currıculum ın publıc prımary schools ın Nairobi west dıstrıct* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. University of Nairobi.

Morris, M. H. (1998). *Entrepreneurial intensity: Sustainable advantages for individuals, organizations and societies.* Quorum Books.

Mutlu, D. (2024). *4.sınıf sosyal bilgiler öğretim programı ve ders kitabının temel yaşam becerileri açısından incelenmesi* (Tez No. 864475) [Yüksek lisans tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi-Niğde]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

MYK (Mesleki Yeterlilik Kurumu). Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi Bilgilendirme Bilgilendirme Etkinliği. (Erişim: 02/05/2024) http://ecvet.ua.gov.tr/Uploads/6e9b0f5c-75bf-4489-897c-e7ccd0bdd71a.pdf

Ocak, G., Karakuş, G., & Ocak, İ. (2018). Öğretmen adaylarının tartışma becerileri ile iletişim becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *20*(1), 299-317.

Oğuzkan, F. (1993). *Eğitim terimleri sözlüğü* (3. baskı). Emel.

Okpara, A. & Agwu, E. (2015). Self awareness and organizational performance in the Nigerian banking sector *European Journal of Research and Reflection in Management Sciences*, 3(1), 2015, Available at SSRN: https://ssrn.com/abstract=3122403

Okur, C. (2022). *İlkokul fen bilimleri dersinde bağlam temelli öğrenme etkinliklerinin öğrencilerin yaşam becerilerine etkisi* (Tez No. 743102) [Yüksek lisans tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi-Niğde]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Özbay, G. (2018). *Pozitif genç gelişimi temelli sınıf rehberliği programının ilkokul öğrencilerinin yaşam becerilerine etkisi* (Tez No. 494196) [Doktora tezi, Ankara Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Özcan, Y. (2020). *"Bulmaca Kulesi" programının yaşam becerileri açısından incelenmesi* (Tez No. 611355) [Yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi-Afyon]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Özdemir, D. (2015). *Fen bilimleri öğretmenlerinin yaşam becerileri hakkındaki görüşleri* (Tez No. 395331) [Yüksek lisans tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi-Burdur]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Özdemir, M. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal bilimlerde yöntembilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *11*(1), 323-343.

Özdemir, O. (2020). Türkçe eğitiminde geliştirilmesi gereken bir üst düzey düşünme becerisi: Analitik düşünme. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, *8*(3), 950-971.

Özgen, C. (2000). *Etkili zaman yönetimi*. Bilkent Üniversitesi Yayınları.

Özkan Elgün, İ., & Uysal, F. (2022). Hayat bilgisi dersi öğretim programı kazanımlarının yaşam

becerileri kapsamında incelenmesi. *Baskent University Journal of Education, 9*(2) , 122-135. https://dergipark.org.tr/tr/pub/bujoe/issue/77507/1304152

Özüm, A. (2022). *Yaşam becerileri eğitimi kılavuzunun fen bilgisi öğretmen adaylarının takım çalışması becerisine yönelik mesleki bilgileri ve bu beceriyi kullanma durumları üzerindeki etkisinin incelenmesi* (Tez No. 744422) [Yüksek lisans tezi, Kafkas Üniversitesi-Kars]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Prajapati, R., Sharma, B., & Sharma, D. (2016). Significance Of Life Skills Education. *Contemporary Issues in Education Research (CIER)*, 10(1), 1–6. https://doi.org/10.19030/cier.v10i1.9875

Revşen, N. (2022). *Ortaokul fen bilimleri ders kitaplarında bulunan etkinliklerin yaşam becerileri yönünden incelenmesi* (Tez No. 763526) [Yüksek lisans tezi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi-Ağrı]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Rowe, K. (1991). The influence of reading activity at home on students' attitudes towards reading, classroom attentiveness and reading achievement: An application of structural equation modeling. *British Journal of Educational Psychology, 61*, 19-35.

Ruskin. (2022, Nisan 10). *Anglia Ruskin Üniversitesi Tarafından Üniversite Öğrencileri için Hazırlanmış Rapor*. https://www.kritikanalitik.global/kritik-analitik-dusunme-anglia-ruskin-universitesi/

Sabuncuoğlu, Z., & Gümüş, M. (2016). *Örgütsel iletişim*. Alfa Aktüel.

Sarı, H. G. (2021). *Lise öğrencilerinin çoklu zeka alanları ve sporda yaşam becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Tez No. 661308) [Yüksek lisans tezi, Yozgat Bozok Üniversitesi-Yozgat]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Scoot, M. (1997). *Zaman yönetimi* (Çev. Aslı Çingil Çelik). Rota.

Selçuk, A. M. (2019). *Öğretim elemanlarının yaşam becerileri hakkındaki görüşleri* (Tez No. 599822) [Yüksek lisans tezi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi-Burdur]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Sever, S. (2006). Türkçe öğretiminin çözülemeyen sorunları. *Varlık Dergisi, 1189*(10), 8-16.

Sever, S. (2011). *Türkçe öğretimi ve tam öğrenme.* Anı.

Sevim, O. (2015). Influence of the subject jigsaw technique on elementary school seventh grade students' academic achievement and on their problem solving skills. *Education & Science/Egitim ve Bilim*, *40*(177).

Sevim, O., Varışoğlu, B., & Yağmur Şahin, E. (2011). Öğretmen adaylarının yaratıcı düşünmeyle ilgili düşünceleri. *10. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu*, Sivas.

Sevmez, B. (2023). *Öğretmen adaylarının akademik ve yaşam becerilerine ilişkin durumlarının belirlenmesi* (Tez No. 809174) [Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi-İzmir]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Silvia, P. J., & O'Brien, M. E. (2004). Self-awareness and constructive functioning: Revisiting "The human dilemma". *Journal of Social and Clinical Psychology*, *23*(4), 475-489.

Snyder, L. G. & Snyder, M. J. (2008). Teaching critical thinking and problem solving skills. *The Journal of Research in Business Education, 50*(2), 90.

Soykan, Ç. (2003). Öfke ve öfke yönetimi. *Kriz Dergisi, 11*(2), 19-27.

Spielberger, C. D. (1988). State-trait experession inventory. *Psychological Assetment Researces,* Odessa, FL.

Sternberg, R. J., Grigorenko, E., L., & Zhang, L. (2008). Styles of learning and thinking matter in instruction and assessment, *Perspectives on Psychological Science, 3*(6), 486-506.

Sürbahanlı, Y. T. (2018). *Ortaokul 5. sınıf fen bilimleri ders kitabında ve Eba derste yer alan etkinliklerin yeni öğretim programı kapsamında incelenerek alternatif 172 etkinlik geliştirilmesi* (Tez No. 497266) [Doktora tezi, Atatürk Üniversitesi-Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Şentürk-Aydın, R. (2013). *Yaşam becerileri psikoeğitim programının boşanmış aile çocuklarının uyum düzeylerine etkisi* (Tez No. 311775) [Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Taşçı, M. (2020). *Ortaöğretimde sportif faaliyetlere katılımın bireyin yaşam becerileri üzerindeki etkisinin incelenmesi* (Tez No. 610310) [Doktora tezi, İnönü Üniversitesi-Malatya]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Taşçı, Z. (2021). *Fen bilimleri dersi öğretim programındaki yaşam becerilerinin ders kitapları ve öğretmen uygulamalarındaki yansımaları* (Tez No. 705448) [Yüksek lisans tezi, Kırıkkale Üniversitesi-Kırıkkale]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Taştan-Akdağ, F. (2017). *STEM uygulamalarının öğrencilerin akademik başarı, bilimsel süreç ve yaşam becerileri üzerine etkisi* (Tez No. 492310) [Doktora tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Tatlı, A. (2020). *REACT Stratejisinin ortaokul öğrencilerinin kavramsal anlama, bilimsel süreç ve yaşam becerileri üzerine etkisi* (Tez No. 651220) [Yüksek lisans tezi, Düzce Üniversitesi-Düzce]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Temizkan, M. (2010). Türkçe öğretiminde yaratıcı yazma becerilerinin geliştirilmesi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 27, 621-643.

Titiz, T. (1994). *Girişimcilik, ulusça zenginliğe açılan kapı*. İnkılap.

Topaloğlu, S. (2023). *Hayat bilgisi ders içeriklerinin temel yaşam becerileri ve değerler bakımından analizi ve öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi* (Tez No. 781808) [Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi-İzmir]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Topcu-Bilir, Z.(2019). *Yaşam becerileri programının beş yaş çocuklarının yaşam becerileri, benlik algıları ve sosyal duygusal uyum düzeylerine etkisi* (Tez No. 546178) [Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Toulmin, S. (1958). *The uses of argument*. Cambridge University Press.

Töremen, F. & Çankaya, İ. (2008). Yönetimde etkili bir yaklaşım: Duygu yönetimi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 1(1), 33-47.

Turgut, S. (2019). *Öğretmen adaylarının yaşam becerilerine yönelik görüşlerinin incelenmesi* (Tez No. 599825) [Yüksek lisans tezi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi-Burdur]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Tutar, M. (2023). *6. sınıf "Vücudumuzdaki Sistemler ve Sağlığı" ünitesine yönelik react stratejisine göre geliştirilen öğretim etkinliklerinin akademik başarı ve yaşam becerilerine etkisi* (Tez No. 831845) [Doktora tezi, Amasya Üniversitesi-Amasya]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Tutar, N. (2022). *Waldorf, Montessori ve MEB Okul Öncesi Eğitim programlarına devam eden 48-60 aylık çocukların yaşam becerilerinin incelenmesi* (Tez No. 737555) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Türk, A. (2015). *Sporun gençlerin yaşam becerileri kazanmasına ve geliştirmesine yönelik etkisi: 3x3 basketbol turnuvası örneği* (Tez No. 457542) [Yüksek lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Türk Dil Kurumu. (2012). *Türkçe sözlük.* Türk Dil Kurumu Yayınları.

Türnüklü, E. & Yeşildere, S. (2005). Problem, problem çözme ve eleştirel düşünme. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *3*, 107-123.

TYÇ, 2016. Türkiye Yeterlilikler Çerçevesine Dair Tebliğ, Tebliğ No: 2015/1, Mesleki Yeterlilik Kurumu, Resmi Gazete No.29581, Tarih: 02.01.2016.

Uçkun, Z. (2023). *Okul öncesi dönemdeki çocukların yaşam becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Tez No. 839299) [Yüksek lisans tezi, Aksaray Üniversitesi-Aksaray]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Ustabulut, M. Y. (2021). Türkçe öğretmeni adaylarının yaşam becerileri ile ilgili görüşlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(1), 205-219. https://doi.org/10.33437/ksusbd.879817

Uşaklı, H. (2014). *Drama ve iletişim becerileri* (3. baskı). Nobel.

Uysal, T. (2024). *Fen eğitiminde yaşam becerileri üzerine yapılan çalışmaların analizi* (Tez No. 845271) [Yüksek lisans tezi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi-Manisa]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Uzundağ, H. İ. (2022). *Spor lisesi öğrencilerinde sosyal destek algılarının yaşam becerilerine etkisi* (Tez No. 750139) [Yüksek lisans tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi-Sivas]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Veenman, M. V., Van Hout-Wolters, B. H., & Afflerbach, P. (2006). Metacognition and learning: Conceptual and methodological considerations. *Metacognition and learning*, 1, 3-14.

Veli, E. S. (2020*). Montessori eğitim yönteminin okul öncesi (36-66 ay) çocuklarının günlük yaşam becerilerine ve ebeveyn tutumlarına etkisinin incelenmesi* (Tez No. 640514) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

WHO. (2004). Key issues in the implementation of programmes for adolescent sexual and reproductive health. Geneva, Switzerland: World Health Organization, Department of Child and Adolescent Health and Development.

Yaşar, M. (2018). Nitel araştırmalarda nitelik sorunu. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *5*(2), 55-73.

Yavuz, K. E. (2015). *Yaşam becerileri eğitimi*. Ceceli.

Yayla-Eskici, G.(2017). *Birleştirme II tekniğinin ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin yaşam becerilerine ve akademik başarılarına etkisi* (Tez No. 472011) [Doktora tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi-Trabzon]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Yetişkin Eğitimi İçin Avrupa Derneği (European Association For The Education of Adults). (2018). *A new European definition of life skills*. (Erişim: 31.05.2024) https://eaea.org/2018/03/07/a-new-european-definition-of-life-skills/

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin.

Yıldırım, Y. (2017). *Anasınıfına devam eden çocuklara uygulanan yaşam becerisi eğitim programının çocukların yaşam becerilerine ve sosyal uyumlarına etkisi* (Yayın No. 485892) [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez

Merkezi.

Yurdakul, Y., & Cesur, E. (2024). İlkokul dönemi çocuklarının duygu düzenleme becerileri ile saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 14(1), 304-319. https://doi.org/10.24315/tred.1354925

Yüce, K., Eryaman, M. Y., Şahin, A., & Koçer, Ö. (2014). Sosyal bilimlerde paradigma dönüşümü ve Türkiye'de uygulamalı dilbilimi alanında nitel araştırma. *Eğitim ve Bilim*, *39*(171). http://eb.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/2438

Yüksel, A. H. (2011). İletişimin tanımı ve temel bileşenleri. U. Demiray (Ed.). *Etkili iletişim* içinde (ss. 1-43). Pegem Akademi.

EK

YAŞAM BECERİLERİ ETKİNLİK DEĞERLENDİRME FORMU

Formun Kullanılış Amacı: Bu form ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin yaşam becerileri açısından incelenmesi amacıyla oluşturulmuştur.

YAŞAM BECERİLERİNİN BİLEŞENLERİ		
BECERİ ALANI	ALT BİLEŞENLER	ANAHTAR KAVRAMLAR
SOSYAL BECERİLER	Girişimcilik Becerileri	İnisiyatif alma, kendini tanıtma, ürünlerini paylaşma, yenilikçi fikirler sunma, fırsatları değerlendirme, yenilikçi ürünler tasarlama, fikir belirtme, başkalarıyla iletişim kurma, sosyal etkinliklere katılma.
	Dijital Yaşam Becerileri	Medya metinleri/dijital metinler yazma, medya sunumları tasarlama, görsel okuma, grafik, tablo ve çizelge yorumlama, teknolojiyi kullanma, grafik, tablo ve çizelge oluşturma, anlatımı desteklemek için gerektiğinde grafik ve tablo kullanma, dijital bilgi kaynaklarını kullanma, kısa ve basit dijital metinlerdeki mesajı kavrama, dijital kaynakların güvenilirliğini sorgulama, medya metinlerini değerlendirme, medya metinlerini analiz etme.
	Empati Kurabilme Becerileri	Kendini başkasının yerine koyma, farklı bakış açısı geliştirme, başkalarının duygu ve düşüncelerini doğru anlama.

	İletişim Becerileri	İletişim kurma, diksiyon kurallarına uymak, dile henüz yerleşmemiş yabancı kelimeleri kullanmaktan kaçınmak, konuşma stratejilerini uygulama, hazırlıksız konuşma, hazırlıklı konuşma, görgü ve nezaket kurallarına uyma, kelimeleri anlamlarına uygun kullanma, jest ve mimikleri/beden dilini etkili kullanma, mesajı doğru ve etkili anlama.
	Tartışma Becerileri	Farklı görüşlere saygı duyma, tartışılan konuyu savunabilme, tartışma türlerine katılma.
	İş Birlikli Çalışma Becerileri	Sorumluluk alma, liderlik sergileme, takım çalışmasına katılma, görev dağılımı, uyumlu çalışma, yardım alma/yardım etme, farklılıklara hoşgörü gösterme.
DÜŞÜNME BECERİLERİ	Eleştirel Düşünme	Yorumlama, analiz etme, değerlendirme, çıkarım yapma, kendini düzenleme, karşılaştırma yapma, açıklama.
	Yaratıcı Düşünme	Tahmin etme, üretme, merak etme, yeni fikirler sunma, önermeler sunma, ürünler sunma, ürün/proje tasarlama, yaratıcı drama yapma, beyin fırtınası yapma.
	Problem Çözme	Problemi tanıma, problemle ilgili bilgi toplama, çözüm önerme, çözüm yolunu uygulama, problemleri fark etme, özgün çözümler sunma, akıl yürütme.
	Karar Verme Becerisi	Sorunu tanımlama, çeşitli alternatifler oluşturma, en uygun alternatifi seçme, kararı uygulama, sonuçları izleme, kararı değerlendirme.

	Analitik Düşünme Becerileri	Ayırt etme, organize etme, ilişkilendirme, bütünü parçalara ayırma, parçalar arasındaki bağlantıları görme, parçaların bütünle ilişkisini görme.
DUYGU YÖNETİMİ BECERİLERİ	Öz Farkındalık Becerileri	Kendini algılama, öz saygı hissetme, benlik bilinci geliştirme, öz değer sahibi olma, kendini düzenleme, kendini değerlendirme.
	Duygularla Başa Çıkma Becerileri	Duyguları tanıma, duyguları yönetme, duyguları ayırt etme, olumsuz duyguları kontrol etme, duygulara uyum sağlama.
	Stres Yönetimi Becerileri	Stresi tanımlama, stres nedenlerini bilme, gevşeme tekniklerini kullanma, stresle mücadele edebilme, stres yönetimi tekniklerini kullanabilme, stresi azaltma.
	Zaman Yönetimi Becerileri	Zamanı etkili kullanma, zaman tuzaklarını bilme, zamanı planlama, zaman çizelgesi oluşturma, öncelikleri belirleme, ertelemekten kaçınma, işleri dilimlere ayırma, hatırlatıcı kullanma (ajanda, takvim vs.).
	Öfke Yönetimi Becerileri	Öfkenin farkına varma, öfkeyi tetikleyen durumları bilme, sakinleştirici cümleler kurabilme, nefes egzersizleri yapabilme, öfkenin arkasındaki nedenleri bilme.

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler		
Adı Soyadı	Kübra TEKİN	
Eğitim Bilgileri		
Lisans	Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü (2018)	
İş Deneyimi Bilgileri		
Millî Eğitim Bakanlığı		
Görevi: Öğretmen	Başlama: 12/11/2019	Bitiş: 15/03/2020
Görev Yeri: Gazi Ahmet Muhtar Paşa Ortaokulu (Yakutiye/Erzurum)		